

Å leve som viking

En studie av norske vikinglag

Anett Ytre-Eide

Masteroppgave i kulturhistorie, 60 studiepoeng

Program for kultur- og idéstudier

Institutt for kulturstudier og orientalske språk

Universitetet i Oslo

Høsten 2010

Innhold:

Forord

Kapittel 1:	Å leve som viking	1
	Problemstilling	2
	Levende historie eller reenacting?	3
	Hva er et vikinglag?	4
	Hvordan startet det i Norge?	6
	Noen tanker om vikinglag i Norge	7
	Samhold mellom likesinnede	8
	Det sosiale landskapet	9
Kapittel 2:	Metode og kilder	11
	Metodiske refleksjoner	11
	<i>Kvalitativ forskningsmetode</i>	12
	<i>For forståelse</i>	13
	Kilder og egen empiri	14
	<i>Etablering av kontakt</i>	16
	<i>Utvalg</i>	17
	<i>Intervjuer og feltsamtaler</i>	20
	<i>Deltagende observasjon og forskerens rolle</i>	21
	Etikk	23
	<i>Sensitive opplysninger og anonymisering</i>	23
	<i>Etiske betraktninger rundt forskerrollen</i>	24
	Pragmatisk tilnærming	26
Kapittel 3:	Teoretiske perspektiver	27
	Hvordan forholde seg til feltet	28
	<i>Fenomenologi</i>	29
	Menneskene	30
	<i>Grupper</i>	33
	Stedene	34
	Forholdet til historien og til tingene	37
Kapittel 4:	Menneskene	39
	De ulike sosiale arenaene	41
	<i>Vikingslagsmøter og arrangementer i vikinglagets regi</i>	42
	<i>Markeder</i>	44
	<i>Internett</i>	47
	<i>Viking døgnet rundt</i>	49
	Barna i vikingmiljøet	55
	Status	56
	Bare idyll?	57
Kapittel 5:	Tingene	60
	Telt: en viktig eiendel	61
	Klær: uunnværlige og omdiskuterte	63
	Sko	67

Smykker	68
Skjold: en forbruksgjenstand	70
Autentisitet	71
Kjønn og sosial status i forhold til produksjon av ting	76
Prosessen	78
Ideologi	80
Kapittel 6: Stedene	83
Stedsverdenen	84
Solide steder	85
<i>Fire markeder</i>	85
Andre møtesteder	90
<i>Hjemme</i>	91
Thinned-out-places	91
<i>Internett</i>	92
Historiske steder, steders historie	93
<i>We are placelings</i>	94
Kapittel 7: Historien og kulturarven	95
Å forholde seg dialogisk til historien	96
Landskapet og historien	101
Å være knyttet til fortiden gjennom handling	105
Historieformidling og autentisitet	109
Vikinglivet i det moderne Norge	113
Litteratur	117
Intervjuer og kilder	126
Appendiks	127
Sammendrag	125

Forord

Jeg har lenge vært en ivrig leser av blogger. Som regel starter det med at jeg finner en spennende blogg, og så begynner jeg å se på nettverket hennes – for det er som regel en henne – for å finne ut hvem gjengen hennes er, og hva de driver med. Det var på denne måten jeg første gang støtte på fenomenet vikinglag. Bloggen jeg fulgte var sannsynligvis en håndarbeidsblogg, for bloggen det var linket til handlet om håndarbeid og vikinghåndverk. Jeg ble umiddelbart svært fascinert, og begynte straks å lete etter mer om vikinglag på nettet. Dette var før jeg var ferdig med bachelorgraden, men jeg bestemte meg raskt for at hvis jeg skulle ta master, så ville vikinglag bli temaet. Slik ble det.

Det er flere som har hjulpet meg i prosessen. Først og fremst er jeg takknemlig for at et vikinglag slapp meg til som medlem, og for at nesten alle jeg ville intervjuer med glede stilte opp. Min veileder Line Esborg har kommet med konstruktiv kritikk og lesetips jeg har hatt god nytte av. Forhåpentlig har jeg klart å ta til meg mesteparten av hennes gode råd. Til slutt vil jeg takke min venninne Aud som når jeg har vært i ferd med å gi opp, alltid har kommet med et skråsikkert: "You can do it!".

Anett Ytre-Eide, høsten 2010

Kapittel 1:

Å leve som viking

Det hadde vært vanskelig å finne frem, for skiltene som viste retningen til leiren var ikke satt opp ennå. Taxisjåføren slo til slutt av taksameteret, for hun mente at hun burde vite hvor dette var. Da jeg til slutt ankom i nærheten av markedsområdet tidlig på ettermiddagen fredag den 25. juli 2008 sammen med min yngste sønn på 11 år, var det strålende sol og svært varmt. Markedet skulle holdes på Eidet ved Sarpsborg. Eidet ligger ved Visterflo, et lite vann som er en del av Glommavassdraget. Vi vandret nedover bakken forbi havnehager med gressende hester, den smale veien var kantet med bugnende bringebærbusker. Vi fikk så øye på en parkeringsplass, og like ved den noen vanlige campingtelt av forskjellige typer, det så ut som vi var på riktig sted! Da vi fikk øye på noen mennesker i vikingklær var vi sikre. Vi slo opp teltet i plastcampen¹, ordnet oss og skiftet klær. Det var forferdelig varmt, men vi ville inn i leiren, og da måtte vi ha på oss vikinghabitten.

Sønnen min og jeg beveger oss bortover veien mot portalen som er inngangsporten til markedet, vi passerer en liten strand som frister svært i det varme været. Innenfor portalen ligger imidlertid det vi har fokus på nå: mange vikingtelt av forskjellige størrelser, noen små, noen digre. Mange *vikinger*² er i ferd med å ordne til varene sine, som skal ligge klar til publikum ankommer Borg Vikinglags berømte (i vikingkretser) nattmarked. Som regel er jo kvelden *vikingenes* fritid, men Borg har tradisjonen med nattmarked en av markedsdagene. Overalt ser jeg mennesker kledd i vikingklær, selv om mange av mennene denne varme dagen foreløpig kun er iført bukser. Selv om publikum ikke er kommet ennå, råder det ”vikingtid” på Borgs marked.³ Det er mye fint å se på, og vi beveger oss rundt for å få med oss alle inntrykkene. Etter en stund ser vi oss nødt til å gjøre som mange andre, ta oss en dukkert. Da det nærmer seg åpningstid blir alt litt travlere, og til klokka 19:00 er alt klart for publikum.

¹ Et område der vanlige campingtelt kan settes opp. Vanligvis et stykke fra vikingmarkedet, slik at plastcampen ikke ses derfra.

² *Viking* i kursiv refererer til medlemmer av vikinglag, det er også *vikinger* de omtaler hverandre som til daglig. Senere bruker jeg også noen steder *viking* slik *vikingen* gjør det: i betydningen alt som har med *vikingenes* aktiviteter å gjøre. *Viking* er et emisk begrep med omfattende betydning. *Vikingen* kan si ”innen *viking*”, eller ”i *viking*”, for eksempel: ”Jeg har hatt mange gode opplevelser i *viking*”.

³ Innenfor markedsområdet råder i åpningstiden (da publikum er til stede) det som i markedsreglene til Borg kalles ”vikingtid”. Da skal alt som skjer innen for området være ”autentisk”. Ikke-tidsriktige gjenstander skal ikke være synlige (Regler for besøkende vikinger i ”Borg i Viken” år 2008, se appendiks).

Ut over kvelden koser vi oss, da det blir litt mørkere kommer den levende ilden mer til sin rett. Det er små bål og fakler over alt. Lydene jeg hører er bare lyder som kommer fra menneskene selv, jeg kan høre latter, snakk, og musikk. Da publikum går forandrer stemningen seg. Roen senker seg, samtidig som det er en følelse av spenning og forventning i luften. Dagen etter er det åpent for publikum på dagtid. Publikum kommer med spørsmål om nålebinding og beinkammer, noen kjøper ting fra salgsbodene, andre bare ser. *Vikingene* blir fotografert og gransket. Når publikum drar på lørdagskvelden er det først fellesmåltid for alle, så blir det til at barn og voksne setter seg rundt bålet. Musikerne fortsetter å underholde, de er jo hyret inn for å underholde *vikingene* også. Nå blir det allsang og soloopptredener av enkelte inspirerte sjeler. Stemningen er løssluppen og avslappet på samme tid.

Ildsjonglering, Eidet juli 2008. Foto: A. Ytre-Eide

I mørket kommer også flammesjonglørerne til sin rett. Det er vakkert, og man får en følelse av å befinne seg intenst *i* tiden og *utenfor* tiden på en og samme gang.

Problemstilling

De fleste mennesker i Norge har aldri hørt om vikinglag, og hvis de *har* hørt om det, har de som regel bare en uklar idé om hva det er. Denne avhandlingen tar utgangspunkt i min nysgjerrighet på vikinglag. Hva er egentlig et vikinglag, og hvordan oppleves det å leve som

viking i Norge i dag? Hvorfor holder *vikingene* på med denne aktiviteten, og hva ser de på som viktigst i aktiviteten sin? Mine hovedspørsmål er altså: Hva er dette fenomenet, og hvorfor holder *vikingene* på med det? For å svare på disse spørsmålene har det vært nødvendig å se på vikinglag i forhold til andre fenomener, og på aktivitetens plass i de enkeltes liv.

Levende historie eller reenacting?

Aktivitetene *vikingene* holder på med strekker seg over et spektrum fra perlestøping til tradisjonell glima.⁴ Hvilke aktiviteter som dominerer i de forskjellige lagene varierer, men håndverk er en viktig del av aktiviteten i alle lag. Hvordan skal man så betegne aktiviteten *vikingene* holder på med? Engelsktalende *vikinger* kaller seg både *living historians* og *reenactors*. Disse to betegnelsene har imidlertid både forskjellig betydning og opphav. Begrepet *living history* skriver seg fra museumsverdenen. Skansen i Stockholm var det første museet der det ble benyttet mennesker i aktivitet for å levendegjøre historien (Anderson 1984:19). Etter hvert ble levende historie (*living history*) stadig mer vanlig på museer verden over, og særlig ble det populært i USA. Levende historie defineres av folkloristen Jay Anderson som et forsøk på å simulere livet i en annen tid (1982:291ff). Anderson mener de tre vanligste grunnene til å praktisere levende historie er: For å formidle materiell kultur mer effektivt, for å teste ut arkeologiske teorier eller generere data, og for å være med på en aktivitet som man har glede av samtidig som den er lærerik (1982:291). *Vikingene* jeg har intervjuet bekrefter at disse tre punktene er viktige grunner for å være med i et vikinglag.

Reenactment derimot, er først og fremst knyttet til gjenskapning av konkrete, tidfestede, militære hendelser. Eksempler på dette er ”Battle of Hastings” og forskjellige slag fra den amerikanske borgerkrigen. Amerikanske veteraner fra borgerkrigen var de som startet reenactment-bevegelsen som vi kjenner den i dag. Kjente slag ble allerede rett etter borgerkrigen gjenskapt av veteranene (Stanton 1997:4). Gradvis tok andre over veteranenes plass. Imidlertid driver også en del av menneskene som kaller seg *reenactors*⁵ med det som må betegnes som levende historie. Ikke all aktiviteten deres er krigsskuespill for publikum, en del *reenactors* er også opptatt av formidling av hverdagshistorie fra borgerkrigstiden (Horwitz 1998:126). Mange *reenactors* samles også for å være sammen uten publikum. Ved slike

⁴ Glima er en tradisjonell form for bryting. Vikingene skal ha brakt denne idretten til Island (Kautz 2000).

⁵ I følge historikeren Stephen Gapps kalte ikke menneskene som driver med *reenacting* seg selv *reenactors* før på 1970-tallet (Gapps 2002:7).

anledninger undersøker de for eksempel hvordan det føles å gå lange marsjer med tidsriktig oppakning og utstyr, og å spise samme mat borgerkrigens soldater hadde tilgang til (Horwitz 1998:7, 380). Dette er et eksempel på en aktivitet som både gir en type praktisk kunnskap, og som for mange også har en åndelig dimensjon (Horwitz 1998:210, 212, 387). Jeg vil påstå at disse utfluktene er nærmere *living history* enn *reenactment*.

Imidlertid er bruken av begrepene levende historie og *reenactment* lite konsekvent. Enkelte bruker begrepene som om de skulle ha samme betydning. Det som gjør denne begrepsforvirringen enda større er at flere mennesker faktisk er involvert i både levende historie og *reenactment*. Det kan også noen ganger være vanskelig å si hva som er hva. Plimoth Plantation i Plymouth Massachusetts er et *living history* museum. De ansatte der utfører alle typer arbeid som trengs på en gård fra matlaging og luking i åkeren til husbygging, og dette foregår mens de besøkende er til stede. Imidlertid har virksomheten ved museet trekk fra *reenacting*. Et eksempel på det er at de fleste ansatte må lære seg å snakke engelsk som det ble snakket på 1600-tallet.⁶ Mer spesielt er det at de ansatte skal gi inntrykk av at de kontinuerlig lever i *det samme året* – 1627. De som jobber på museet personifiserer også konkrete og navngitte mennesker som levde på stedet i 1627 (Plimoth Plantation 2008a). Når det gjelder *vikingene* vil jeg karakterisere aktiviteten deres som levende historie. De ønsker å formidle vikingkultur, teste ut teorier, og holde på med en aktivitet som er lærerik, og som de har glede av. Dette er, som Jay Anderson nevner, typisk for utøvere av levende historie (1982:291). Det er også en del andre trekk ved de norske *vikingenes* aktivitet som taler mot å kalle dem *reenactors*, noe jeg vil komme tilbake til i et senere kapittel.

Hva er et vikinglag?

I Norge i dag finnes det mange vikinglag. Noen har over hundre medlemmer, andre under ti. Hvor mange medlemmer vikinglagene i Norge har er umulig å si, her kan man bare komme med anslag. En av grunnene til at antallet er vanskelig å finne ut av, er at mange er medlem av flere lag, noe som blir sett på som helt uproblematisk av *vikingene* selv. De har venner i andre lag, og melder seg inn i disse lagene for å ytterligere styrke sosiale bånd (Bjørn 2009a). Georg Hansen, høvding i Njardar vikinglag, anslår det samlede medlemstallet i de norske lagene til 1200-1300 (Hansen 2008), men Bjørn⁷ fra et annet vikinglag på vestlandet mener dette er et

⁶ Wampanoag-indianerne er unntaket, de snakker ”in their own modern words about the experiences of the Wampanoag” (Plimoth Plantation 2008b)

⁷ Alle *fornavn* som forekommer i teksten er navn valgt av *vikingene* selv eller av meg.

utslag av optimisme, og at 700-1000 er et mer realistisk anslag. Bjørn mener at spesielt de doble medlemskapene kan bidra til feiltolkninger her. Bjørn opererer også med et skille mellom aktive og passive medlemmer, og det er med på å justere tallet ned for hans del (Bjørn 2008). Det medlemmene har til felles er at de deler en interesse for vikingtid. Vikingtid defineres nå vanligvis som tidsrommet mellom cirka år 800 til cirka år 1100. Tidligere ble ofte starten på vikingtiden definert helt konkret som plyndringen av Lindisfarne kloster i 793, og slaget ved Stamford Bridge i 1066 ble vanligvis sett på som avslutningen av perioden (Roesdahl 2001:14f). Om to voldelige hendelser som dette er en naturlig avgrensning av perioden kan diskuteres. Det medlemmene av vikinglagene ofte ønsker å få frem er alle de *andre* sidene av vikingenes tilværelse. Vikingene hadde for eksempel en svært høy standard på mange forskjellige typer håndverk, og håndverk er derfor noe vikinglagene også legger stor vekt på.

Vikinglag er ikke bare håndverksfelleskap. Mange vikinglag har blankvåpengrupper (fightere) som trener sverdkamp.⁸ Arrangert sverd kamp er en vanlig foreteelse på vikingmarkeder, og noe som er svært populært blant publikum. Bueskyting er også en vanlig aktivitet i vikinglagene, og på markeder. I markedssammenheng konkurreres det *vikinger* imellom, og publikum får også prøve seg. Andre deler av den fysiske vikingkulturen blir også dyrket. Et eksempel på dette er en type bryting kalt glima, som for øvrig er Islands nasjonalsport. Ellers er det i forskjellige vikinglag opplæring i andre fysiske leker, og også brettspill som halatafl og hnefatafl.⁹ Som nevnt er vikinglagene basert på en interesse for vikingtid, men det er ikke det samme som tiltrekker alle. Noen er svært interessert i historie og arkeologi, andre er interessert i norrøn mytologi. Vikinglagene fokuserer ulikt, men de fleste vikinglagene har med elementene jeg har nevnt her.

”Det hadde kanskje vært adskillig mindre variasjon i mennesketyper hvis hobbyen var basert på ’frimerkesamlertypen’” skriver Siv i en e-post, og det er et viktig poeng (Siv 2008). Aktivitetene i lagene er svært variert, og alle lag har også en egen ”personlighet”. Den gjennomsnittlige *viking* kan vanskelig beskrives. Det finnes en hel del gutter fra tenåringer og oppover som har kamp som hovedinteresse, men samtidig syr de fleste av disse sine egne klær. Dette kan ikke sies å være vanlig for gutter i nåtidens samfunn ellers, og det var heller ikke vanlig i vikingtid. På den andre ytterkanten finnes det gamle damer på rundt sytti som

⁸ Fightere trener i tillegg på kamp med økser, spyd og seax (en stor kniv).

⁹ Hnefatafl ligner sjakk, og halatafl er et jaktspill som går ut på at en rev jakter på en gruppe gjess (Hauge 2002)

foretrekker brodering og brikkevev, de sloss vanligvis *ikke*. Det er de felles interessene som har brakt dem sammen, men det sosiale er også av stor betydning for de aller fleste. Kanskje er det variasjonen i mennesketyper som gjør det sosiale miljøet såpass livskraftig?

Hvordan startet det i Norge?

Det eldste vikinglaget i Norge er Vikingklubben Karmøy, det nest eldste er Borre Vikinglag. Etter det Eirin har fortalt meg (Eirin 2009) har jeg inntrykk av at den første tiden var ganske lik i begge lag. Siden Vikingklubben Karmøy i liten grad har dokumentert sin tilblivelse, har jeg isteden valgt å ta for meg en kort versjon av Borre vikinglags historie, som er grundig dokumentert.

Borre vikinglags historie strekker seg tilbake til 1993. Da ble Olav Tømmerstigen innkalt sammen med representanter fra kommunen, kirken, og kulturlivet til en idédugnad i forbindelse med markeringen av ”1000 år med kristendom”, som skulle finne sted sommeren 1994. Olav Tømmerstigen var aktiv innen trebåtmiljøet (trebåtseiling), og hadde vært på vikingmarkeder i Danmark i forbindelse med dette. Han *antar* at det var derfor de mente han kunne bidra til å lage ”noe [med] viking”. Olav hadde kontakter i det nordiske vikingmiljøet, og fikk flere av dem til å stille opp, også femti engelske *vikinger* deltok. I forbindelse med denne 1000-årsmarkeringen for kristningen av Viken (Oslofjordområdet) ble det fremvist mange sider av vikinglivet, og dette ble altså startstøtet til det som skulle skje fremover. Olav Tømmerstigen som var en av de to i arbeidsgruppen som ble nedsatt, var ansvarlig for budsjettet til Borre kommune. Mange frivillige stilte opp, klær ble leid inn fra et lokalt teater, noen lagde klær selv, det hele bar preg av dugnadsinnsats. Noen av disse deltagerne dannet senere Borre vikinglag (Tuft 2005). Det første vikingmarkedet i Borre ble altså arrangert med kommunal økonomisk støtte, men var kun ment å være en engangsforeteelse.

På markedet i 1994 kunne publikum og deltagende *vikinger* oppleve kampoppvisninger, glima, og stokkstøting. De kunne se hester, vikingskip, og håndverk fra vikingtid (fortrinnsvis utført av tilreisende *vikinger* fra Danmark). Det var mulighet til å se på repslagere og keramikere i arbeid, og det var salgsboder. Markedet var ment å fungere som en ramme rundt Borrespillet. Dette var et stort offisielt arrangement som ble åpnet av ordfører Jon Brekke, og tilstedeværende var representanter fra fylkeskommunen, kulturlivet og Den norske kirke. Publikum møtte også opp i tusentall. Det blir anslått at det kan ha vært så mange som 13.500 betalende innom i løpet av de fire dagene markedet varte. Borrekaupangen gikk med

overskudd og ble betegnet som en stor suksess. Etter arrangementet var slutt søndag 3.juli hadde de frivillige *vikingene* en oppsummering, og de fant ut at dette måtte de fortsette med. De stiftet et interimsstyre, og torsdag 15. desember 1994 ble Borre Vikinglag offisielt stiftet. Det ble valgt styre, satt opp vedtekter og ordnet med temagrupper: dyregruppe, matgruppe, tekstilgruppe og jerngruppe. Vikinglagets første reise som gruppe ble til Vikingfestivalen i York i februar 1995. Der vant de både rokonkurransen og premien for beste vikingantrekk, noe som bidro til at vikinglaget etter dette, så langt det lot seg gjøre, sydde draktene for hånd (Tuft 2005; Astrid 2009). Borre vikinglag har siden vært kjent for sin høye håndverksmessige kvalitet, og har også en viss stolthet over dette omdømmet. I januar 2009 åpnet utstillingen ”Alt var bedre før: Vikingtidens håndverk i et nytt årtusen” i Midgard historisk senter i Borre. Her bidro *vikinger* fra Borre Vikinglag sterkt både med gjenstander til utstillingen og ved demonstrasjoner av håndverk (Astrid 2009).

Noen tanker om vikinglag i Norge

Da Borre Vikinglag startet hadde det i to tiår funnes vikinglag i Danmark. Det fantes faktisk også vikinglag i Sverige og Tyskland. Hvordan kan dette ha seg? Idun antydte da jeg intervjuet henne at mange nordmenn hadde, og fremdeles har, et ambivalent forhold til vikinger på grunn av andre verdenskrig. Vikingsymbolikk, for eksempel runer, ble den gang misbrukt både av tyske nazister og av norske sympatisører. Steder knyttet til vikingtid ble også i en del tilfeller brukt av nazister som samlingssteder (blant annet Borreparken). Mange *vikinger* mener også dette er årsaken til for lite, og etter deres mening, for dårlig undervisning om vikingtiden på skolen. Jeg vil se på aspekter rundt dette ambivalente forholdet til vikingtiden i et senere kapittel.

Katarina har i en e-post fortalt meg at hun mener at vikingtiden ikke virket ”eksotisk” nok til å være interessant, og sier hun fant frem til vikinginteressen via en interesse for det keltiske (Katarina 2009a). Dette kan kanskje tyde på at vikinginteressen er substituerbar, at man like gjerne kunne drevet med noe annet. Det tror jeg imidlertid *ikke* er tilfelle. Som et eksempel kan jeg nevne Idun. Idun ble som barn fortalt om funn som ble gjort på gården hun bodde, og har hele livet følt en svært konkret tilknytning til alt som har med vikingtid å gjøre (Idun 2008). For mange gir disse håndfaste fenomenologiske tilknytningene til blant annet konkrete landskap og gjenstander funnet i landskapet en sterk følelse av tilhørighet.

Det var flere enkeltpersoner som startet å fatte alvorlig interesse for aktivt vikingliv omtrent samtidig med at Borre Vikinglag ble dannet. Høvding Georg Hansen i Gudvangen er en av dem. Han mener OL i 1994 på Lillehammer hadde betydning. Men kanskje man heller skal spørre hvorfor dette arrangementet fikk nettopp det visuelle image det fikk? Det er utallige andre måter dette kunne vært gjort på. Hvorfor ønsket man i 1994 å se tilbake, og hvorfor akkurat på *denne* måten?

Vikinglivet er sammensatt, og jeg tror ikke det finnes *en* forklaring på oppblomstringen av dette fenomenet, men mange. Høvding Georg summerer det fint opp i en e-post til meg:

Ingenting kommer opp mot livet i viking! Fellesskapet, kjærligheten mellom venner du ser en gang i året - nå og på Facebook - ballukten i klærne, fellesskapet rundt bålet, våte linklær som klebrer seg til kroppen, gleden over at solen titter frem og tørker dem igjen, spenningen i hele tiden å finne nye ting, interessen i å studere hvor de kommer fra og kvaliteten på kopier, å leve seg inn i fantasien... Og ikke minst dette at vikinglivet er like interessant for små barn som for de eldre. Det er det enkleste livsfellesskap å trekke eldre mennesker inn i pga barna, men mest av alt på grunn av håndverket. Det er om håndverket hele det moderne vikinglivet dreier seg. Historisk håndverk - kilden til ungdom! (Hansen 2009).

Samhold mellom likesinnede

De forskjellige lagene har oppstått på ulike måter. Borre Vikinglag oppstod som nevnt på bakgrunn av et kommunalt initiativ, men det er ikke det vanlige mønsteret. Bjørn beskriver hvordan laget han er med i ble til som et felles initiativ blant en gruppe mennesker som var interessert i ”gammelt handverk i vikingmiljø”. I dette laget driver de med organisert opplæring i forskjellige håndverksteknikker (Bjørn 2008). Laget til Andreas kom sammen

fordi de hadde en særinteresse for fest og moro, ”kanskje ikke de mest populære interessene innen *viking*”, men som Andreas forteller, også i dette laget blir det sydd og nålebundet under sammenkomstene (Andreas 2008).

Siden lagene har blitt til på forskjellige vis, og vektlegger ulike sider av vikinglivet, forholder de seg også ulikt til lokalmiljøet. Noen forholder seg svært aktivt til lokalmiljøet, Borre Vikinglag pleier å arrangere forskjellige håndverksseminarer i forkant av markedene, og selve markedet er en stor begivenhet i lokalmiljøet. Lokalavisene er også interessert i å skrive om det som skjer i laget, særlig i forbindelse med markedet. Andre vikinglag er mindre aktive utad. Medlemmene i Andreas’ lag er så spredt geografisk at de ikke føler de *har* en lokal tilknytning, det er samholdet mellom medlemmene som binder dem sammen (Andreas 2008).

Samling rundt bålet under Borgs marked i 2008. Foto: A. Ytre-Eide

Det sosiale landskapet

Hvordan er så disse menneskene sosiale? I hverdagen treffes de på de jevnlige vikinglagsmøtene, det varierer fra lag til lag hvor ofte disse arrangeres. Noen treffes hver uke, andre en gang i måneden. Imidlertid er det slik at mange også treffes privat. Idun sier at vikingvennene nå er flere enn de ”vanlige” vennene, og hun hadde dagen før jeg intervjuet henne hatt besøk av en gjeng *vikinger* (Idun 2008). Bjørn treffer også svært ofte vikingvenner privat, da er det ofte diskusjoner om arkeologi og historie til langt ut i de små timer (Bjørn 2008).

Vikingmarkedene, det vil si de store vikingtreffene om sommeren (for Norges del), er årets sosiale høydepunkter. På disse markedene driver *vikingene* med salg av håndverksprodukter og demonstrasjon av vikingrelaterte aktiviteter av sportslig eller håndverksmessig art. Det vanlige er at markedene har åpent for publikum på dagtid, og er forbeholdt vikinglagsmedlemmer på kveldstid. På vikingmarkedene treffes folk som kanskje ikke har sett hverandre siden sist sommer. Det kommer tilreisende *vikinger*, hovedsakelig fra de nærmeste europeiske landene. For mange av de utenlandske *vikingene* er besøket i Norge en gjensitt, da nordmennene har besøkt dem tidligere, i for eksempel Wollin (Polen) eller Foteviken (Sverige). Mange går store deler av året og lengter etter sommer og markedssesong, da skal mye skje på kort tid. Et vikingmarked kan imidlertid ikke kun beskrives som et møte mellom mennesker. Rammen rundt har stor betydning for hvordan dette møtet finner sted.

I de følgende to kapitler redegjør jeg for metodiske og teoretiske innganger til feltet vikinglag. Valgene jeg har tatt er basert på mitt møte med feltet, og grunngis ut fra nødvendigheten av å skape min egen empiri.

Kapittel 2:

Metode og kilder

Da jeg støtte på vikinglag for første gang i bloggverdenen skjønte jeg ikke hvor omfattende aktiviteten til vikinglagene var. Etter hvert som jeg leste mer på forskjellige nettsider, forsto jeg at vikinglagsmedlemmene var svært aktive mennesker, og at aktiviteten var omfattende og av kompleks karakter. Det kom frem at *vikingene* hadde et stort kontaktnett utenfor laget de var medlem av, og at de reiste mye, både i Norge og i utlandet. Det ble klart for meg at skulle jeg få frem viktige sider av aktiviteten, måtte det nødvendigvis involvere feltarbeid. Det gjaldt særlig i forhold til det som jeg allerede da forsto var svært viktig for dem, det sosiale nettverket.

Metodiske refleksjoner

Allerede før jeg tok feltkurset og gjorde mitt første intervju som del av prøvefeltarbeidet, hadde jeg ferdes en del i vikingmiljøet. Jeg hadde da vært medlem i et vikinglag i flere måneder, deltatt på to vikingmarkeder og begynt å føre feltdagbok. Jeg så det som viktig å komme i gang forttest mulig fordi jeg mente at feltet var såpass stort. I tillegg hadde jeg innsett at mangel på litteratur om vikinglag gjorde at jeg hovedsakelig kom til å måtte basere meg på egen empiri i det videre arbeidet.

Før jeg startet prøvefeltarbeidet i forbindelse med feltkurset, hadde jeg altså litt erfaring fra vikingmiljøet. Dette gjorde meg bedre rustet til å kommunisere med *vikingene* da jeg startet intervjuprosessen. Det første prøveintervjuet var også viktig for å få mer kunnskap om feltet. Før jeg startet på de lengre intervjuene med *vikingene* snakket jeg med etnolog Terje Planke. Det jeg da var interessert i var nettopp hans innfallsvinkel til feltarbeid. Hans artikkel ”Feltarbeid og redselen for nærhet” kritiserer idealet om distanse til menneskene man forsker på, et ideal særlig forfektet av den svenske kulturanalysen. Planke peker i artikkelen blant annet på at distanse kan føre til feil og misforståelser (1999:44). ”Etnologen står stille og vet hva folk ikke vet om seg selv og kulturen. Etnologen kan således se kulturen slik den *egentlig* er” (Planke 1999:42, kursivert i originalen). Forskere som holder avstand til subjektene i feltet og likevel ”vet alt” om hvordan de tenker, tyder også på en farlig arroganse, mener jeg.

Samtalen med Terje Planke forsterket min overbevisning om at omfattende feltarbeid ville være den eneste måten å få frem det *vikingene* var opptatt av og følte var viktig i forbindelse med sine aktiviteter.

Kvalitativ forskningsmetode

Kvalitative metoder er i dag mye brukt innen kulturhistorisk forskning. Intervjuer er svært vanlig både innen kulturhistorie og andre fag, og antropologiens deltagende observasjon og feltstudier har også spredd seg til kulturhistorie og andre fag innen humaniora (Holter 2007:10; Gustavsson 2005:12). Kvalitativ metode kan beskrives som en syklisk modell, der analysen også foregår under innsamling av data. Metoden kan beskrives som en mer fleksibel modell enn den kvantitative der man først og fremst bestreber seg på å skaffe *enhetlige* data og presise svar som så kan brukes for eksempel til å lage statistikker og andre tallmessige oversikter. Ulempen med kvantitativ metode er at svarene man får ofte vil være dårlig egnet til å fortelle noe om prosesser der mennesker er involvert. Kvalitativ metode er derimot svært godt egnet til å studere prosesser og samhandling (Skattum 2008:3ff). Når man bruker kvalitative metoder kan iblant etterprøvbareheten lide (Skattum 2008:4), dette mener jeg kan motvirkes ved gode og fyldige beskrivelser, og ved en omfattende og systematisk metodebeskrivelse. Resultatene vil da kanskje ikke kunne etterprøves direkte, men man vil oppnå en god intersubjektivitet.

Som forsker kan det være fristende å generalisere, å si ”slik er *vikingene*”. Imidlertid er det ikke noe som tyder på at det finnes kun *en* type vikinglagsmedlem, jeg har ingen opplysninger som kan rettferdiggjøre en slik generalisering. Feltarbeidet viste at jeg nok *kunne* ha gruppert *vikingene* i forhold til deres hovedinteresseområder, men jeg fant ikke at dette bidro til noen større forståelse av feltet. Etnologen Magnus Öhlander skriver at feltarbeidets karakter innebærer at det stadig tilkommer nye spørsmål og antagelser, derfor kan ikke alle hypoteser og spørsmålsstillinger låses på forhånd. Han understreker også betydningen av intuisjon og metodisk improvisasjon (Öhlander 1999b:13;22). Også sosialantropolog Finn Sivert Nielsen legger vekt på denne fleksibiliteten, samtidig som han mener man ikke altfor lett skal gi slipp på sitt opprinnelige fokus (Nielsen 1996:102). Jeg ønsket å ta utgangspunkt i *vikingenes* egne beskrivelser, og hva *de* la vekt på som viktig, altså et emisk perspektiv. Hvordan oppleves det ”å leve som viking” i dagens moderne Norge? Svaret på dette spørsmålet ville, mente jeg, bidra til å oppklare mine to hovedspørsmål som er: Hva er vikinglag, og hvorfor ønsker noen å holde på med denne typen kulturell praksis? Jeg har prøvd å svare på spørsmålene gjennom

å kombinere det emiske perspektivet med analyser av temaene som særlig har pekt seg ut som viktige, altså en kombinasjon av emisk og etisk perspektiv. For å beskrive hvordan det er å leve som *viking* brukte jeg meg selv og min egen kropp i forskningen. Ved å være så nær utkrystalliserte det seg fort temaer som så ut til å ha større betydning enn andre, henholdsvis menneskenes forhold til hverandre, til tingene, til stedene og til historien og kulturarven. Jeg anså det likevel som viktig å ikke låse meg til tolkninger på et for tidlig tidspunkt, men være åpen for at videre undersøkelser ville bringe både overraskelser og nye innsikter. Jeg vil videre i dette kapittelet fokusere på metoder og kilder som er benyttet for å på best mulig måte få frem hvert enkelt menneskes opplevelse av å være vikinglagsmedlem, og drøfte fordelene og ulempene ved disse.

Forforståelse

Forforståelse er, hevder religionshistoriker Tilde Rosmer, en dynamisk størrelse (2005:50). At jeg startet feltarbeidet *før* jeg gikk på feltkurs, var veldig nyttig. Som kulturhistoriker Olav Christensen skriver, fører manglende kunnskap om feltet til at det blir vanskeligere å føre en dialog (2005:76). På bakgrunn av deltagelse på flere vikinglagsmøter og på to markeder i forkant av prøvefeltarbeidet kunne jeg stille mer velfunderte spørsmål, og ingen av spørsmålene jeg stilte så ut til å oppfattes av intervjusubjektene¹⁰ som idiotiske. Hvert intervju føyer også nye lag til min forforståelse. Som religionshistoriker Iselin Frydenlund skriver, er det ”i visse sammenhenger [...] nødvendig å *visse* at man har kunnskap for å vinne innpass i det miljøet man skal studere” (2005:180).

Min forforståelse endret seg altså i takt med at jeg ervervet mer kunnskap om feltet. Siden mitt feltarbeid på mange måter dreide seg om å tolke og forstå en konkret praksis, var det også viktig for meg å *selv* prøve ut deler av denne praksisen. Som eksempel på det kan jeg nevne at jeg har sydd klær, sydd sko, og laget mitt eget skjold. Etnolog Terje Planke mener at for å virkelig ha mulighet til å forstå en praksis må man ha kroppslig erfaring i bunnen, dette er også noe jeg ser på som helt sentralt når det gjelder feltet jeg har arbeidet med. Kroppslig erfaring er også nødvendig hvis man skal få noe slags innsikt i informantens *kunnskap* (Planke 2005:204). Kroppslige erfaringer dreier seg ikke bare om å erverve ferdigheter i forskjellige håndverksteknikker som *vikingene* behersker, men også om mer basale

¹⁰ Jeg har valgt betegnelsen intervjusubjekter på menneskene jeg har møtt og snakket med. Dette på bakgrunn av at man innen kvalitativ forskning anser møtene i felten for å være møter mellom to subjekter (Skattum 2008:4). Fenomenologien understreker også at forståelse baseres på kommunikasjon mellom subjekter som møtes i den samme livsverdenen.

sanseopplevelser som det å ligge i telt og fryse, det å gå med flere lag fotsidt tøy på i årets varmeste helg, og det å sitte og synge sammen med hundre mennesker rundt bålet en kveld i juli. Dette er opplevelser som kan være betydningsfulle, men som samtidig ikke er lette å konkretisere til vitenskapelig tekst (Vestel 1996:134). I tillegg til rent kroppslige erfaringer tilhører også følelser noe sosialantropolog Finn Sivert Nielsen kaller ordløse¹¹ kategorier (Nielsen 1996:142f). Siden mye tyder på at følelser spiller en stor rolle for hvorfor *vikingene* driver med dette, er det viktig å forsøke å finne et språk som kan, i alle fall delvis, speile noe av betydningen som tillegges aktiviteten.

Kilder og egen empiri

Som nevnt har jeg for det meste vært nødt til å basere meg på egen empiri i forhold til fenomenet vikinglag. Imidlertid finnes det en del litteratur om utenlandske *reenactors*, og om *living history* museer. I mange av disse tekstene legges det vekt på det performative, noe de norske *vikingene* selv ikke legger særlig vekt på. Det performative kan nok sies å være mer sentralt for amerikanske borgerkrigs-*reenactors*, og de som samles hver sommer i middelalderens Visby som beskrevet av etnologen Lotten Gustavsson (Gustavsson 2002). Likevel har det vært en del å hente i disse tekstene, spesielt stor nytte og glede har jeg hatt av journalisten Tony Horwitz' *Confederates in the attic: dispatches from the unfinished Civil War* (Horwitz 1998). I forhold til feltarbeidsmetodikk har jeg særlig hatt utbytte av *Kulturvitenskap i felt: Metodiske og pedagogiske erfaringer* (Gustavsson 2005). Den har vært nyttig med sine mange konkrete eksempler på situasjoner man kan havne i under feltarbeid. Boken viser også at det er viktig å finne metoder som fungerer i forhold til feltet man vil inn i, særlig fant jeg artiklene til Christensen og Planke interessante i forhold til mitt felt. I tillegg har jeg, for å kunne kommunisere med *vikingene*, lest håndarbeidsbøker, vikinghistorie, og arkeologi, som for eksempel Thor Ewings *Viking clothing* (2007).

Empirien min er hentet fra deltagelse på mange vikinglagsmøter og deltagelse på flere vikingmarkeder som *viking*. Disse oppholdene har gått over flere dager. Når jeg har vært på marked har jeg ligget i telt og selv gått i vikingklær. På dagtid har jeg, bortsett fra på det første markedet, alltid hatt med meg noe å arbeide på, eksempelvis syprosjekter som har utvidet min viking-garderobe. Jeg har aldri intervjuet noen på marked, notater har jeg kun tatt inne i teltet. Noen få ganger har det kommet frem at jeg arbeidet med en masteroppgave om

¹¹ Nielsen skriver "ordløse" med anførselstegn, men jeg velger her å ikke bruke anførselstegn.

vikinglag. Dette er ikke noe jeg har prøvd å holde skjult, om noen spurte meg direkte om hvorfor jeg var involvert i vikingaktivitet, fortalte jeg om prosjektet mitt. Jeg har også deltatt på mange møter i vikinglaget ”mitt” i løpet av en toårsperiode. Jeg har både deltatt i vanlige håndverksaktiviteter og drevet en del med fighting. Begge deler har vært viktig for min forståelse, og for å komme inn i miljøet. Jeg har i tillegg til å være med på møter og vikingmarkeder også vært med på messe i Norges Varemesse i Lillestrøm kledd som *viking*, og jeg har vært på vikingfestival i York. Erfaringene fra disse aktivitetene har jeg nedtegnet i feltdagboken. Det å føre feltdagbok har vært nyttig i forhold til å klargjøre opplevelser jeg har gjennomlevd. Skriveprosessen kan føre til at opplevelser og observasjoner som i utgangspunktet virker forvirrende kan fremtre gradvis klarere. Forhåpentlig er dette reelt og ikke kun tilsynelatende. Jeg har valgt å ikke referere til feltdagboken i teksten. Delvis på grunn av at skriftbildet ville fremstått som uryddig, jeg har allerede et stort antall referanser. Men også fordi notatenes karakter ble forandret over tid. I begynnelsen var notatene mer konkrete og refererte til bestemte hendelser, men etter hvert ble feltdagbøkene mer et redskap for å bearbeide tanker og ideer. Jeg har så i stedet brukt referanser fra ulike typer faglitteratur som har støttet ideene jeg har bearbeidet i feltdagboken.

Feltdagboken har også blitt brukt i etterkant av intervjuene. Særlig har feltdagboken vært viktig i forhold til feltsamtaler. I flere tilfeller har feltsamtalene vært avgjørende for min forståelse av feltet, og når jeg da ikke har tatt samtalene opp på bånd/lydfil, har feltdagboken vært god å ha. I et tilfelle var feltsamtalen like lang som intervjuet, og strakte seg over et par timer. Intervjuene jeg har gjort er av ulik lengde selv om jeg baserte meg på (stort sett) samme spørreguide i alle intervjuer. Noen svarer kort og konsist, andre ønsker å underbygge svarene sine grundig. Enkelte har også en hang til digresjoner, men en digresjon kan også inneholde interessante opplysninger, derfor er det viktig å ikke være altfor kontrollerende i intervjusituasjonen.

Som nevnt ble jeg oppmerksom på *vikingene* via en blogg. Mange av *vikingene* er ivrige nettbrukere, og særlig bruker de Facebook for å holde kontakt med hverandre, for å huske sammen, og for å spre informasjon om arrangementer og kurs. Jeg har derfor også brukt nettkilder, hovedsakelig det sosiale nettsamfunnet Facebook, for å følge med på hva *vikingene* til en hver tid er opptatt av. Jeg har også brukt Facebook og e-post til å stille oppfølgings-spørsmål til intervjusubjektene for eksempel når nye problemstillinger har dukket opp i etterkant av intervjuene. En Facebook-melding ligger i appendiks som eksempel på dette.

En stor del av vikingenes nettbruk dreier seg om utveksling av bilder fra ulike prosjekter og opplevelser. Jeg har også tatt mange bilder i løpet av feltarbeidet. Noen av dem blir brukt i avhandlingen for å illustrere poenger i teksten. Jeg har også lånt to bilder fra en *viking* som er ivrig fotograf, Gorm Rudschinat (se tillatelse til bruk i appendiks).

Jeg har, i arbeidet jeg har gjort, benyttet meg av kvalitative metoder. Sosiologene Håkon Leiulfsrud og Bjørn Hvinden skriver at ”å være en god forsker innebærer å tilpasse valg av metode til den typen problemstilling som er aktuell” (Hvinden og Leiulfsrud 2007:222). Dette utgangspunktet har også styrt mitt valg av teoretiske tekster, noe jeg vil komme tilbake til i teorikapittelet. Jeg har hele tiden hatt en pragmatisk innstilling. Også når de kvalitative dataene skal tolkes trenger man en lignende tankegang, man må stadig vurdere flere alternative tolkninger opp mot hverandre. I analysen av kvalitative data må vi oppøve vår ”varhet for kontraster, ambivalens og tvetydighet i dataene” (Hvinden og Leiulfsrud 2007:222). Det er forskerens oppgave å anvende dataene på en måte som vekker tillitt hos leseren, noe som nettopp vil innebære å få frem ambivalens og tvetydighet der det er aktuelt.

Etablering av kontakt

Som allerede nevnt ble det tidlig klart for meg at for å få noen forståelse av vikinglag, måtte jeg involvere meg så mye som mulig i aktivitetene deres. Jeg tok tidlig kontakt med de to største vikinglagene på Østlandet; Borre (Horten) og Borg Vikinglag (Sarpsborg). Det kom raskt respons fra det ene laget, og kvinnen som svarte vil jeg betegne som min nøkkelinformant¹². Hun var svært positiv til prosjektet og hadde, i kraft av at hun selv er høyskoleutdannet innen humaniora, også forståelse for hva et slikt prosjekt innebærer. Vi møttes noen uker senere, da hadde vi begge fått forberedt oss litt. Vi snakket sammen en hel ettermiddag, hun viste meg mange bilder og fortalte hvordan hun og familien hadde kommet til å bli vikinglagsmedlemmer. Hun kom med flere konkrete forslag til personer jeg kunne kontakte, basert både på deres erfaring, kunnskap, og at de ”likte å snakke”. Møtet ga meg en oversiktlig orientering fra en insiders synsvinkel, som var svært verdifull, og som jeg ikke kunne fått på annen måte. I tillegg til at møtet ga meg mye informasjon, hadde det også en annen fordel. Min nøkkelinformant kjenner mange i vikingmiljøet, og ved hennes aksept av meg har hun vært med å åpne opp for tilgang til et bredere kontaktfelt (Christensen 2005:81). Vi snakket også sammen om medlemskap i vikinglag, og var enige i at det ville gi en innsikt

¹² Hun har aldri blitt intervjuet om seg selv og sitt forhold til vikinglivet, men gitt meg mange tips og faktaopplysninger. Derfor velger jeg å bruke betegnelsen informant på henne.

som var nødvendig i forhold til masteroppgavens vinkling. Jeg henvendte meg derfor samme dag med en skriftlig søknad om medlemskap til det jeg antok var mitt nærmeste vikinglag (dette har senere vist seg å være feil), men fikk avslag. Imidlertid hadde dette avslaget sannsynligvis ikke noe å gjøre med at jeg skulle forske på vikinglag.¹³ Jeg fikk heldigvis raskt kontakt med et annet vikinglag der de gjerne ville ha meg som medlem.

Overraskende nok (for meg), mente informanten min at Facebook ville være et nyttig redskap for å følge med på aktuelle hendelser, holde kontakt med *vikingene*, og muligens også skaffe intervjuobjekter. På dette tidspunktet var jeg ikke på Facebook, men etter hennes anbefaling registrerte jeg meg der, og det viste seg at hun hadde rett i at Facebook også kunne brukes i forskningsøyemed. Gjennom Facebook har jeg fått god oversikt over hvordan de forskjellige menneskene er knyttet sammen. Imidlertid var den uformelle *tonen* som er fremherskende på Facebook en utfordring, og har satt meg i noen dilemmaer. For eksempel har jeg en Facebook-venn (en *viking*) som jeg tidlig vurderte å intervju, men som henvendte seg veldig personlig til meg på Facebook (flørting), på den andre siden er dette noe han er kjent for, så det er ingen grunn til å ta det personlig. Det er slike ting som kan dukke opp i forbindelse med Facebook, som gjør at man må opptre bevisst i sin bruk av Facebook som informasjonskanal. Jeg har også brukt nettet ellers til å skaffe opplysninger om dem jeg skulle snakke med. Jeg har søkt på nettet etter personene, og funnet en del informasjon der. Flere *vikinger* har personlige sider på nettet med bilder av aktivitetene sine, det er også en informasjonskanal jeg har benyttet meg av. Jeg har også vært innom nettstedene til de forskjellige vikinglagene. Forberedelser av denne typen er viktig, men det er også viktig at man ikke tror man *kjenner* personen fordi om man har et visst inntrykk fra en nettside. Åpenhet og lydhørhet er sentrale stikkord her.

Utvalg

Det finnes ingen gjennomsnittsviking. Kriteriene jeg har gått etter under utvelgelsen av intervjuobjekter var at de skulle kunne bidra til større forståelse av feltet. Jeg valgte å intervju både mennesker min nøkkelinformant foreslo for meg, og mennesker jeg selv fant frem til etter hvert, for å belyse de forskjellige delene av vikinglagsaktiviteten best mulig. Håndverk er en svært sentral del av vikingaktivitetene. Ved å snakke med dem som driver med håndverk fikk jeg mulighet til å være konkret, noe som kan være en fordel. Det er

¹³ Andreas kom inn på dette vikinglagets særegenhet da jeg snakket med han (Andreas 2008).

selvsagt flere innfallsvinkler til temaet håndverk. Jeg har valgt å løse dette ved å hovedsakelig velge intervjuobjekter som er svært aktive og kunnskapsrike på håndverksfeltet. Disse personene har inkorporert slike sysler som en stor del av livet sitt, og jeg regnet derfor med at de også ville ha tanker rundt betydningen og verdien av disse aktivitetene, noe som viste seg å stemme. Jeg har også snakket med to som ikke fokuserer så sterkt på dette for å se om de vurderer vikinglagsaktiviteten forskjellig fra håndverksekspertene, og det vil jeg si de gjør. De deler noen synspunkter med dem, men har på enkelte andre områder synspunkter som avviker fra den jevne ”håndverksentusiast” (Andreas 2008; Filip 2009).

Jeg har intervjuet fire menn og fire kvinner. Kjønnfordelingen i vikinglagene antas (ut fra erfaring og intervjuer) å være 50/50, så det er derfor en god fordeling kjønnsmessig. I tillegg fortalte Terje Planke, som jeg hovedsakelig diskuterte metodiske spørsmål med, også om det ene vikingmarkedet han av nysgjerrighet hadde deltatt på, og møter med *vikinger* ellers i forbindelse med hans arbeid med tradisjonsbåter. Det var også interessant å snakke med Terje Planke fordi han beveget seg inn i miljøet med et lignende utgangspunkt som meg – med en faglig nysgjerrighet i bunnen. *Vikingene* jeg intervjuet fordeler seg aldersmessig med et flertall i 40-, og 50-årene, men jeg har også intervjuet en 24-åring og en på rundt 70 år. Jeg anser dette å være et greit utvalg, for aldersmessig vil jeg anslå at 30-, 40-, og 50-åringene er dem det er flest av i vikinglagssammenheng. Av praktiske grunner er alle de intervjuede fra Sør-Norge. De intervjuede har sin hovedtilknytning til fem forskjellige vikinglag. I tillegg er mitt eget lag, et sjette lag, representert gjennom mitt feltarbeid der. Jeg har dog ikke intervjuet noen fra laget jeg har feltarbeidet i, men prøvd å fungere mest mulig som et vanlig medlem der. Når det gjelder vikingmarkedene jeg har deltatt på er tre av disse arrangert av andre vikinglag utover dem jeg allerede har nevnt her. Jeg anser utvalget av vikinglag å dekke ulike aspekter ved vikinglag i Norge. Når det gjelder villighet til å delta var de fleste jeg spurte svært ivrige etter å stå til tjeneste, de syntes det var bra at noen forsket på noe som de anså som så viktig og positivt i eget liv.

Jeg vil nå kort presentere mine åtte intervjusubjekter:

Astrid, en kvinne på rundt 50 år. Hun har ikke har noen utdanning som kan sies å være knyttet til hennes vikingaktivitet. Hun har lang praktisk håndverkserfaring, og er i miljøet respektert for sin dyktighet. Astrid ble intervjuet i sitt eget hjem. Under intervjuet viste hun

meg også eksempler på klær og gjenstander hun hadde laget, og hun forklarte detaljert om hvordan hun pleide å jobbe med ulike håndverk hjemme hos seg selv. Jeg fikk også se bilder fra hennes vikingliv.

Andreas, mann i 20-årene. Han har ingen utdanning som er relevant i forhold til vikingaktiviteten. Et stort antall av hans slektninger er også involvert i vikinglag, og han har et stort sosialt nettverk også ellers blant *vikinger*. Andreas valgte å møte meg til intervju på universitetet. Han hadde ikke med seg bilder, men jeg har likevel sett mange av hans vikingbilder gjennom at vi er venner på Facebook.

Bjørn, mann i 50-årene. Har en utdanning som han bruker aktivt i forbindelse med vikingaktiviteten. Hele hans familie er involvert i det lokale vikinglaget. Jeg møtte Bjørn i ”hovedkvarteret” til vikinglaget han er medlem i, et lite småbruk på Vestlandet. Han viste meg rundt på området, og fortalte meg om planer for framtidige prosjekter. Bjørn viste meg også håndverksprosjekter han arbeidet med akkurat da.

Eirin, kvinne på rundt sytti år. Har en utdanning hun benytter i forhold til vikingaktiviteten. Er veldig opptatt av det pedagogiske i forhold til aktiviteten, det å formidle er viktig mener hun. Vi møttes til intervju hjemme hos Eirin. Hele leiligheten hennes bar preg av vikingaktiviteten. Hun viste meg mange klær og andre gjenstander hun hadde laget.

Filip, mann i 20-årene. Studerer historie. Han mener at det er en rød tråd i alle hans aktiviteter. Filip ble intervjuet i sin egen leilighet. I hans leilighet var det ikke umiddelbart tydelig at han var *viking*, men der var tegn som kunne tolkes i den retning. Filip lot meg få se på noen av våpnene han bruker når han trener blankvåpenkamp.

Peter, en mann i 30-årene. Han arbeider med kultur i ulike former. Også i vikingaktiviteten sin er det kultur fremfor håndverk han fokuserer på. Intervjuet forgikk hjemme hos Peter. Han viste meg ingen bilder, men jeg har gjennom Facebook-vennskap sett mange bilder fra hans vikingliv senere. Peter er ikke medlem i noe spesielt vikinglag, men har som han sier blitt tilbudt medlemskap av flere lag. Jeg har likevel valgt å inkludere han da han er en av de som er mest aktive når det gjelder deltagelse på vikingmarkeder.

Idun, kvinne i 40-årene. Har hatt interesse for arkeologi og historie siden hun var barn. Studerer håndverk på høyskolenivå. Har familiemedlemmer i vikingmiljøet. Vi møttes for å snakke hjemme hos Idun. Hun hadde ikke så mye håndverk å vise meg akkurat da, sa hun, men vikingaktiviteten kom likevel til syne gjennom for eksempel vikingsko til tørk og en oppstadvev lent mot stueveggen. Idun var den eneste som ga meg bokanbefalinger i forhold til prosjektet mitt.

Katarina, kvinne i 40-årene. Hun hadde i utgangspunktet en interesse for keltisk mytologi og historie som gikk over til en interesse for alt som hadde med vikinger å gjøre. Har til daglig arbeid innen kunst og håndverk. Vi møttes i verkstedet hennes for å snakke. Katarina viste meg en del interessante gjenstander hun hadde ervervet gjennom vikingaktiviteten sin, og noen vikingklær (ikke hennes egne) som hang i verkstedet.

I tillegg til intervjusubjektene har jeg en nøkkelinformant jeg har valgt å kalle Siv. Hun har gitt meg mye informasjon og tips om hvem jeg burde snakke med. Siv har også vist meg en del bilder fra sitt vikingliv. Siv studerer historie. Jeg møtte Siv første gang på høyskolen der hun var student. Jeg har en gang referert til Eskil, han er medlem i det samme vikinglaget som meg, og diskusjonen jeg viser til foregikk på et lagsmøte. Jeg refererer i oppgaven også til e-poster og Facebook-meldinger fra høvding Georg Hansen i Gudvangen, og til flere e-poster og Facebook-meldinger fra de jeg intervjuet. I tillegg refererer jeg til to e-poster fra et vikinglagsmedlem som jeg har vært i kontakt med kun angående *ett* spørsmål, dette vikinglagsmedlemmet har jeg av anonymitetsgrunner valgt å ikke oppgi verken alder eller kjønn på.

Intervjuer og feltsamtaler

Intervjuer er en god måte å få svar på spørsmål og få informasjon. Imidlertid kan det være interessante ting som ikke kommer frem, fordi intervjueren ikke spør om det.

Intervjusituasjonen er også et møte mellom to mennesker, og ved alle mine intervjuer har det vært samtaler før og etter det *egentlige* intervjuet. I disse samtalene har det kanskje blitt mer personlig, jeg har blitt fortalt om både personkonflikter, religion, og dramatiske hendelser.

Vikingene har følt seg komfortable med å fortelle dette til meg, bare det var *off the record*.

Den såkalte feltsamtalen er, poengterer kulturhistoriker Line Esborg, viktig ”fordi man kan få svar på spørsmål man ikke har stilt” (Esborg 2005: 97). Det som har blitt betrodd meg,

kanskje ut fra et behov for å snakke, gir meg et etisk ansvar – dette er ting jeg ikke kan ta direkte i bruk som forskningsmateriale, men som likevel har vært med på å utvide og forandre min forforståelse i forhold til feltet.

Før intervjuene ble gjennomført kommuniserte jeg i de fleste tilfeller med *vikingene* via e-post. Alle fikk skriftlig informasjon om prosjektet, og ble oppfordret til å spørre om noe var uklart. Få hadde spørsmål om prosjektet, men noen var interessert i hva som skilte kulturhistorie fra ”vanlig” historie. Når det gjelder den konkrete gjennomføringen av intervjuene klarte jeg etter hvert å forholde meg friere til spørreguiden, og ble dermed flinkere til å lytte og stille oppfølgingsspørsmål. Etter prøvefeltarbeidet ble spørrelisten utvidet og noen detaljer ble endret. Jeg delte spørsmålene inn i tre bolker med ulikt fokus. I den første delen fokuserte jeg mest på det *sosiale*, i delen om markedet stilte jeg mest spørsmål som går på *sanselige inntrykk*, og i den siste delen ble det lagt vekt på spørsmål om *autentisitet, historie, og tilknytningen til fortiden*. Tanken var at ved å samle spørsmålene på denne måten ville det aktuelle området (for eksempel det sosiale) *tydeliggjøres*, og disse tankene ville forhåpentlig ligge i bakhodet slik at assosiasjoner også ville trenge seg frem under spørsmål om andre felt om det ble ansett som relevant i sammenhengen. På denne måten kunne kanskje ting jeg unnlot å spørre om også komme frem, nettopp ved at den intervjuedes tanker ble penset inn i visse spor. Jeg bestrebet meg på å la intervjusubjektene snakke så fritt som mulig så lenge jeg fikk svar på spørsmålene i spørreguiden. Imidlertid var det sjelden jeg muntlig utformet spørsmålene akkurat slik de sto i spørreguiden. Jeg vurderte derfor å erstatte spørreguiden med stikkord, men valgte å fortsette å bruke spørreguiden. Etter hvert fungerte den kun som en huskeliste der jeg satte haker ved forskjellige temaer etter hvert som de ble berørt, og jeg synes det fungerte godt.

Deltagende observasjon og forskerens rolle

Jeg har følt meg godt mottatt i vikingsammenheng, særlig i personlig møter/intervjuer. Dette tror jeg kan skyldes at jeg har gjort min posisjon tydelig. Kulturhistoriker Maria Zackariasson skriver at å være altfor tett involvert i et miljø kan skape problemer i forhold til å kritisere det man skriver om (2005:153). Dette er noe jeg har vært oppmerksom på, men for å kunne skildre opplevelsen av å drive med denne aktiviteten best mulig, har nærhet vært nødvendig. Det er vikingenes opplevelse av sin aktivitet jeg er opptatt av, og jeg møtte dem som en som er fascinert og nysgjerrig på feltet. Det viktigste jeg forsøkte å signalisere var at jeg tok dem på alvor og var ute etter å lære mest mulig. Jeg anså det i utgangspunktet ikke

som viktig at de visste noe om meg, men at det faktisk kunne være en taktisk fordel å holde tilbake informasjon til et passende tidspunkt. Å dele for mye personlig informasjon for tidlig anser jeg kan fungere slik at fokus kan bli flyttet over til det jeg og intervjuobjektet har til felles, istedenfor at fokus blir holdt på intervjuobjektets egne opplevelser.

Jeg har fra prosjektets begynnelse hele tiden ønsket å fokusere på *vikingenes* egne opplevelser og oppfatninger av sin aktivitet. Imidlertid hender det at en forsker blir utålmodig hvis temaer hun *vet* er aktuelle aldri kommer opp i feltsamtaler. I mitt tilfelle gjaldt dette religion. Selv om jeg anså det som et altfor omfattende tema å gå inn på i masteroppgaven, visste jeg at mange hadde sterke meninger om religion (Katarina 2009b; Bjørn 2008). Jeg mente derfor at mer kunnskap om diskusjonene rundt religion ville bidra til en bedre forståelse av vikinglagsaktiviteten. Derfor gikk jeg en gang aktivt inn for å dreie en samtale mot temaet jeg var interessert i. Jeg hadde inntil da ikke nevnt noe om min egen religiøse overbevisning, men i denne situasjonen valgte jeg å bringe denne på bane for å lede samtalen i en viss retning. Antropologen Ånund Brottveit kommer i sin artikkel ”Skallet og bløtdyret” med flere eksempler på slik aktiv kreering av situasjoner (1996:206 ff). Han ser ikke det problematiske i slik manipulering. Jeg opplevde imidlertid situasjonen som *kunstig*, særlig når jeg reflekterte over den etterpå, og følte det gikk imot min bestrebelse på å oppnå mest mulig nærhet. Selv om det å fortelle om min religiøse tilknytning muligens førte til en dypere tillit (og dermed nærhet) til meg, følte jeg at det var noe kunstig over situasjonen, og jeg tror derfor utstrakt manøvrering på denne måten hadde *økt* avstanden mellom meg og de andre subjektene i lengden, og kanskje vært en ulempe på lengre sikt.

Slik jeg ser det er diskusjonene om feltarbeiderens nærhet til feltet og menneskene der et område der det finnes en del merkelige myter. I likhet med etnologen Terje Planke (1999) ser jeg ikke faren ved ”for mye” nærhet. Jeg skrev feltdagbok før og etter vikinglagsmøter, noe som plasserte meg som forsker, og ikke et vanlig medlem. Etter min mening fører mer nærhet til bedre forståelse. Kanskje har noen forskere problemer med ”for mye” nærhet, men det trenger ikke ha sammenheng med en svakhet ved metoden. Da jeg i utgangspunktet har en analytisk legning anser jeg det som viktigere for å få et grep om feltet at jeg innimellom kan være i stand til å glemme analysering og bare være/gjøre/ oppleve (Jackson 1983:340). For meg er altså avstand mer naturlig enn nærhet, derfor har det vært viktig for meg å bestrebe meg på å oppnå nærhet.

Det hevdes av enkelte at forskeren skal bruke hele seg i felten, og også at man skal ”være seg selv” (Öhlander 1999a:81). Jeg vil imidlertid ikke si at jeg var ”meg selv” i felten. Finn Sivert Nielsen skriver i ”Ankomst og avreise” at man i felten utvikler et annet jeg enn det daglige, et ”jeg på feltarbeid” (1996:185f). Man skapes til en ny person gjennom dialog med menneskene i felten. Dette kjenner jeg igjen, mitt ”jeg på feltarbeid” er mer nysgjerrig og utadvendt enn mitt vanlige jeg, selv når jeg ”glemmer” at jeg feltarbeider. Grunnen til at det blir slik er, mener jeg, at man er på stedet for å oppnå noe (Terje Planke 2005:209). Dette ligger til grunn for ens væren i verden når man feltarbeider, og denne doble agendaen fikk meg til å opptre mer utadvendt, og bli, paradoksalt nok, mindre av en observatør enn jeg vanligvis er. Dette er noe jeg er bevisst på, så derfor har det vært nødvendig for meg noen ganger å gå bevisst inn i en observatørrolle, også fordi man med sin egen tilstedeværelse og aktivitet påvirker feltet. I noen situasjoner kan det være greit å gli inn i bakgrunnen og bare være tilstede. En veksling mellom å delta og å trekke seg tilbake mener jeg er optimalt. Når jeg deltar er jeg ”en av dem”, når jeg trekker meg tilbake kan jeg se et større bilde, men uten først å delta, vil observasjoner på avstand fort føre til feilslutninger.

Etikk

Da jeg foretok de to første intervjuene hadde jeg ikke noe standard informasjonsbrev, men jeg sendte dem begge en e-post med deler av prosjektskissen, og oppfordret dem til å stille spørsmål hvis noe skulle være uklart. De fikk også opplyst at det var frivillig å bli med på prosjektet, og at de kunne trekke seg når som helst. Senere fikk alle intervjusubjekter et standardbrev, etter samråd med Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste.¹⁴ Selv om jeg oppfordret alle til å komme med spørsmål, fikk jeg ingen. Jeg tolker det som at de intervjuede følte de fikk tilstrekkelig informasjon.

Sensitive opplysninger og anonymisering

De intervjuede har opptrådt svært bevisst i intervjusituasjonen. To av dem ba meg skru av opptakeren under intervjuet, da de ønsket å snakke konfidensielt med meg. Da fikk jeg vite ting av delvis personlig art, delvis ting som angikk navngitte personer som vi begge kjente (for min del fra nylig feltarbeid). Andreas fortalte historier som på ingen måte reflekterte uheldig på den omtalte personen, men Andreas var klar på at dette ikke var noe han burde fortelle meg mens båndet gikk. Andreas var ellers svært personlig når det gjaldt sine egne

¹⁴ Se appendiks

opplevelser i forbindelse med vikingaktiviteten, blant annet la han stor vekt på det åndelige/religiøse. Dette kommer egentlig inn under det som Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste betegner som sensitive personopplysninger¹⁵, som jeg i min søknad ikke anga at jeg ville spørre om. I dette tilfellet var det imidlertid Andreas som brakte det på bane, og jeg mener at om jeg hadde forsøkt å avvise hans uttalelser og prøvd å lede han inn på andre spor i samtalen, så hadde jeg vist en mangel på respekt for ham og hans oppfatninger.

Fremstillingen av personene og deres forskjellige utsagn er i masteroppgaven blitt stykket opp og plassert i ulike kapitler for derved å minske sjansen for gjenkjenning. Alle jeg har intervjuet har blitt tildelt (eller valgt selv) fiktive navn. Jeg har valgt å *ikke* bruke mix-max-metoden, en slags "sammensmelting" av personer, som kulturhistoriker Knut Aukrust anbefaler (2005:241). Grunnen til det er at jeg mener denne metoden i denne sammenhengen ville svekke intersubjektiviteten sterkt. For eksempel er Iduns arbeidserfaring, utdanning, og livserfaring bakgrunnen for at hun valgte å engasjere seg i vikinglag. Hun valgte selv å svare på mitt spørsmål om hvorfor hun var med i vikinglag ved å knytte det helt tilbake til sine opplevelser som 10 år gammel jente (Idun 2008). Hennes habitus¹⁶ er en del av forklaringen på hvor hun befinner seg i dag, og om jeg hadde "blandet" henne med to andre kvinner, mener jeg det ville vanskeliggjort fremstilling av sammenhenger for meg som forsker, og som nevnt svekket intersubjektiviteten. Jeg har anonymisert ved å gi beskrivelser som er omtrentlige, men ikke *konstruerte*. Jeg har valgt å ikke sitere så mye direkte fra intervjuene, og ved gjengivelse av intervjuene har jeg brukt bokmål, men beholdt noen typisk muntlige uttrykk, dialekt har vært unngått nettopp fordi det kunne bidratt til identifisering. I e-poster og Facebook-meldinger som er en type skriftlige kilder, har jeg ikke forandret på språket. Jeg har fått tillatelse fra alle avsendere til å sitere fra disse meldingene. Navn på noen vikinglag har blitt forandret, eller unngått nevnt. De store som Borg og Borre var det vanskelig å unngå å nevne ved navn. Hovedsakelig fordi disse lagene og markedene de arrangerer, er så store, og så kjente i sine nærmiljøer, at det ikke har noen hensikt i anonymiseringsøyemed.

Etiske betraktninger rundt forskerrollen

Jeg har som nevnt blitt betrodd ting i forbindelse med intervjuer som intervjusubjektene ikke ville ha på bånd, de har også vært ganske personlige i samtaler før og etter de konkrete

¹⁵ Jfr. NSDs Meldeskjema versjon 2007.1

¹⁶ Jakobsen definerer habitus i sitt innledende essay til Pierre Bourdieus *Distinksjonen* som "et kroppsliggjort program innrettet på å overvåke og mestre en bestemt type miljø, og har evne til kreativ strategisk handling." (Jakobsen 2002:XII).

intervjuene. For meg var det overraskende hvor villige de var til å være personlige. I noen tilfeller var det tydelig at intervjusubjektene følte seg godtatt og akseptert av meg, og at de dermed kanskje ”delte med seg” mer enn de ville gjort om intervjusituasjonen hadde vært mer formell. Imidlertid ser jeg ingen grunn til å *skape* avstand der den ikke finnes. Kulturhistoriker Berit Thorbjørnsrud skriver at ”man også *må* gi av seg selv noe de andre ønsker å få”(2005:29). For min del betyr det at jeg gjerne kunne vise for eksempel Andreas at jeg har en viss kjennskap til obskure religiøse grupper. Jeg har imidlertid ikke sagt meg enig i synspunkter jeg ikke deler for å få mer informasjon, det ville etter min mening vært en uetisk måte å forholde seg til intervjusubjektene på. Min egen integritet hadde også blitt svekket. Jeg kan nevne et eksempel: En gang under en feltsamtale kom en mann med uttalelser om ”den muslimske fare” (ikke med noen type rasisme i bunn, men en ganske merkverdig teori om hva som kom til å skje i framtiden), da gjorde jeg det helt klart, men på en spøkefull måte, at jeg var uenig med ham. Berit Thorbjørnsrud skriver også at det ikke er mulig å ”være med uten noen gang å mene noe som helst”, noe jeg mener hun har helt rett i. Dessuten vil det å plassere seg selv (til en viss grad) føre til at personer kan ha et forhold til deg, om man forsøker å være fullstendig nøytral ”er man faktisk ikke lenger med” (Thorbjørnsrud 2005:29). Andreas følte seg fri til å snakke med meg om sjamanistiske *reiser*, da han tydeligvis mente dette var noe jeg ikke ville reagere negativt på. I hans tilfelle *kan* det dreie seg om en viss forkunnskap om mine meninger, jeg hadde møtt og snakket med samboeren hans noen ganger før jeg intervjuet han, men andre har også delt sitt syn på religion med meg. Det viktigste mener jeg da er å behandle intervjusubjektene med respekt, og vise meg verdig den tilliten de har gitt.

Imidlertid er det slik at religion offisielt ikke er en del av det vikinglagene holder på med. Det finnes lag der det for eksempel arrangeres blot, men da pleier det ikke å være en del av det offisielle programmet (blotet blir da ofte lagt etterpå), og som Bjørn understreket da jeg snakket med han er det fullstendig frivillig å delta (Bjørn 2008). Religion er heller ikke et område der det eksisterer noen form for ensretting. Det finnes både åsatroere, kristne, og ateister blant *vikingene*, og for mange har religionen liten betydning. Religion hadde likevel vært spennende å se nærmere på, da det ikke er tvil om at åsatroere og hedninger er statistisk overrepresentert her i forhold til i befolkningen ellers. Rent bortsett fra at religion kan være vanskelig å gå inn på av etiske grunner, hadde det ikke vært mulig å gå inn på dette området om jeg skulle yte rettferdighet til de temaene som åpenbart har størst betydning for de fleste av *vikingene*.

Pragmatisk tilnærming

Ved valg av temaet vikinglag ble det tidlig klart at jeg måtte sørge for egen empiri. Tidlig i prosessen kom det frem at menneskenes forhold til hverandre, til tingene, til stedene, og til historien og kulturarven var områder jeg måtte se nærmere på. For å kunne si noe om særlig de tre første områdene, mener jeg det var nødvendig å gå til feltet med sin egen kropp.

Tenkningen bak dette vil jeg komme nærmere inn på i teorikapittelet. Jeg mener at jeg ved denne gjennomgangen av min bruk av metoder har vist at både intervjuer, feltsamtaler, og deltagende observasjon er metoder som er godt egnet til å lære mer om menneskers opplevelser i vikingmiljø. Alle metoder har både svakheter og styrker, men om man har en bevissthet om dette gjennom hele prosessen, og også en pragmatisk holdning til hva som faktisk fungerer, er sjansene store for at feltarbeidet gir ny lærdom og nye innsikter.

Kapittel 3:

Teoretiske perspektiver

Vikingslag er et moderne fenomen. I Norge ble det første laget stiftet på midten av 1990-tallet. I andre land, blant annet Danmark, var de tidligere ute. Samtidig som fenomenet i seg selv er moderne, er enkelte av aktivitetene som finner sted i vikinglagenes regi basert på over tusen år gammel tradisjon. Hvorfor denne tiltrekningen mot fortiden, og *er* det egentlig en tiltrekning mot fortiden? Ved granskingen av et fenomen er det naturlig å se på fenomenets plass i verden. Når oppsto det? Hvor finner man det? Har det sammenheng med andre fenomener? Hvilken plass har vikinglagsaktiviteten i den enkeltes liv? Finnes det forbindelser mellom ulike aktiviteter og den enkeltes ideologi? Å plassere vikinglagene på denne måten kan, slik jeg ser det, best gjøres ved å se på enkeltmenneskers aktiviteter og forsøke å finne ut hvilke forbindelser det finnes mellom vikinglagsaktiviteten og andre aktiviteter. Etter å ha gjennomført flere intervjuer ble disse sammenhengene klarere.

Enkeltmenneskene som går sammen og danner vikinglag er også en del av samfunnet, de er påvirket av generelle trender i vårt vestlige samfunn. Imidlertid kan det diskuteres om det de gjør er en reaksjon *mot* de generelle trendene, eller om vikinglagsmedlemmenes aktiviteter også inngår *i* en trend. Sosiologen Max Weber skrev for rundt 100 år siden om avfortrylling. Han mente at det rasjonelle og vitenskapelige ville bli sett på som stadig viktigere, og som et ideal å strebe etter (Birkeland et.al.:2f). Siden 1990-tallet har imidlertid flere forskere ment at det foregår en *refortrylling*, altså at religiøse virkelighetsbilder av ulike varianter er mer til stede i kulturen enn tidligere. Religionshistorikerne Ingvild Sælid Gilhus og Lisbeth Mikaelsson mener refortryllingen er ”spredd tynt” utover det vestlige samfunnet (Gilhus og Mikaelsson 2005:9). Denne refortryllingen kan ses som en forsvarsmekanisme mot hardheten i det moderne samfunnet. I de senere år har også økologi fått en mer fremtredende plass i folks bevissthet. Filosofen Arne Næss står bak dypøkologien, der et grunnleggende begrep er livskvalitet. Næss spør: ”Hva slags opplevelser gir størst livskvalitet?” (Mejlænder og Næss 2007). Dette er et retorisk spørsmål fra Næss, i alle fall var det hans oppfatning at den økende teknologiseringen av samfunnet gjør stadig mer skade på både dyr og mennesker, og at mye av det vi omgir oss med er såkalte trivselsfiksjoner¹⁷.

¹⁷ Substitutter konstruert av markedet som fører mennesker bort fra enkle og mer miljøvennlige ønsker og behov (Mejlænder og Næss 2007).

Mange av strømningene der refortrylling og økologi kombineres påvirker de fleste mennesker kun på en overflatisk måte, men det er noen som virkelig inkorporerer deler av disse strømningene som en del av sin identitet. Det finnes flere bevegelser som kan sees som konkretiseringer av disse påvirkningene. Eksempler på dette kan være engelske *Pixies*, *Pixies* er øko-paganister som protesterer mot veibygging delvis på religiøst grunnlag (Letcher 2001), og *Reclaiming*; paganistisk gudinnebasert politisk aktivisme med fokus på ”bringing together the spiritual and the political” (Starhawk 1997:xxv). Jeg mener vikinglag i Norge også er påvirket av disse strømningene. Jeg vil hevde at både den økte fokuseringen på bærekraftig forbruk/økologi og samfunnets refortrylling er viktige faktorer for vikinglagenes oppblomstring i Norge fra 1990-tallet og til i dag. Medlemskap i bevegelser der refortrylling og økologi er viktige bestanddeler vil i mange tilfeller ha stor påvirkning på livet til medlemmene. Det å være med i et vikinglag blir av mange norske *vikinger* beskrevet som en livsstil, det er ikke vanlig å referere til det som en hobby. Vikinglag har i tillegg en historisk dimensjon, og i mange tilfeller en *stedstilknytning*, som gjør vikinglagene til svært komplekse størrelser. Imidlertid er ikke gammel historie bare et dekorativt bakteppe for *vikingene*, de fleste legger stor vekt på at ting og gjenstander skal være historisk korrekte. Når ting som ikke er historisk korrekte blir brukt av praktiske hensyn, er det i de fleste tilfeller en tydelig bevissthet rundt dette, og det blir også som regel klart kommunisert i forhold til publikum på vikingmarkedene.

Hvordan forholde seg til feltet

Jeg vil i det følgende beskrive noen teoretiske perspektiver jeg har benyttet meg av for å belyse aktiviteter som kan beskrives som levendegjøring av historien, nemlig den sykliske vikinglagsaktiviteten og kulminasjonen: vikingmarked. Hovedfokus vil være menneskenes opplevelser og tanker rundt aktivitetene sine. Jeg har ønsket å se nærmere på både praksiser rundt det materielle og mentaliteten til *vikingene*, og sette spørsmålstegn ved om disse nødvendigvis er motpoler. Med det materielle mener jeg i denne sammenhengen både *vikingenes* håndverksaktiviteter og deres fysiske og sanselige forhold til omverdenen. For å kunne si noe om dette har feltarbeid vært nødvendig. Forskere som har et fenomenologisk ståsted ser det som viktig å selv erfare fysisk det man forsker på. Dette er selvsagt bare mulig opp til et visst punkt. Disse forskerne er også helt klare på at hver person opplever alt på sin unike måte ut fra sine fysiske og psykiske forutsetninger, men det å dele opplevelser er i alle fall uvurderlig som redskap for senere tolkning og forståelse. Etnologen Terje Planke, som ikke definerer seg som fenomenolog, er enig i at erfaring er essensielt for forskerens

forståelse. Han sier det slik: ”Den praktiske erfaringen gir mulighet til innlevelse og forståelse på en grunnleggende måte som er umulig uten en egen kroppslig referanse i bunn” (Planke 2005:204). Den enkeltes opplevelse kan likevel ikke til tross for felles erfaringer ”avleses” direkte av forskeren. Hvordan kan man så gripe fatt i opplevelser og tanker? Filosofen Ernst Cassirer hevder at for å forstå en annen må man gjennom samtale, sammen ved hjelp av språket, bygge opp en felles verden av mening (Cassirer 2008:68). Før man kan bygge opp en felles verden av mening, må man imidlertid ha felles erfaringer.

Ved min vektlegging av opplevelser og praksis ville det vært unaturlig å holde sin egen kropp utenfor i tolkningen av feltet. Jeg støtter meg blant annet til antropologen Michael Jacksons maksime ”thinking with one’s feet”, det vil si å bruke kroppen sammen med andre i et miljø og derved komme til en forståelse grunnet i praktisk aktivitet og opplevelser (Jackson 1983). Jackson skriver i artikkelen ”Knowledge of the body” at å stå ved siden av det som skjer og forsøke å samle informasjon ved hjelp av ”endeløse spørsmål”, kun kan lede til en overflatisk kunnskap om hva som egentlig foregår. Han mener at denne fremgangsmåten *øker* det fenomenologiske problemet om hvordan man kan få innsikt i hva en annen opplever. Jackson eksemplifiserer dette med å fortelle om da han på feltarbeid lærte å tenne og vedlikeholde bålet slik kurankoene gjorde. Først da han selv var i stand til å bruke kurankoenes fremgangsmåte forsto han *hvorfor* de brukte denne konkrete fremgangsmåten. Jackson fremholder også viktigheten av kroppslige praksiser for å sette seg i en annen persons sted, *inhabiting their world*, uten å gjøre dette med tanke på senere analyse (Jackson 1983:330ff, 339ff). Jeg tolker Jackson slik at han mener man skal delta for fullt mens man gjør det, og ikke handle med tanke på å innhente informasjon *mens* man utfører teknikker/danser/lager mat. Dette er kanskje bare mulig for en forsker i korte tidsperioder, men er etter min mening etterstrebellesverdig og verdifullt i den grad det lar seg gjennomføre.

Fenomenologi

Michael Jackson beskriver fenomenologi som ”the scientific study of experience. It is an attempt to describe human consciousness in its lived immediacy, before it is subject to theoretical elaboration or conceptual systemizing” (sitert i Hjemdahl 2003:134). Det er åpenbart at et fenomenologisk utgangspunkt må føre til arbeidsmåter som deltagende observasjon, men samtidig er det også helt klart det ikke kan trekkes direkte slutninger om andres opplevelser og følelser ut fra vår egen deltagelse. Den egne deltagelsen kan kun være et utgangspunkt for å forstå andres opplevelser. Når jeg erkjenner at det finnes en

uuttømmelig verden utenfor meg selv, og at alle erfarer denne verdenen som kroppslige subjekter, må jeg samtidig erkjenne at andre mennesker kan oppleve verden fra andre perspektiver enn jeg selv opplever den fra (Matthews 2007:116ff). Er det da i det hele tatt mulig å si noe om andre menneskers opplevelser? Ut fra en fenomenologisk synsvinkel kan man forstå andres følelser og opplevelser på samme måte som vi forstår våre egne følelser og opplevelser, gjennom retrospektiv refleksjon (Matthews 2006:121). Jeg kan se på deres (og min egen) måte å handle og respondere på. Vi kan diskutere våre følelser og opplevelser med hverandre. Man må altså, fra en fenomenologisk synsvinkel, selv være et av subjektene i feltet for å kunne oppnå en reell forståelse av ”hva det egentlig handler om”.

Fenomenologien legger vekt på det subjektive i opplevelser og følelser. Bevissthet om verden er alltid *noens* bevissthet. Bevissthet er også alltid bevissthet *om* noe, bevisstheten forholder seg til et objekt (*intentional objekt*). Fenomenologien er studiet av hvordan ting fremtrer i vår bevissthet, ikke hvordan ting faktisk *er* i verden (Matthews 2007:5ff). Imidlertid deler vi til en hver tid den livsverdenen¹⁸ vi er til stede i med andre mennesker, og har ut fra dette et felles grunnlag for våre opplevelser og inntrykk. Fenomenologiens fokus på den subjektive opplevelsen, altså en persons opplevelse av verden fra sitt ståsted, ser jeg som en svært verdifull metodisk vinkling, en påminnelse til forskeren om ikke å overanalysere for å finne ut hvordan ting *egentlig* er. Forskerens fokus blir å lytte til hva som blir sagt, og å prøve å formidle dette videre. At forskeren selv har utsatt seg for de samme omgivelsene gjør forståelse og formidling enklere. Heller enn å forsøke å kategorisere og systematisere folks opplevelser har jeg prøvd å være åpen for de individuelle forskjellene. Det vil likevel være mulig å komme med *noen* generelle uttalelser om et felt, tross alt finner menneskelig interaksjon sted i et samfunn der man også vil ha en type felles horisont. Imidlertid bør man i hvert tilfelle ha en bevissthet om på hvilket grunnlag man trekker slike generelle slutninger, og i de forskjellige tilfellene vurdere hensiktsmessigheten av slik systematisering.

Menneskene

Enhver gruppe er satt sammen av enkeltmennesker, enkeltmennesker som har søkt sammen fordi de har noe til felles. For enkelte kan fellesskapet være det viktigste de søker i en gruppe, mens andre søker til gruppen hovedsakelig for å finne mennesker de deler interesser med. Hva

¹⁸ Fra Husserls betegnelse *Lebenswelt*, den fysiske, sosiale, og kulturelle verdenen vi befinner oss i som er utgangspunktet for fenomenologiske undersøkelser (Matthews 2006:13).

er det som får mennesker til å bli med i vikinglag, og hva finner de der som gjør at de forblir i laget? På dette er det mange forskjellige svar, og fenomenologien egner seg godt som redskap for å finne frem til disse svarene.

De fleste *vikinger* jeg har snakket med uttrykker klart at de opplever vikingsamfunnet (da særlig markedsopplevelsen) som vesensforskjellig fra det vanlige moderne samfunnet som omgir oss. Det er påfallende at mange jeg har snakket med beskriver markedslivet om sommeren som et totalt brudd med livet slik det leves på "utsiden". Sentralt i beskrivelsene står andre typer av sanseintrykk, sanseintrykk som har en annen *virkning* på kropp og psyke enn inntrykkene *vikingene* får fra hverdagslivet i vår moderne verden. En ung mann beskriver det slik at det øyeblikket han ankommer et marked og kjenner lukten fra bålene, senker han skuldrene og glemmer *alt* som finnes på utsiden. Han lar også noen ganger være å vaske klærne han har hatt på seg så lenge som mulig, for da kan han ta dem frem og lukte på dem for så å bli satt tilbake til markedet mentalt (Andreas 2008). Samtidig som alle jeg har intervjuet ser på markedsopplevelsen fra sitt subjektive perspektiv, er det interessant at samtlige av dem jeg har snakket med (med ett unntak) beskriver denne *umiddelbare* følelsen av overgang fra vanlig liv til markedsliv så snart kjente sanseintrykk, som i den unge mannens tilfelle lukten av bålrøyk, registreres av sansene. Alle mennesker opplever verden ut fra sin situasjon, og ut fra sitt personlige perspektiv. Det som synes å være felles for dem jeg har snakket med er et visst ubehag ved kulturen slik de finner den i det moderne samfunnet. Den årlige tilbakevendingen til markedene setter forskjellen på det moderne livet og vikinglivet i relieff.

Sosialantropologen C. Nadia Seremetakis mener at både følelser, hukommelse, og sanser er flettet sammen til en helhet, samtidig som sansehistorien kan beskrives som en montasje, der et sanseintrykk i hukommelsen er bundet sammen med flere andre i forskjellige mønstre (Seremetakis 1994:23, 28). Seremetakis hevder også at måten det typiske moderne livet og samfunnet er strukturert på bidrar til at disse sammenhengene, som hun mener er "naturlige", blir svekket (Seremetakis 1994:33). Det kan imidlertid hende at vikingtilværelsen i markedssesongen ligner på denne idealtilstanden som Seremetakis beskriver. Andreas sa da jeg snakket med han at et vikingmarked fungerer som "en pause fra den virkelige verden", han senker skuldrene og glemmer alt som har med det virkelige livet å gjøre (Andreas 2008). Det kan være mange grunner til at han opplever markedene slik, en av dem kan være fraværet av klokker og mobiltelefoner. I vikingmarkedenes åpningstid blir de deltagende *vikingene*

(som er ikledd tidsriktige klær) anmodet om å avstå fra mobil- og klokkebruk, og mange av *vikingene* legger igjen begge deler på utsiden av området. For hva forteller klokkene og mobiltelefonene oss i dagliglivet? ”I hemmiljön finns exempelvis telefonen som ringer, mikrougnen som plingar och väckarklockan som får dig att gå upp på morgonen. Det handlar om något som signalerar att *tiden är begränsad*, något som får dig att agera i tid och rum” (Eriksson 2007:32, min kursivering). Kan det være at fraværet av mobiltelefoner og klokker på vikingmarkedene skaper en mindre stressfylt opplevelse av verden?

Andreas “glemmer” verden utenfor når han er på markeder, men han husker de tidligere markedene, minnene sitter i kroppen, ”perceptual experiences hang together, are mutually motivating and implicative” (Merleau-Ponty 2007:354). Fortiden ”sedimenteres” altså i kroppen vår (Matthews 2007:101), dette gjelder alle sanseinntrykk. Imidlertid spiller vår habitus en rolle for hvordan nye inntrykk integreres i oss. Merleau-Ponty skriver: “[T]he system of experience [...] is lived by me from a certain point of view; I am not the spectator, I am involved” (Merleau-Ponty 2007:354). Andreas’ habitus gjør at når han besøker et markedssted han har vært før, blir nye opplevelser *levd* (og senere bevisst tolket) i kraft av fortidens inntrykk.

Spiller det så noen rolle hvordan Andreas opplever markedet? Er ikke det en personlig opplevelse som egentlig ikke *kan* viderefremmes? Merleau-Ponty sier om personlige perspektiver at ”they slip into each other and are brought together finally in the thing.” Så lenge vi har sansefunksjonene i behold fremholder Merleau-Ponty, kommuniserer vi allerede med andre psykososiale subjekter, det vil si andre subjekter som er tilstede og deler de samme inntrykkene. Det vil ikke si at vi opplever ting på nøyaktig samme måte, men den fysiske verden vi ferdes i er den samme, ”perspectives merge into each other, and we co-exist through a common world”(Merleau-Ponty 2007:411ff). Gjennom dialog kan vi sammen konstituere en felles virkelighet (Merleau-Ponty 2007:413), men det forutsetter at man har en felles virkelighet å snakke om. Mitt feltarbeid har gjort dette mulig. Jeg har hørt lydene, kjent luktene, og sittet og sunget ved bålet om kvelden, jeg er bevisst det de snakker om og det de snakker om er en del av meg. Men er det tross dette mulig for meg å få en virkelig forståelse for hvordan et annet menneske tenker? Merleau-Ponty mener forståelse er mulig gjennom retrospektiv refleksjon. På samme måte som vi kan forstå våre egne handlinger og følelser gjennom å se tilbake på en hendelse, kan man forstå andre gjennom å diskutere deres opplevelse med dem, og diskutere vår forståelse av deres følelser med dem (Matthews

2006:121). *Full forståelse* av et annet menneskes opplevelser vil ikke være mulig, men vi kan på bakgrunn av en felles erfaringsverden i alle fall komme et stykke på vei.

Grupper

Teorier som går på gruppedannelser hentet fra sosiologi har blitt brukt i min analyse av grupper i kapittelet om menneskene. Jeg har i stor grad benyttet meg av sosiologen Michel Maffesolis *The Time of the Tribes: The Decline of Individualism in Mass Society*, og i tillegg hans artikkel "Jeux De Masques: Postmodern Tribalism". I artikkelen ser han på utviklingen av grupper i samfunnet han kaller *tribes* (stammer) (Maffesoli:1988). Maffesoli mener at slike stammer oppstår på grunnlag av tilknytning til steder, og at stammene er knyttet sammen av følelser. Den enkelte "mister" seg selv i det kollektive subjektet som er stammen. Maffesoli velger å kalle dette fenomenet *neo-tribalism* (Maffesoli 1996:11; Maffesoli 1988:145). Begrepet *stemning* (Stimmung/"atmosphere") har en viktig funksjon for disse gruppene mener Maffesoli, både for å beskrive forholdet mellom personene i gruppen og hvordan de situerer seg selv i omgivelsene. Disse stammenes grunnlag for eksistens er deres opptatthet av å "leve i nuet" i fellesskap, hevder Maffesoli. Han mener også at gruppene er karakterisert av flyktighet og en stadig pågående samling og spredning av medlemmer (Maffesoli 1996; Maffesoli 1988). Dette kan stemme når det gjelder for eksempel punkere og diverse motebaserte grupper, men vikinggruppene må vel sies å være litt fastere organisert enn gruppene han nevner. Imidlertid beskriver han en del interessante prosesser både i forhold til hvordan grupper forholder seg til storsamfunnet, og hvordan individene i gruppen forholder seg til hverandre. Jeg har derfor funnet det hensiktsmessig å benytte meg av Maffesolis teorier videre.

Sosiologen Erving Goffmans teorier rundt selvrepresentasjon og inntrykksmanipulering har jeg også benyttet meg av. Goffman er særlig viktig i forbindelse med analyse av rollespill, eller *opptredener*, noe som finner sted på dagtid på markedene når publikum er til stede, og mindre (eller vesensforskjellig) etter stengetid. Begrepet *opptreden* er hentet fra Erving Goffmans *Vårt rollespill til daglig* (1992) og er en av Goffmans teoretiske betegnelser jeg har valgt å bruke. En kvinne jeg intervjuet, Idun, hevder at hun hele tiden mens publikum er til stede på vikingmarkedene bevisst spiller en rolle (Idun 2008). Andreas derimot benekter at han på noen som helst måte oppfører seg annerledes enn til vanlig, det gidder han nemlig ikke (Andreas 2008), og svært mange av de norske *vikingene* uttrykker det samme. I følge Goffmans definisjon er en *opptreden* all aktivitet en person utfører i et tidsrom i samvær med

en bestemt gruppe iakttakere, og som har en viss innflytelse på iakttakerne (Goffman 1992:27). Ut fra denne definisjonen kan man vel si at alle vikinger opptrer under vikingmarkedenes vanlige åpningstid, selv om de hevder at de bare ”er seg selv”. Jeg har også sett på vikinglivet i forhold til Goffmans begreper *kulisser* og *fasade*. Han betegner området hvor opptredener fremføres som fasadeområdet. Måten en opptredende person oppfører seg i fasadeområdet gir inntrykk av å opprettholde og innbefatte visse normer (Goffman 1992:92f). Dette er normer *vikingene* selv ønsker å speile utad. For eksempel forventer *vikingene* av hverandre at det skal ”arbeides” i vikingmarkedets åpningstid. Det innebærer at man på ulike måter stiller opp for publikum. Opptredener finner sted i et fasadeområde der man finner kulisser ”som innbefatter møbler, utsmykning, innredning og annen bakgrunn”(Goffman 1992:27). Disse kulisssene er et scenearrangement som uttrykker noe. I tillegg finner vi den personlige fasaden som blant annet er representert ved klær og kroppsbevegelser, den personlige fasaden er også meningsbærende (Goffman 1992:29).

Formidling av vikingtid, håndverk og historie er beskrevet i formålsparagrafene til de fleste vikinglag. Å formidle til publikum beskrives ofte som å ”være på jobb”. Imidlertid er jeg mer interessert i opplevelsene til vikingene enn opplevelsene til publikum, men i og med at publikum også er en del av vikingmarkedsopplevelsen, må også forholdet til publikum tas med i betraktning. Det som beskrives som viktigst og mest opplevelsesrikt på vikingmarkedene er det som skjer *etter* at publikum har gått. Det er da *vikingene* bare *er* og *opplever*.

Stedene

Når *vikingene* er på vikingmarked bor de utendørs, alle ligger i telt. Det kan være en del av forklaringen på *vikingenes* sterke tilknytning til stedene der det arrangeres markeder. De *kjenner* stedene bedre enn tilfeldige besøkende gjør. Vikingmarkedene holdes vanligvis på de samme stedene år etter år, og denne vertikale tilknytningen i tid påvirker selvsagt også forholdet mellom *sted* og *selv*. Innen fenomenologien, som beskrevet av Merleau-Ponty, finner man ikke noe skille mellom *fysisk* og *personlig* identitet. Som en konsekvens av dette ser man en kobling mellom det fenomenologiske selvet og stedet man befinner seg, ”[t]o be a body is to be tied to a certain world” (Merleau-Ponty 2007:171). Selv og sted konstituerer hverandre, det finnes ikke noe sted uten selv, og ikke noe selv uten sted (Casey 2001a:684).

Filosofen Edward S. Casey bruker i sin artikkel “Between Geography and Philosophy: What Does It Mean to Be in the Place-World” fenomenologi som utgangspunkt når han beskriver hvordan et menneskelig subjekt er situert og orientert i forhold til et sted (*place*). Han benytter i denne sammenhengen betegnelsen *the geographical self* for å karakterisere det menneskelige subjektets forhold til sine omgivelser. Casey skiller mellom begrepene *space* og *place*. Han bruker betegnelsen *space* om det geografiske rommet som omgir oss, og *place* om kroppens nære omgivelser. *Place* er den fysiske, historiske, sosiale og kulturelle kroppens arena for handling (Casey 2001a:683).

Hva er det så som knytter sted og selv sammen? Hva gjør at disse størrelsene konstituerer hverandre istedenfor å fungere som dikotomier? Hva er mediatoren, spør Casey, for en størrelse som er tilknyttet både selv og sted *må* finnes for å forklare dette systemet. Casey går til sosiologen Pierre Bourdieu og finner begrepet *habitus*. Habitus betegnes av Bourdieu som “an immanent law, *lex insita*, laid down in each agent by his earliest upbringing” (Bourdieu sitert i Casey 2001a:686). Selvet er altså konstituert av en kjerne av ”habitudes” (vaner) satt sammen av fysiske og mentale opplevelser man har hatt på forskjellige steder. Habitus blir alltid, hevder Casey, levd ut på et konkret sted, og stedene har for den enkelte forbindelse gjennom et *habitudinal bond*, gjennom vanen. Begrepet habitus bringer på denne måten historie (tid) og geografi sammen.¹⁹ Av dette slutter Casey at steders utydelighet i dag henger sammen med habitus, altså at habitus hos mange stadig blir rettet mer mot *thinned-out* og virtuelle steder. Dette vil da som konsekvens påvirke selvet og gjøre dette mer utydelig og utflytende. Denne situasjonen med mindre tydelig selv og sted, kan i så fall føre til et dobbelt tap, “loss of place, loss of self” (Casey 2001a:686f).

Alt er imidlertid ikke tapt. Et sted vil fremdeles være et *sted*, selv om stedene kan ha en mer uniform og uengasjerende virkning enn tidligere. Det samme kan sies om selvet, en kjerne med personlighetens trekk vil være stabil selv om selvet er mindre stabilt enn tidligere. Flere forskere hevder at desto sterkere selvet er, desto mindre behov har selvet for konkrete steder, stedene betyr ikke så mye lenger, og vise versa at *thick places* vil føre til et svakere selv.

¹⁹ Et nummer av *Annals of the Association of American Geographers* vier sin forumdel kun til Edward Caseys teorier (2001). Filosofen Theodore R. Schatzki kritiserer der Casey for sitt valg av habitus som mediator mellom selv og sted (Schatzki 2001). Imidlertid har Schatzki selv ingen troverdige forslag til alternativer. Schatzki holder fast på dikotomien mellom kropp og selv, en motsetning fenomenologisk tenkende forskere bestrider finnes (Casey 2001a:684). På Schatzkis spørsmål om hvorfor kroppen må være *the subject of place*, svarer Casey; “*how could it be otherwise?*” (2001b:718; kursiv i originalen).

Casey mener dette er en feilaktig logikk. Han foreslår isteden en logikk som kan beskrives som ”*more with more*. The more places are leveled down, the *more* – not the less – may selves be led to *seek out* [min kursivering] thick places in which their own personal enrichment can flourish”. Han viser for eksempel til at til tross for suksessen nettbokhandelen Amazon.com har, er virkelige bokhandlere kanskje mer populære enn noensinne. Virkelige steder blir altså styrket av utfordringen som de virtuelle stedene innebærer (Casey 2001a:685).

Menneskelige handlinger baseres på habitus, og er både bevisst erfarte og intensjonelle, mener Casey. Casey definerer *intentional action* som en handling som har et mål, selv om dette målet ikke trenger å være eksplisitt formulert (Casey 2001a:687). Med denne definisjonen vil også handlinger som skjer instinktivt og/eller er basert på impulser fra det ubevisste kunne defineres som intensjonelle. Habitus er hele tiden i bruk. Med basis i habitus forholder vi oss intensjonelt og bevisst til steds-verdenen. Vi realiserer dette forholdet gjennom *habitation*. *Habitation* kommer fra *habére*, som betyr å ha, å holde (latin). Denne betydningen understreker det aktive engasjementet mellom selv og sted. Kroppen holder fast i stedet gjennom sanser og bevegelser, og holder også fast i stedet gjennom hukommelsen. Det holdes tak i opplevelsen ut over øyeblikkets opplevelse. Man kan beskrive habitus som en bevegelse fra ytre påvirkninger til indre varige disposisjoner, og *habitation* som en måte å utøve habitus på i steds-verdenen. Steds-verdenen blir altså både opplevd og oppfattet, og aktivt levd i og erfart (Casey 2001a:687). Apparatet som medierer disse erfaringene er kroppen. Casey beskriver to måter kroppen forholder seg til steds-verdenen på, *outgoing* og *incoming*.

Begrepet *outgoing* beskriver hvordan kroppen aktivt går ut for å møte steds-verdenen. Dette kan gjøres på en rekke forskjellige måter. Kulturelle kategorier som klasse og rase er med på å påvirke måten møtet skjer på. Verken kroppen eller steds-verdenen er endelige størrelser, men påvirkes gjennom forholdet til hverandre. Steds-verdenen blir forandret av kroppene som tilhører den, og kroppene blir influert av steds-verdenens strukturer. Med begrepet *incoming* beskriver Casey hvordan kroppen i tillegg til å aktivt møte steds-verdenen, også bærer spor av tidligere møter i seg. Disse sporene ligger som sedimenter i kroppen. Kroppen blir altså formet av møtene med verden (Casey 2001a:688). Casey beskriver videre måtene *incoming* kan foregå på, ved hjelp av termene *tenacity* (utholdenhet) og *subjection* (underkastelse).

Tenacity beskriver hvordan stedets avtrykk forblir i kroppen, klar til å gjenopplives gjennom sanseinntrykk. Når vi har oppholdt oss et sted, over kortere eller lengre tid, vil vi alltid være merket av dette møtet. Disse inntrykkene vil forbli i oss, vi husker på utallige måter (selv om vi ikke er i stand til å beskrive dette) det totale nærværet av et konkret sted, hvordan det føltes å være på stedet akkurat da, med alle sanser. Tilfeldige sanseinntrykk kan plutselig bringe minnene om stedet, og de andre sanseopplevelsene knyttet til stedet, tilbake (Casey 2001a:688). Det klassiske eksempelet på dette er forfatteren Marcel Proust og madeleinerne. I hans *På sporet av den tapte tid (À la recherche du temps perdu)* får hovedpersonen servert madeleiner og te. Smaken av madeleiner dyppet i te bringer plutselig tilbake minner fra barndommens Combray, ”hele Combray og dens omegn, byen og havene, alt dette som får form og fasthet, steg opp av min tekopp” (Proust 1984: 63). Vi blir også *utsatt* for steder, Casey betegner dette som *subjection*. Vi kan føye oss og passivt motta inntrykkene, vi kan nyte å være på et sted, eller vi kan gå så langt som til å forandre oss etter å ha blitt utsatt for et sted. Stedene forblir *i* oss og *er* oss. Stedene konstituerer oss. Vi underkaster oss et sted ved å være det vi er som et uttrykk av stedet som det er. Kroppen uttrykker steds-verdenen (Casey 2001a:688).

Steder blir altså en del av vårt varige selv, og påvirker våre handlinger fremover i tid. Imidlertid understreker Casey at begrepene beskrevet foran er teoretiske størrelser. Skarpe skiller mellom forskjellige modaliteter kan i praksis ikke observeres, da disse prosessene typisk er mer eller mindre samtidige. Det kan aldri finnes andre subjekter enn kroppsliggjorte subjekter, personlige selv som alltid er en *body-in-place*. Kroppen inkorporerer verden og handler i verden (Casey 2001a:689f).

Forholdet til historien og til tingene

Historien og tingene er viktige for *vikingene*. Alle har tanker om dette, men de tenker forskjellig. I diskusjonen av historie og kulturarv har jeg trukket veksler på kulturhistorisk litteratur som for eksempel boken *Historien in på livet* (Eriksen, Garnert, Selberg 2002). I kapittelet ”Historien og kulturarven” har jeg imidlertid også benyttet meg mye av empirien, altså intervjuer, feltsamtaler, deltagende observasjon og nettdiskusjoner. Definisjonen av henholdsvis historie og autentisitet kan variere fra person til person, noe jeg har forsøkt å få frem på best mulig måte. Det kommer frem at vikingene forholder seg aktivt til historien og kulturarven. Autentisitet er svært viktig for vikingene. Samtidig fører deres dype involvering i aktiviteten, det at de fleste vikinger betrakter aktiviteten som en livsstil, til at de gjør

tilpasninger som stemmer med deres moderne oppfatninger. Derfor finnes det i det norske vikingsamfunnet for eksempel tanker om likestilling, som også fører til likestilling i praksis med kvinnelige høvdinger og kvinnelige fightere, og menn som syr. Diskusjoner i det norske samfunnet virker også inn på hvordan de velger å fremstille seg selv og hvordan de velger å fremstille det gamle vikingsamfunnet.

I kapitlet ”Tingene” har jeg også for en stor del basert meg på egen empiri. I dette kapitlet viser jeg at det å skaffe seg og selv lage gjenstander og klær er en stor del av *vikingenes* hverdagsliv. Flere uttrykker også stor glede over selve skapelsesprosessen, uavhengig av det ferdige produktet. Altså styrer habitus hvordan dette foregår, og habitus *påvirkes* også av *vikingenes* aktivitet i forhold til tingene. Fenomenologien er altså også et redskap i forhold til dette aspektet av vikingaktiviteten. I tillegg til at den praktiske aktiviteten i forbindelse med klær og gjenstander er stor, blir praksisen også diskutert. I følge Astrid er diskusjonene rundt håndverksaktiviteten mange, og svært detaljerte. Vanlig er da å snakke om hvordan man har gått frem for å oppnå et godt resultat. Autentisitet i forhold til klær og gjenstander blir også diskutert, men ikke alle er like opptatt av det. Noen *vikinger* holder seg strengt til funn når de for eksempel syr klær (i den grad det lar seg gjøre), mens andre plukker opp inntrykk fra det de ser rundt på markedet, og baserer sin praksis når det gjelder for eksempel klær på dette. Jeg har prøvd å beskrive disse ulike innfallsvinklene til autentisitet i kapitlet ”Tingene”.

Ulike temaer krever ulik tilnærming. I noen tilfeller var det lettere å bruke egen erfaring enn i andre tilfeller. Når det gjaldt for eksempel det sosiale måtte jeg basere meg på observasjoner, intervjuer, og teoretiske tilnæringsmåter. Min erfaring av det sosiale kunne aldri tilsvare *vikingenes* erfaring, da jeg gikk inn i miljøet med en agenda, og flere *vikinger* visste hvorfor jeg *egentlig* var der. Det samme gjelder forholdet til stedene og til historien. Jeg har et utenfraperspektiv. Imidlertid er feltarbeid og forsøk på tidvis innlevelse etter min mening den beste måten å forstå andres opplevelser på.

Kapittel 4:

Menneskene

”Det aller, aller viktigste for meg, tror jeg egentlig er menneskene. Rett og slett”, sier Peter da jeg intervjuer ham (Peter 2008). Peter uttrykker her noe jeg har hørt *vikinger* si mange ganger. *Vikingene* jeg har snakket med understreker alle betydningen av det sosiale, og ut fra egen empiri ser jeg at sosialt samvær er noe vikinglagene legger vekt på i sin praksis. Storfamilien og landsbyen som sosial enhet er idealet fremfor kjernefamilien. Det er en oppfatning blant dagens *vikinger* om at det var slik det var i vikingtiden, og det er slik *vikingene* ønsker å ha det, særlig på markeder når mange er samlet. Da fungerer det egne vikinglaget som en storfamilie, en av flere som bor i samme landsby. Barna løper rundt og passer seg selv, samtidig som at voksne som kjenner dem holder et lite øye med dem. Barna passer også på *hverandre*, slik *vikingene* mener det var. Hvilke omgangsformer man ønsker blir kommunisert hovedsakelig i form av praksiser. Viktigheten av det sosiale blir ikke diskutert eller satt spørsmålsteget ved. Samarbeid mellom generasjoner er noe som praktiseres og ses på som positivt. At ung og gammel arbeidet sammen var vanlig i vikingtiden, og ser ut til å være en samarbeidsform *vikingene* ser som et ideal. Dette blir vanligvis ikke artikulert, men kan observeres ut fra *vikingenes* praksis. Det blir en del av *vikingenes* habitus, og habitus er, som sosiologen Paul Connerton skriver, noe som tas for gitt (Connerton 1989:88). Omgangsformene blir dermed ikke et diskusjonstema, men en selvfølgelighet.

Sosiologen Michel Maffesoli hevder at vi i vårt moderne samfunn ser en økende tendens til det han kaller neo-tribalisme. Disse nye stammene²⁰ er basert på en empatisk tilknytning der følelser spiller en stor rolle (Maffesoli 1996:11). Gruppesolidariteten er basert på felles verdier og meninger (Maffesoli 1996:17f). Maffesoli velger å bruke termen *emotional communities* om disse gruppene (1996:9-30). Maffesoli hevder at medlemmene holder *tribus*²¹ som det høyeste sosiale godet (Rob Shields 1996:x). Sosiologen Ken Gelder kaller imidlertid Maffesolis fremstilling av stammene ultraromantisk. Maffesoli setter stammenes dionysiske vitalisme opp mot den sekulære rasjonaliteten i det moderne samfunnet. Gelder mener dette mer eller mindre er en ny versjon av sosiologen Ferdinand Tönnies *Gemeinschaft*

²⁰ Sosiologen Rob Shields mener de bør betegnes som postmoderne stammer, eller pseudo-stammer, for stammene Maffesoli skriver om har ikke varigheten til det man tradisjonelt omtaler som stammer (Shields 1996:x).

²¹ stammen

og *Gesellschaft*. Gelder innrømmer likevel at Maffesolis teorier egner seg til arbeid med moderne subkulturelle identiteter av "anakronistisk" type, identiteter som i seg selv maner frem en følelse av det "primitive", det kultiske, det religiøse, og det "hellige" (Gelder 2007:136, Gelders anførselstegn). Selv om Gelders karakteristikk ikke kan kalles udeelt positive har han rett i at både det primitive og det hellige er viktige bestanddeler i *emotional communities*' praksis. Jeg anser vikinglag som en representant for kategorien Gelder beskriver, og derfor kan Maffesolis teorier fungere godt som redskap i en analyse. Imidlertid er jeg enig i antropologen Graham St Johns kritikk av Maffesoli, St John hevder Maffesoli har oversett en rekke karakteristikk ved disse nye stammene. Maffesoli tar i sine analyser for lite hensyn til gruppemedlemmers ideologi, økologisk bevissthet og politiske tilknytning (St John 2003:65ff). Det er selvsagt variabelt hvor mye vekt de enkelte stammene legger på slike ting, men i vikinglagenes tilfelle mener jeg dette også er variabler man må se på.

Et *emotional community* må utvikle ritualer gjennom hvilke det definerer seg selv som et samfunn, og gjenta disse igjen og igjen. Ritualenes eneste funksjon er å bekrefte gruppens syn på seg selv hevder Maffesoli (Gelder 2007:135f; Maffesoli 1996:17). Når det gjelder vikinglagene kan det også sies om dem at de har ritualer de bruker for å definere seg selv som samfunn. At disse ritualenes *eneste* funksjon skulle være å definere gruppens syn på seg selv anser jeg som tvilsomt. Ritualene vil selvsagt påvirke både samhold og gruppens syn på seg selv, men en stamme er jo en enhet som består av individer, og mekanismer og samspill mellom individene danner helheten som er stammens sosiale liv. Derfor har også enkeltmenneskenes opplevelser betydning, og man kan ikke se bort fra opplevelsens fenomenologiske natur. Ritualene, eller "det de gjør", kan være en givende opplevelse *i seg selv*, utover det at de uten tvil *også* kan være selvbekreftende. Det er vanskelig å se på ritualer der for eksempel religion, dans, eller musikk er involvert *kun* som selvbekreftende. Det er et typisk utenfraperspektiv som ikke når opp når man går nærmere inn i materien. Her kan det være verdifullt å bringe inn Mihály Csíkszentmihályis tanker om *flow*²² og optimale opplevelser. Csíkszentmihályi hevder at de fleste menneskers mest givende opplevelser skjer innen ekspressive aktiviteter, det vil si; lek, sport, interaksjon mennesker imellom, kunstneriske og religiøse aktiviteter. For å oppnå *flow* innen aktiviteter som krever bestemte ferdigheter, er det viktig at "a person's skills are engaged in confronting challenges that are not easy to meet, thus stretching one's capacities to new levels" (Csíkszentmihályi 2004:

²² *Flow* er tilstanden vi går inn i når vi er fullstendig fokusert i utøvelsen av en utfordrende aktivitet vi nyter. *Flow* kan vanskelig skilles fra lykke (Csíkszentmihályi 2004:340f).

344). Opplevelsene setter så en standard som resten av livets opplevelser blir målt opp mot (Csíkszentmihályi 1981:333). Dette skillet mellom ekspressive og instrumentelle aktiviteter er i dagens samfunn meget uttalt, og i følge Csíkszentmihályi også en viktig årsak til fremmedgjøring og nummende konsumpsjon (2004: 344). I dagens moderne arbeidsliv er det for svært mange umulig å få slike optimale opplevelser i arbeidstiden. Ut fra denne logikken er det naturlig at gruppefelleskap som tilbyr slike opplevelser ofte blir en større og større del av den enkeltes liv. Det er en naturlig reaksjon å søke seg til disse opplevelsene når man vet hvor de er å finne.

Religionshistorikeren og filosofen Mircea Eliades syn på ritualenes funksjon komplementerer tankene om *flow*. Han mener høytider og ritualer er en måte å ”gjenvinne opprinnelsens hellige tid”, det vil si å ”leve i deres [gudenes] nærvær”. Han beskriver et ønske om å komme tilbake til en ”ursituasjon”, der menneskene lever i en ”frisk, ren og ’sterk’ verden, slik den utgikk fra skaperens hånd” (Eliade 2003:65, Eliades anførselstegn). Eliade imøtegår mulige innvendinger om at mennesker, særlig de i ”primitive” samfunn har en angst for alt nytt. Han mener tvert imot de tar på seg et tungt ansvar, ”ansvaret for å medvirke i skapelsen av kosmos” (Eliade 2003:65f). Lengselen etter en frisk, ren og ”sterk” verden mener jeg absolutt man kan se i vikingmiljøet. Denne lengselen manifesterer seg, vil jeg påstå, gjennom praksiser der naturen spiller en viktig rolle. Høydepunktet i vikingåret er vikingmarkedene, der *vikingene* ligger ute i telt og lager mat over åpen flamme. I tillegg til denne nærheten til naturen er mer aggressive sysler også populære; bueskyting, glima-bryting, og ikke minst fighting/blankvåpenkamp. Disse fysiske kraftuttrykkene er, mener jeg, en viktig del av vikingkulturen som tiltrekker mange. Både disse ulike kampformene og nærheten til naturen kan sies å korrespondere med Eliades beskrivelse av ”ursituasjonen”. Jeg vil i det følgende se på forskjellige deler av vikingenes sosiale liv. Hvordan er det sosiale organisert? På hvilke arenaer møtes man? Hva blir ansett som viktig?

De ulike sosiale arenaene

Som nevnt er det vanskelig å si hvor mange vikinglagsmedlemmer som finnes i Norge i dag. Imidlertid opererer ikke vikingmiljøet med stengte nasjonale grenser. En stor del av *vikingene* på markedene i Norge er fra utlandet, og nettverket den enkelte *viking* har på Internett har også et internasjonalt tilsnitt. Norske *vikingers* sosiale nettverk kan altså beskrives som

omfattende, og bestående av flere ulike nivåer. For mange blir også vikingvennene en stadig større del av vennekretsen utenom de regulære lagsmøtene. Jeg vil nå gå nærmere inn på vikingenes ulike arenaer for sosial omgang.

Vikingslagsmøter og arrangementer i vikinglagets regi

På vikinglagsmøtene møtes medlemmene og arbeider med forskjellige håndverksprosjekter. På møtene dreier dette som regel seg om personlig utstyr som den enkelte trenger eller har lyst på. Som nytt medlem kan man få tips og råd om fremgangsmåter, og man kan lære teknikker av medlemmer med mer erfaring. I tillegg til personlig hjelp fra mer erfarne medlemmer, er også andre ressurser tilgjengelige. Borre vikinglag har flere mønstre medlemmene kan låne, og også en del bøker stående i lokalene til medlemmenes benyttelse (Idun 2008; Astrid 2009). Mange vikinglag har faste møtedager. Vikinglaget der jeg meldte meg inn, og har deltatt på møter, treffes fast på torsdager. Andre vikinglag møtes sjeldnere, som for eksempel laget Andreas er høvding i (som er et lite og nytt lag), de avtaler møtetid fra gang til gang. Andreas legger stor vekt på samholdet i laget sitt. For ham kan det virke som det sosiale er viktigst både på møtene og i markedssammenheng:

Samhold er absolutt veldig viktig og en positiv faktor, spesielt i et så lite lag da, for da er det snakk om at alle er veldig gode venner. Det samholdet blir veldig *sterkt* og det blir veldig *fint*, det er rett og slett, hva skal jeg si da... å ha en fast gjeng da på en måte, som du kan vende deg til på et vis og som ikke vekker deg om morran selv om du skulle vært høvdingrepresentant ved Borre-åpninga. (Ier) Altså alt det der, vennskapelig småerting, den type ting. (Andreas 2008)

Andreas er høvding i et lag som vel kan beskrives som en samling av likesinnede, folk som trives sammen. I måten han beskriver sine opplevelser på kan man gjenkjenne det Maffesoli kaller *the dionysiac form* (Maffesoli 1996:19).

Det går på deg, skal være en kul person i stor grad selvfølgelig. Eh... og hva skal jeg si, være selvfølgelig blant dem som kanskje legge seg seinest. Ikke nødvendigvis ha noen enorme fylleinntak/alkoholinntak eller sånt noe, det er faktisk ikke det, selv om vi har et, hva skal jeg si, en uttalt holdning om det. Men det går rett og slett på at du skal lage fest og moro og være hyggelig mot folk (Andreas 2008).

For mange vikinger er det å drive med tradisjonshåndverk veldig viktig, og mye av denne virksomheten kan kombineres med å være sammen, og å snakke sammen. Vikingslagsmøtene består i at *vikingene* sitter med håndarbeid mens de snakker sammen om både vikingrelaterte og andre temaer. Temaene varierer nok veldig fra lag til lag. Håndarbeidsdiskusjoner dukker selvsagt ofte opp. Det kan også oppstå diskusjoner om hva slags klær man burde gå med, for

eksempel i forhold til autentisitet. Klespraksisen er ikke statisk, men endrer seg over tid. Hva *vikingene* kan tillate seg når det gjelder farger og fasonger er selvsagt noe som kan være et diskusjonstema mens plaggene blir laget. Ellers kan samtalene dreie seg om mye forskjellig, men har ofte et utgangspunkt i vikingaktiviteten. Fordi mange kjenner hverandre godt kan samtalene bli ganske personlige. En gang jeg var på møte, og det stort sett bare var damer til stede, var hovedtemaet slanking. Hvor mye dette hadde med vikingaktiviteten å gjøre er jeg usikker på, men kroppens forming er faktisk et viktig tema for enkelte utenlandske reenactmentgrupper. Eksempelvis vil mange *hardcore Confederates* også bruke kroppen til å gestalte utseendet til konkrete mennesketyper (hovedsakelig soldater) fra perioden de er opptatt av. Horwitz følger i *Confederates in the Attic* særlig tett en *reenactor* ved navnet Robert Lee Hodge. For Hodge er det å gjenskape den amerikanske borgerkrigen en livsstil. På treff der reenactors møtes for å være sosiale og når de skal gjenskape slag, begrenset Robert Lees gjeng seg til mat soldatene hadde tilgang til under krigen. De bruker også fotografier som kilde til hvordan de skal se ut, noe som har innvirkning på alt fra frisyre til kroppsstørrelse, den ideelle kroppen for en sørstatssoldat er en tynn og underernært kropp (Horwitz 1998:12). Ikke alle borgerkrigsreenactors legger vekt på forming av kroppen, det finnes flere overvektige og normalvektige *reenactors*, men overvektige soldater blir av *hardcores* sett på som *farbs*²³. Jeg nevner dette her som et eksempel på at et tema som slanking i living history/reenactment-kretser ikke trenger å ha samme betydning som ellers i samfunnet.

I tillegg til vikinglagsmøtene arrangeres det i mange lag kurs og dugnader. Borre Vikinglag arrangerer kurs og seminarer i opplæringsøyemed. Når det gjelder dugnader er det i følge Idun ikke alle som har like stor dugnadsånd (Idun 2008). Jeg vil tro dette vil variere en del fra lag til lag. Laget til Idun er stort, noe som kan føre til at enkeltmedlemmene føler mindre personlig ansvar. Samtidig er dette en frivillig aktivitet, og noen er selvsagt ivrigere enn andre (Idun 2008). Kurs er også en måte å spre ekspertkunnskap på. Noen lag henter eksperter fra andre lag. Nye vikinglag, som det jeg er medlem av, har kurs for å hjelpe nye medlemmer i gang, og for simpelthen å skaffe til veie utstyr man trenger på en raskere måte. Det finnes et generelt ønske om at utstyret skal være så bra som mulig. Hva som blir sett på som bra kan variere. Det som mange er enige om er at utstyret jevnt over er *for* bra. Det vil si for flott. *For* flinke håndverkere kan etter hvert utvikle seg til et autentisitetsproblem.

²³ *Farbs*: nedsettende betegnelse brukt om *reenactors* som er likeglade eller uvitende om historisk autentisitet, både hva gjelder hvordan de oppfører seg og utstyret de benytter seg av.

Markeder

Vikingmarkedene er årets høydepunkt. Da treffer *vikingene* gamle kjente, og blir kjent med nye mennesker. Markedene er som en annen verden, bål brenner, og menneskene går kledd som for 1000 år siden. Det er vanlig at det råder ”vikingtid” mens publikum er til stede. Når publikum er på markedet skal vikingene ikke snakke i mobil, fotografere eller engasjere seg i andre moderne aktiviteter. Markedet i åpningstiden er et avgrenset område i rom og tid der mesteparten av området kan beskrives med sosiologen Erving Goffmans betegnelse fasadeområde. Et område der noen er opptredende og andre er publikum. De opptredende forsøker å gi inntrykk av at det som foregår på området ”opprettholder og innbefatter visse normer.” Dette gjelder både når de opptredende er i direkte kontakt med, og blir observert på avstand av publikum (Goffman 1992:93). Betegnelsen opptreden har ingen ting med skuespill som sådan å gjøre, men det kan ofte være slik at ”en opptreden retter oppmerksomheten mot de almindelig godtatte verdier i det samfunn hvor den finner sted”, og kan være ”en fornyelse og bekreftelse av samfunnets moralnormer” (Goffman 1992:38).

Samfunnet der opptredenen finner sted vil i dette tilfelle være markedet, og ikke det norske samfunnet som helhet. Det er altså visse skrevne og uskrevne regler som gjelder for vikingene i åpningstiden under et marked. De skrevne reglene går hovedsakelig på autentisitet.

”Hensikten med at vi samles som vikinger til andres beskuelse, er at vi skal skape en så troverdig opplevelse for publikum som mulig”, men kan også gå på sikkerhet, barn skal ikke ”leke med egne og andres kampsverd og andre våpen uten tilsyn. Dersom vakter ser eller blir gjort oppmerksom på dette vil våpen bli konfiskert og kun levert til foreldrene påfølgende dag” (Njardar vikinglag/Hansen 2009). Når det ikke lenger råder ”vikingtid” blir ofte kameraene hentet frem. Når det gjelder mat og drikke ser man da også moderne spor - ølbokser og papptallerker - selv om de som har vært med en stund har riktig utstyr også på dette feltet. Men om morgenen og kvelden når det bare er *vikinger* til stede, er ikke autentisiteten noe de anstrenger seg for å få til. Da er det viktigste å være sammen.

Andreas beskriver hvordan det dagligdagse stresset blir glemt når han ankommer markedet, ”det er *sånn!* *knipser* I det jeg kjenner den bålryk-lukta så senker skuldrene seg. Da er bare alt det andre borte, det er ikke der lenger.” (Andreas 2008). For Andreas er markedstilværelsen udelt positiv, ”musikken, det sosiale... som jeg har sagt opp til flere ganger nå at du legger fra deg all driten på en måte, den legger du ifra deg utafor porten, det

er nesten det viktigste å få med” (Andreas 2008). Slik jeg tolker Andreas ser han markedsstedene i en gitt tidsperiode, mens markedet pågår, som en egen verden. Markedsområdet har egne regler (bokstavelig talt), og ting fungerer annerledes der enn på utsiden, markedet kan beskrives som en *temporary autonomous zone*. En *temporary autonomous zone* beskrives av forfatteren Hakim Bey som ”an uprising which does not engage directly with the State, a guerrilla operation which liberates an area (of land, of time, of imagination) and then dissolves itself to re-form elsewhere/elsewhen” (Bey 1985). Denne skildringen fanger markedenes todelte natur; et tydelig avgrenset område som har sine helt egne og konkrete karakteristikk, samtidig som tiden utgjør en grense for markedets eksistens.

Når et vikinglag ankommer markedet setter de som regel teltene opp sammen (Andreas 2008). Etter at dette er gjort er det oppsøking av venner utenfor vikinglaget som står for tur, ”så har du en runde og hilser på nye folk og gamle folk. Det er viktig det med kontaktene, og på vikingmarked pleier man veldig mye kontakter” (Bjørn 2008). Andreas har en fast gruppering han tilbringer tid med på markedene, disse menneskene er fra flere forskjellige vikinglag, ”venner gjennom mange år, som du kanskje ikke treffer utenom markedene”. Andreas treffer i tillegg ”alltid nye mennesker! Nye spennende mennesker.” For ham er markedene ”fest og moro, fantastisk musikk, god mat, *det gode liv*. Det er sånn; *dette her* vil jeg gjøre mer av, en følelse på en måte der, og man vil bare ha mer” (Andreas 2008). Andreas beskrivelse korresponderer med det Csíkszentmihályi velger å kalle *psychic negotropy*, er tilstand der menneskers psykiske energi er organisert harmonisk slik at mål, ønsker, og handlinger er gjensidig sammenfallende (Csíkszentmihályi 2004:340). Det er i denne tilstanden man oppnår *flow*.

Som Andreas er inne på er markedslivet kvalitativt forskjellig fra livet i det moderne Norge utenfor markedsområdet. På kveldene er det sang og trommespill, og folk sitter rundt bålene og holder varmen. Det dionysiske elementet som Maffesoli skriver om, kan være tilstede i forskjellig grad. Samlingen rundt bålet er, slik jeg ser det, et av de viktigste elementene ved markedstilværelsen. Stemningen kan gjerne, som Filip beskriver den, kalles ”eventyraktig”. Som et visuelt eksempel på dette forteller han at når han går ut på steinbrygga ved Borremarkedet og ser inn mot stranda, så ligger det en tåke over området. Tåken kommer fra de mange bålene, og skaper en eventyrstemning, Filip sier at han da føler det som han er i vikingtiden (Filip 2009).

En viktig del av samværet på markeder er samtalen. Denne kan ta mange former, fra spøk og erting til det mer seriøse. Bjørn sier det er forskjell på når publikum er til stede og når bare *vikinger* er sammen, ”da er vi oss sjøl, vi har på oss utstyret vårt og handler og snakker og kanskje når publikum ikke er der, er vi litt råere, vi er litt mer *ekte*” (Bjørn 2008). Når det gjelder samtaler er det få tabuer. Idun mener status og jobb er noe de velger å holde utenfor. Det er hvem du er som *viking* som betyr noe (Idun 2008). Filip hevder at folks yrke er irrelevant så lenge det ikke har tilknytning til vikingaktiviteten. Er du for eksempel håndverker kan det du gjør i jobben din også bli et tema. Også enkelte studiefelt kan være relevante, Filip nevner sitt eget felt, historie, som eksempel på dette (Filip 2009). Bjørn mener alle typer tema er vanlig, bortsett fra teknologi-tilknyttede temaer, ”du snakker ikke om den nye mobiltelefonen du kjøpte, nei” (Bjørn 2008). Det som blir diskutert er i følge Bjørn veldig mye håndverk og historie. På markedene har man noe som det er mangel på i samfunnet for øvrig, i følge flere *vikinger*, nemlig *tid*. ”Altså du har *tid* til å sitte og snakke”, uten stadig å bli avbrutt. Dette har både med settingen og miljøet rundt, mener Bjørn (Bjørn 2008).

Markedene er det alle ser frem til resten av året, og de blir mimret om i etterkant. På markedene treffes *vikinger* fra inn- og utland. Gamle venner treffes og nye kontakter blir opprettet. Det blir snakket om hva som har skjedd siden sist, og ikke minst hva som har blitt lagd siden sist. Alt som har med *viking* å gjøre blir diskutert. Med disse menneskene kan man diskutere detaljer på innsiden av et klesplagg. På markedene blir det knyttet bånd på tvers av landegrenser. På slutten av markedene er det vanlig å utveksle e-postadresser og telefonnummer (Bjørn 2008), og de norske *vikingene* blir invitert til andre markeder i for eksempel Polen eller Sverige. Kontaktnettets blir stadig utvidet, og gamle vennskap holdt ved like.

Det viktigste med vikingmarkedene er for de fleste å treffe gamle og nye venner. Imidlertid blir jo markedene egentlig arrangert i formidlingsøyemed. Formidling er viktig, det er alle *vikingene* enige om. I Norge er formidling veldig greit, de fleste norske publikummere går rundt og kikker, og noen kommer med spørsmål. I følge Idun er forholdet mellom publikum og *vikinger* litt annerledes i utlandet. I Norge blir teltene regnet som private områder både av publikum og av *vikinger*. I utlandet kan man oppleve at publikum går inn i teltene. Idun forteller at dette var noe hun fant plagsomt da hun var syk og hadde lagt seg i teltet for å slappe av, og for å få litt privatliv. Publikum oppfattet den gangen innsiden av teltet som tilgjengelig, og gikk inn (Idun 2008). Hva denne forskjellen kommer av kan hun ikke svare

på. I Norge oppfattes teltene, i alle fall når de er stengt, som et bakside-område²⁴ både av publikum og av *vikinger*. En annen forskjell er at i EU-land kan man ikke la publikum smake på maten man koker på bålet, mens man i Norge for eksempel kan operere med suppesalg fra store jernkjeler, noe jeg selv har opplevd på familiedag ved vikingskipsmuseet²⁵. Det kan virke som det på de norske markedene er en større nærhet, eller kanskje man skal si likeverdighet, mellom *vikinger* og publikum. En av årsakene til dette *kan* jo være fraværet av rollespill, noe jeg vil komme tilbake til, og at *vikingene* derfor fremstår som vanlige mennesker, bare med håndsydde linklær.

Internett

I tillegg til å treffes fysisk på lagsmøter, på markeder, og i andre sosiale sammenhenger, holder også *vikingene* kontakt via Internett. Nettet blir flittig brukt av de norske *vikingene* for å holde kontakt med *vikinger* verden over. I eldre forskning rundt Internett-bruk ble det av enkelte forskere foreslått at Internett-kommunikasjon ville være upersonlig og ”falsk”, disse forskerne fryktet også avhengighet og sosial isolasjon som følge av nettbruk. Imidlertid viser flere nyere studier at denne frykten var ubegrunnet. Faktisk er det mye som tyder på at kommunikasjonen kan være svært personlig, og mange deler mye av seg selv med kontaktene sine (Valentine 2006:367). Dette har også jeg observert, selv om utlevering av følelser fremtrer tydeligere i blogger og på forum enn på Facebook. Flere forskere har bemerket at bekjenskskaper som begynner *online* ofte fører til møter i det virkelige liv (Valentine 2006:384; Argyle og Shields 1996:68). Dette skjer nok også noen i tilfeller når det gjelder *vikingene*, men jeg vil tro at det vanligste er at de fleste treffes på marked eller i det egne vikinglaget for så siden å bli Facebook-venner. Da jeg intervjuet Bjørn sa han at ”det meste av kontakten rundt om i verden går jo via Internett, Facebook og MySpace og Nettby, [...] så jeg blir kjent med veldig mange, og har fått veldig mange gode venner rundt om kring” (Bjørn 2008). Jeg har sett på nettsamfunnene Bjørn nevner her. Imidlertid valgte jeg å konsentrere meg kun om nettsamfunnet Facebook, da det var tydelig at størstedelen av kommunikasjonen fant sted der. Facebook har vist seg nyttig for meg som forsker, da Facebook egner seg godt til å skaffe informasjon om enkeltpersoner og nettverkene deres. Det mest aktive diskusjonsforumet jeg

²⁴ Bakside-område brukes i Goffmans *Vårt rollespill til daglig* blant annet for å beskrive områder der mennesker slappe av, falle ut av rollen og oppbevare ting som publikum ikke trenger å se, et sted der man i ro og fred kan ha anledning til å bygge opp det uttrykket man ønsker å gi utad (Goffman 1992:96f).

²⁵ Dette er vanligvis et lite marked hovedsakelig beregnet på familier med barn i Oslo-området.

har funnet der vikinglagsmedlemmer er involvert er Blankvaapen.org. Blankvaapen.org er et felles forum for alle fightere, herunder en god del vikinglagsmedlemmer, og på dette forumet er det større aktivitet enn på vikinglagenes forum. Lagsmedlemmene treffes jo stadig, så behovet for forum som dekker de enkelte vikinglagene er tydeligvis ikke så stort. Om ikke Facebook hadde eksistert, ser jeg ikke bort fra at aktiviteten på vikinglagenes forum hadde vært større. Både Facebook og Blankvaapen.org er steder med mye aktivitet.

Facebooks oppbygging gjør at det egner seg til å sende meldinger til mange samtidig om ting som skal skje, og kommunikasjonen er lettvinnt og uforpliktende. Facebook er stedet der det meste av informasjonen som gjelder både kurs og kommende markeder blir kontinuerlig oppdatert. Bruken av nettet er definitivt en viktig del av vikingkulturen, og som Bjørn sier ”Det er i grunn der informasjonen går ut” (Bjørn 2008). I tillegg til å formidle informasjon er Facebook et nettsamfunn der *vikingene* både holder kontakt med folk de allerede kjenner, og blir kjent med nye mennesker via felles interesser. I tillegg til *vikingene* Bjørn kjenner og omgås jevnlig, har han nettvennskap med *vikinger* fra både USA, Italia, og Australia som han *kun* kjenner fra nettet (Bjørn 2008).

For veldig mange av *vikingene* er det også vikinglivet som dominerer Facebook-aktiviteten deres. Facebooks format ser ut til å egne seg godt til *vikingenes* behov. Det er enkelt å dele bilder, og enkelt å gi beskjeder om kommende kurs og andre aktiviteter. På Facebook er det mange grupper viking-interesserte kan melde seg inn i, og man mottar dermed automatisk ny informasjon når disse gruppene blir oppdatert. Selv er jeg blant annet medlem av: Hobbyvikinger, European Viking events and groups, Vikingreservatet på Gjerå, og Borg Vikinglag. På alle slike sider ligger det lenker til andre beslektede sider, så disse gruppene inngår i en vev av kontaktlinjer. *Vikingene* deler også andre typer lenker med hverandre, det kan være lenker til artikler om arkeologiske funn, nye nettbutikker, eller hva som helst annet som kan være av potensiell interesse for andre *vikinger*. Inne på disse gruppesidene ligger det også mange bilder. En vanlig måte å huske fine opplevelser sammen på, er å dele bilder på Facebook. Enkelte *vikinger* har hundrevis av bilder liggende på sin profil. Det som dominerer er bilder av håndverk, stemninger fra naturen, og bilder av sosiale sammenkomster. Det er mulig å legge inn kommentarer til bildene, og dette er en av måtene *vikingene* kan *huske sammen* på Facebook. Sosiologene Mesch og Talmud hevder at kroppen er usynlig på Internett (Mesch og Talmud 2010:6). Men kroppen er til stede gjennom minnet, hendelsene som kommenteres på Facebook er for mange av *vikingene* hendelser som sitter i kroppen,

steder kroppen husker. Kroppen forsvinner ikke når mennesker utveksler tanker og følelser, men er alltid til stede (Argyle og Shields 1996:65). Bildene kan også bidra til nye tilknytninger mellom mennesker. Vakre bilder fra norske sommernetter har helt sikkert bidratt til å lokke utenlandske *vikinger* hit. Noe i alle fall kommentarene til bildene tyder på.

En annen kategori på nettet er forumet. På nettforum blir det diskutert og delt informasjon, og for folk som kjenner hverandre eller *blir* kjent på forumet, blir dette også et sosialt møtested. Medlemmene på diskusjonsforumet Blankvaapen.org. kommer fra både fra vikinglag og middelaldergrupper, og fra rene kampgrupper som representerer disse periodene, for eksempel Borrefylkingen (viking) og Kongshirden 1308 (middelalder). Forumet har 429 registrerte medlemmer, men alle er ikke like aktive, når man leser trådene ser man fort at det er mange gjengangere. Flere av forumdeltagerne er medlemmer i flere kampgrupper. Dette er et svært aktivt forum, og Filip som driver med fighting sier han er innom dette forumet daglig (Filip 2009). Eksempler på kategorier i diskusjonsforumet Blankvaapen.org er: Rustning og våpen, Drakt og utstyr, Kjøp og salg, Samlinger og treff, og Løst og fast (også kjent som ”sludder og vås” – snikksnakk!). Dette er et svært interessant forum der *det de gjør* ofte blir diskutert grundig, og uenighetene ofte er store. Dette forumet er det eneste stedet jeg har opplevd at kjønn og kjønnsroller har blitt diskutert. Det er ingen tvil om at jenter er overrepresentert innen fighting i forhold til hvor mange kvinner som faktisk sloss i vikingtiden. Diskusjonene rundt dette er interessante, og temaene kjønn og kjønnsroller, sees på fra mange synsvinkler. Ellers blir alt fra vedlikehold av våpen til arkeologiske funn og historiske kilder diskutert. Når det gjelder Blankvaapen.org, ser det ut til at medlemmene der liker å ha mulighet til å kommunisere kun med likesinnede. Mange har store kunnskaper om sitt interessefelt, og foretrekker kanskje å gå i dybden fremfor å kommunisere på Facebook. Flere av medlemmene er utdannet arkeologer, og det blir flittig lenket til forskjellige hovedoppgaver og masteroppgaver i forbindelse med diskusjoner. Alt er ikke like alvorlig og seriøst hele tiden, de diskuterer også filmer og dataspill, og spøker med hverandre. Jeg vil se nærmere på noen av diskusjonene på Blankvaapen.org. i forbindelse med kapittelet Tingene og kapittelet ”Historien og kulturarven”.

Viking døgnet rundt

Som nevnt omtaler mange *vikinger* vikinglivet som en livsstil. Mye tid og en god del penger blir brukt på vikingaktiviteten. Det er vanlig blant *vikingerne* å lese om vikingtid, arkeologi,

historie og gammelt håndverk. Håndverksprosjekter blir også en del av dagliglivet. Astrid forteller at hun ofte har en brikkevev festet til døren nærmest tv-en (Astrid 2009). Det er vanlig å ha prosjekter gående knyttet til vikingaktiviteten året rundt. Dette kan nok også sies om mange utenlandske grupper som driver med *living history* eller *reenactment*, men noen vesentlige forskjeller er det på dem og de norske *vikingene*.

I utlandet er det vanlig at *vikinger* og andre *reenactors* tar på seg roller, de velger en skjebne, en personlighet. De kan velge å gestalte en fiktiv person, eller for eksempel en av forfedrene sine. Det siste er selvsagt vanligst i forhold til *reenactment* av hendelser fra nyere tid, som for eksempel den amerikanske borgerkrigen. På norske vikingmarkeder foregår det sjelden "teaterforestillinger", jeg har selv opplevd dette kun en gang, på Borre-markedet i 2010. I utlandet tar også vikingene seg "vikingnavn". Dette synes de norske *vikingene* er absurd. En engelskmann (en fighter) sa da vi var samlet på *vikingenes* stampub i York: "Men tenk så teit det hadde høres om vi ropte ut på slagmarken 'se opp Michael!', det funker bare ikke" (min oversettelse). De norske *vikingene* bare ler av dette. Engelskmannen mente nordmennene hadde en fordel i og med at mange av navnene deres er gamle tradisjonsrike norske navn. For en del stemmer dette, men det er nok ikke det som er årsaken til at nordmenn bruker døpenavnet sitt også i viking. Det finnes noen få unntak, for eksempel "Eirin trellkvinne"²⁶. "Eirin trellkvinne" er en kvinne på rundt 70 år som var blant de første i Norge som startet med vikingaktivitet. Hun dro til York (England) for å lære hvordan de formidlet vikingtidens historie der. Hun fikk mange kontakter, og tilbrakte en god del tid der. Dette var før Norges første vikinglag, Vikingklubben Karmøy, ble stiftet i 1993. Da hun kom tilbake fra England var Vikingklubben startet, og hun ble med der (Eirin 2009).

Å velge en bakgrunnshistorie og et navn er noe som er vanlig i England, av den grunn er det naturlig at nettopp "Eirin trellkvinne" er unntaket som bekrefter regelen. Riktignok har jeg aldri hørt andre *vikinger* omtale henne som "Eirin trellkvinne", men det er en rolle hun velger

²⁶ Jeg tok kontakt med et medlem av Lidir Vikinglaug da jeg hadde hørt at de hadde en særegen praksis i norsk sammenheng i forhold til "vikingnavn". I to e-poster (13.10.2010 og 15.10.2010) forteller vedkommende meg om opprinnelsen til vikinglaget. Kulturkontoret i Lier kommune tok kontakt med Lier Husflidslag i 1999 i forbindelse med å etablere et historisk spel i 2000. Noen medlemmer fra husflidslaget deltok i "spelet før spelet", de skulle være med å skape stemning før spelet "St. Halvards valg". De hadde "vikingkostymer", "den gang mer ut i fra designer og koreografi", forteller vikinglagsmedlemmet. Allerede da dukket "vikingnavnene" opp, og etter at medlemmene fra husflidslaget to ganger hadde deltatt i forbindelse med "St. Halvards valg", ble vikinglaget stiftet. "Vikingnavnene" ble deretter fortsatt brukt i forbindelse med medlemsmøter og lignende. Vikinglagsmedlemmet mener årsaken til bruk av "vikingnavn" er knyttet til lagets opphav i forbindelse med en teaterforestilling.

i kontakt med publikum.²⁷ En annen interessant forskjell mellom norske og engelske *vikinger* kom frem da jeg snakket med en dame fra den engelske gruppen Regia Anglorum²⁸. Medlemmene av Regia Anglorum pleier å ta av seg vikingklærne sine når publikum forlater et arrangement, noe hun personlig ikke skjønnte vitsen med. Det skjer aldri i Norge. I Norge er ”arbeidsdagen” for *vikingene* slutt når publikum forlater markedsområdet. Da blir det spist og drikket og koblet av. *Vikingene* sitter rundt bålet og synger, og det blir fortalt historier. Stemningen er ikke nevneverdig mer moderne enn tidligere på dagen, men ting som sigaretter og ølbokser blir hentet frem. Mange *vikinger* foretrekker også om kvelden å drikke fra ”autentisk” utstyr, drikkehorn er vanlig forekommende. De norske *vikingene* lever altså en mindre splittet tilværelse enn sine utenlandske venner. Et annet faktum som underbygger dette ytterligere er at veldig mange norske *vikinger* drar til arrangementer i vikingklær og sko. Flere av de norske jeg snakket med i York på vikingfestivalen i februar 2010, hadde tatt fly til York med fullt utstyr. Dette er så vidt jeg vet enestående for nordmenn. Også ”trelkvinnen Eirin” fløy til York med vikingklær, og hadde etter det jeg forsto ingen ”vanlige” klær med seg selv om hun skulle tilbringe godt over en uke i England. Dette er interessant da hun er den eneste norske *vingen* som spiller en rolle, riktignok bare i forhold til publikum, ikke i forhold til andre *vikinger*. Nå kan det ikke sies å være særlig ”autentisk” å fly med vikingklær, men det forteller at i Norge er *viking* ikke noe man *gjør*, men noe man *er*.

Å være *viking* er i Norge en livsstil. For *vikinger* i andre land kan det muligens beskrives som en hobby, men den norske *vingen* er *viking* døgnet rundt. Arkeologen Bodil Petersson mener at den enkeltes evne til å gå inn i en rolle er avgjørende for mulighet til innlevelse og opplevelse (Petersson 2003:279). I noen tilfeller kan nok dette stemme, å gå inn i en type rolle kan kanskje være en fordel om man skal oppleve for eksempel den amerikanske borgerkrigens forskjellige slag. Tony Horwitz nevner i sin bok *Confederates in the attic: dispatches from the unfinished Civil War at hardcores* tilpasset både språket og samtaleemnene til midten av 1800-tallet. ”You curse Abe Lincoln or say things like, ’I wonder how Becky’s getting on back at the farm’” (1998:7). Til tross for det utbredte rollespillet har likevel Horwitz’ *hardcore Confederates* en god del til felles med *vikingene*, noe jeg vil komme tilbake til. For norske *vikinger* er ikke rollespill en viktig del av aktiviteten. Personlig har jeg sett det *en* gang, og ut ifra det jeg har hørt vil jeg si det blir stadig mindre av det. De fleste norske

²⁷ Hun har laget seg en bakgrunnshistorie som forklarer hvordan hun ble røvet til Norge av vikinger (Eirin 2009).

²⁸ Regia Anglorum er en living history-organisasjon som tar for seg angelsaksere, vikinger og normannere. <http://www.regia.org/main.htm>

vikinger vil nok protestere mot Peterssons påstand om at det å gå inn i en rolle er avgjørende for mulighet til både innlevelse og opplevelse (Petersson 2003:279). Idun pleide tidligere da hun var høvding å spille *rollen* som høvding, det ville i praksis si å vandre rundt med en overlegen mine, og ikke hilse på hvem som helst (Idun 2008). Idun beskrev dette rollespillet som noe hun hadde moro av, men samtidig var hun når hun spilte rollen svært bevisst på reaksjonene hun vakte blant tilskuerne. Å se seg selv utenfra vil vanskeliggjøre store opplevelser. Det Idun selv beskriver som sin mest skjellsettende opplevelse er opplevelsen hun hadde som publikummer på sitt aller første vikingmarked. For henne var det som å tre inn i noe hittil ukjent, en ny verden. ”Gresset var grønnere, bladene var grønnere, og sollyset var gulere *der*” (Idun 2008).

Mange vikinglagsmedlemmer forteller at vikingvennene av flere grunner stadig blir en større del av omgangskretsen. Vikinglagsaktiviteten er forholdsvis tidkrevende, og også økonomisk krevende. Vikinglagsaktivitet er såpass variert og omfattende at det er vanskelig å involvere seg tungt i annen aktivitet. I vikinglagene varierer aktiviteten fra glima til veving, det er altså et stort spekter fra håndverksaktiviteter til mer sportspreget aktivitet. Kunnskapssøking som for eksempel å lese bøker om arkeologi og å besøke museer, er også vanlige aktiviteter for vikinglagsmedlemmene. Jeg har valgt å beskrive vikingaktiviteten som en livsstil, for slik beskriver *vikingen* det, og det stemmer med det jeg selv har sett. Jeg har hørt mange *vikinger* snakke om viking-livsstilen, og kun *en* omtale vikinglagsaktiviteten sin som en hobby, det er igjen Eirin som representerer unntaket her. Hun mener at vikingaktiviteten kun kan være en hobby når man er i full jobb (Eirin 2009). Imidlertid vet jeg ikke om jeg er enig i at det *kun* er en hobby for henne. Hele leiligheten hennes bærer preg av vikingaktiviteten, mange forskjellige gjenstander som hun bruker på vikingmarkeder står fremme, og til og med før jeg kom inn så jeg ”vikingspor” utenfor leiligheten. Hun reiser også en god del rundt, og kjenner mange *vikinger*. Slik jeg tolker henne mener hun at hun måtte gjort *enda mer* for at det skulle kunne kalles en livsstil. Med en slik omfattende aktivitet er det ikke så underlig at vikingvennene stadig blir en viktigere del av omgangskretsen. Det at man har en såpass uvanlig interesse er vel også med å påvirke denne utviklingen.

Altså for min del og for veldig mange andre, spesielt unge folk tror jeg, så blir det til at man identifiserer seg såpass med hele pakka, og man treffer likesinnede, spennende mennesker som gjør at det *blir* omgangskretsen. Nå snakker jeg kun for meg selv da, men det er for det meste vikinger som er omgangskretsen (Andreas 2008).

Her skildrer Andreas noe som også andre har opplevd. Det handler om å komme inn i et miljø som man syns er spennende, og så få stadig flere venner i dette miljøet. Da kan det være vanskelig å holde fast på de gamle vennene, og kanskje ønsker man heller ikke å gjøre det. I Andreas' tilfelle har han mange familiemedlemmer som også er sterkt involvert i forskjellige vikinglag, og deres omgangskrets igjen er *vikinger*. Som Andreas sier har han og familien venner "all over the place", og hans absolutt beste venner er *vikinger*. Han har "truffet veldig mye spennende mennesker gjennom det" (Andreas 2008).

Vennskap er veldig viktig for *vingene*. Selv om kanskje ingen har blitt med i vikinglag eller kampgrupper primært for å skaffe seg nye venner, så skjer nettopp det i mange tilfeller. Ofte blir den gamle vennekretsen gradvis fortrent. Astrid mener at det rett og slett ikke blir tid til annet enn *viking*²⁹ (Astrid 2009). I tillegg til faste møter, dugnader, og reiser til markeder, omgås de fleste også vikingvenner utenom disse arrangerte treffene. *Vingene* kan for eksempel møtes for å hjelpe hverandre med håndverksutfordringer, for å gå på loppemarked³⁰, eller bare for å være sosiale. *Vingene* pleier også vennskap med *vikinger* fra andre vikinglag og på kryss av landegrenser. Astrid mener det er slik det blir fordi ingen andre gidder å diskutere detaljer rundt en søm på innsiden av et plagg, eller lignende (Astrid 2009). *Vingene* har mange felles referanser og erfaringer som kan virke meningsløse for andre. Det å involvere seg så fullstendig i noe kan også bli sett litt skrått på av utenforstående. Noe som også kan være problematisk er om den ene parten i et ekteskap/forhold vil være *viking* og den andre ikke. Astrid kjenner noen slike eksempler (Astrid 2009), men jeg har ikke støtt på noen, så jeg kan ikke si noe om hvor utbredt det er. *Vingene* beskriver seg ofte som en stor familie, og de beskriver også vikingaktiviteten som en familieaktivitet.

Idun hadde ikke andre familiemedlemmer som var involvert i vikinglagsaktivitet før hun ble med selv, og samtidig introduserte sin datter og sønn for vikinglivet. Datteren deler mange av morens håndverksinteresser og sønnen har også hatt glede av vikinglivet. Vikingvennene har blitt en stadig større del av Iduns vennekrets. Da jeg var hos Idun for å intervju henne hadde

²⁹ Her brukt emisk slik *vingene* bruker det om alt som har med vikinger og vikingaktivitet å gjøre.

³⁰ På loppemarked er det mulig å finne ting som kan bearbeides. Skinnklær for eksempel, er ypperlige råvarer. Jeg ser stadig vekk at *vikinger* legger ut informasjon om kommende loppemarkeder på Facebook.

hun kvelden før hatt besøk av en stor vikinggjeng, og skulle to dager etter på et flere dagers besøk for å treffe *vikinger* i Stockholm. Slik blir det når interessen for vikinglivet er så stor, men også fordi menneskene er av en spesiell type mener Idun. ”Alle er jo søte og blide vet du. Og alle er så glade i hverandre, så det er liksom, du føler at folk er glad i deg og setter pris på deg for den du *er*. Du behøver ikke selge mest på jobben eller, du bør liksom ikke kjøre Mercedes eller ha en superkåk i Holmenkollåsen” (Idun 2008). Det viktigste er hvem du er i *vikingsammenheng*. Idun opplevde dette som positivt etter å ha jobbet i mange år i et miljø der prestasjoner var det viktigste målet for hvor betydningsfull man var (Idun 2008). Nå skal det vel sies at Idun fremdeles blir sett på som et menneske som kan prestere på et høyt nivå. Hun har store kunnskaper om tekstilhåndverk, og blir ofte rådspurt av mindre erfarne *vikinger* om fremgangsmåter, og hva som er den riktige måten å gjøre ting på. Slik jeg tolker henne føler hun ikke dette som noe press, men at det er naturlig for henne å hjelpe de med mindre erfaring og kunnskap. I følge Idun er omgangsformene veldig behagelige, og hun liker måten man forholder seg til hverandre på. ”Det går på deg som person liksom. Det er så deilig å få feedback på det. Å gi, vi er veldig flinke til å gi hverandre feedback og ’hyggelig’, ’lenge siden jeg har sett deg’, og ’jeg er så glad i deg’. Det er en del sånn. Og sånn driver jo ungene på og da” (Idun 2008). Denne ordbruken tydeliggjør at vikinglagene er *emotional communities*. Det finnes en gruppesolidaritet og en følelsesmessig tilknytning innad i gruppen.

Jeg har, med ett unntak, ennå ikke hørt noen si noe negativt om det sosiale miljøet i vikinglagene. I noen lag har det vært konflikter rundt selve organiseringen av laget, hva som skal være de viktigste prioriteringene og så videre, men i *dagliglivet* kan det se ut som *vikingene* er som en stor og lykkelig familie. Som Bjørn sier, ”det er egentlig *mye* mer vennskap med enkelte, altså det blir veldig *nær*. Det blir nær familie” (Bjørn 2008). Mihaly Csíkszentmihályi hevder at: ”A complex family, for instance, is one where each member is expected and encouraged to develop his or her unique qualities and interests, yet where every member knows that the others are as committed to his or her goals as they are to their own” (Csíkszentmihályi 2004:343). Som det fremgår av det foregående er det stort sett et sammenfall av mål, ønsker og handlinger innad i vikinglagene. Det utvikles et gruppe-ethos som er et resultat av at individenes vaner og energier er kongruente med hverandre (Csíkszentmihályi 2004:341). Samtidig er det rom for individualitet. Utsagnet fra

Csikszentmihályi beskriver også en gjengs oppfatning blant *vikingene*, det blir respektert at folk har ulike interesser og evner, samtidig som det er forventet at man også bidrar til fellesskapet. Hvor passer så barna inn i dette fellesskapet?

Barna i vikingmiljøet

Barna har en selvskreven plass i vikingmiljøet. I Borre Vikinglag får alle barn som blir ”født inn i laget” en torshammer i gave – en ny *viking* er født! Fra de er født kan man se de små kledd i vikingklær. Mange av barna lærer tidlig forskjellig håndverk, men det blir ikke stilt konkrete krav til dem i så måte. En mor beskriver det slik: ”Det finnes håndverk for alle interesser og det er alltid et bål med et ledig fang eller tid til prat uansett hvor ungene beveger seg rundt i leiren” (Siv 2010). Vikingmiljøet beskrives som trygt og godt for barna. Det beskrives som et sunt og naturlig liv.

Markedsliv er et liv uten stress styrt på en sunn måte av kroppen som sier fra om behov for mat eller søvn. De første par årene måtte jeg bestemme og si ifra at nå må dere ta en hvil midt på dagen eller nå må dere spise fordi de var så opprømte at de ikke klarte helt å styre det selv. Nå har de blitt flinkere til å lytte til kroppen og de vet at det er det man gjør på viking, man lytter til kroppen og seg selv (Siv 2010).

Disse uttalelsene inneholder tydelige ideologiske meldinger. Slik jeg erfarer det er ideologien når det gjelder barnas oppvekst hos de norske *vikingene* en blanding av moderne motkulturelle bevegelser og tanker om hvordan man mener det var i vikingtiden. Samtidig lar *vikingene* være med å føre videre tradisjoner fra vikingtid som de ikke finner verdifulle. Eksempelvis har vikingtidsbegreper som hevn og ære ingen plass i de voksnes ethos, og er derfor heller ikke noe barna blir innpodet. Det som blir sett på som positivt er utforskende og selvstendige barn. Siv forteller at hun har hørt en *viking* si at ”man kan alltid gjenkjenne et vikingbarn selv i sivile klær for et vikingbarn går med frihet og letthet og trygghet over en åpen slette i motsetning til andre barn”(Siv 2010). Det er de positive sidene ved å bli oppdratt av en landsby som understrekes.

Vikingene er klare på at det de lever er ”sommerferieutgaven” av det å være *viking*. De vet alle at å leve i vikingtiden var mer problematisk, men mener det er en del positive sider ved fortidens vikingliv, for eksempel nærhet mellom generasjoner, som er verdt å videreføre. Nærheten til naturen er også noe dagens *vikinger* setter høyt, men om gårsdagens vikinger la spesielt vekt på det er uvisst. Nå er det ikke slik at alle familiemedlemmer sluker denne livsstilen uten videre. De fleste barn ser ut til å stortrives med vikingaktiviteten, men noen

har motforestillinger: På et marked hørte jeg sønnen til et vikingpar (som også er svært opptatt av økologi og bærekraftig utvikling) uttale at når han ble voksen skulle han bli advokat og tjene masse penger. Det er antagelig en naturlig form for ungdomsopprør i vikingmiljøet. Det man faktisk ser, ifølge Idun, er at en del ungdommer faller fra når de flytter hjemmefra for å studere. Imidlertid kommer disse ofte tilbake når de blir eldre (Idun 2008).

Status

Generelt sett understreker *vikingene* hvordan de alle er en eneste stor familie. Siden dette er en så utbredt påstand, vil jeg tro at det har en viss rot i virkeligheten. Det blir sagt av flere av dem jeg intervjuet at hva du gjør utenom vikingaktiviteten er irrelevant med mindre det kan knyttes til vikinglivet. Derfor er slike ting også sjelden gjenstand for samtaler, men det kan forekomme. Det som synes klart er at selv om du har høy status i yrkeslivet, kan ikke denne statusen overføres til vikingtilværelsen. Selv om *vikingene* generelt fremstiller miljøet som om det har en flat struktur, er det noen som har høyere status enn andre. Slik jeg observerer det gjelder dette personer som har spesialkunnskap/dyktighet på ett eller flere områder. Dyktige håndverkere vet alle hvem er, men det forventes også av disse at de deler med seg av sin kunnskap. Høy status kan også innehas av personer som er dyktige organisatorer, og har et stort kontaktnett. Georg Hansen som arbeider hardt for Gudvangen som ”Viking Valley” ble da han fortalte om fremgang i prosjektene sine på vikingmarkedet til Borg Vikinglag i 2008 hyllet som ”Georg, kongen av Gudvangen” – dette som en spontan hyllest fra folket. Status er altså noe man opparbeider seg innad i vikingmiljøet, eller relatert til vikingprosjekter.

Når det gjelder kjønn er det små forskjeller når det gjelder aktiviteter og status i det norske vikingmiljøet. Det er, og har vært, flere mannlige høvdinger enn kvinnelige, men kvinnelige høvdinger blir sett på som like naturlig som mannlige. Når det gjelder aktiviteter er det forskjell mellom kjønnene, men man kan se utøvere av begge kjønn innen alle håndverk. Veldig mange yngre menn lærer seg for eksempel brikkevev, vanligvis av samme grunn som kvinner lærer seg det. Brikkebånd er noe alle *vikinger* ønsker å ha, og det er dyrt å kjøpe. Forhold rundt kjønn og aktiviteter vil jeg se nærmere på i senere kapitler, men nevner det her for å vise at vikinglivet ikke på alle felt ønskes å være autentisk, i betydningen en kopi av livet som det levdes den gang. I mange utenlandske miljøer har kvinner lavere status, noe de forklarer med at ”slik var det jo”. I Norge aksepteres ikke dette. At de norske *vikingene* ivrer for likestilling, mener jeg, henger sammen med at vikinglivet er en såpass stor del av livet.

Mange legger også vekt på at kvinnenes stilling var høyere i vikingtiden, enn den ble senere under kristendommen. Vikingkvinnene var staute og rådsnare, de drev gården selv når mennene var ute i viking.

Mange i utlandet bruker nok også mye tid på aktiviteten, men jeg vil hevde at mange av dem *gjør*, mer enn *er viking*. Som nevnt bruker nordmennene sine egne navn, de reiser til arrangementer iført vikingklær, og de går i vikingklærne døgnet rundt når de deltar på arrangementer – uavhengig om publikum er til stede. De er alltid *vikinger*. Som Siv fortalte meg er hun *viking* når hun drar på forelesninger på høyskolen (dog uten vikinghabitt), samtidig som hun er student hvis en publikummer spør henne hva hun *gjør* til vanlig når hun deltar på et vikingmarked. For de norske *vingene* er det å være *viking* en del av dem, og ikke noe de bare tar frem av og til. Dette kan være en av årsakene til at de norske *vingene* ikke tolererer forskjellsbehandling av menn og kvinner. De norske *vingene* praktiserer heller ikke det som er vanlig flere steder i utlandet, at man starter vikinglivet som *trell*. Det at de norske *vingene* er *vikinger* på denne spesielle måten tilbakefører enkelte, for eksempel Astrid, til ”den norske folkesjela”. Nordmenn er sta og selvstendige, vi liker ikke å bli fortalt hva vi skal gjøre. Det kan det nok være noe i. Samtidig kan man kanskje tenke at vikinglivet ligger nærmere for en nordmann enn en nederlender. Det at vi ferdes i det samme hjemlige landskapet som vikingene ferdes i, og at vi faktisk kan se sporene etter dem mange steder fremdeles, vil jeg tro også er viktig. I tillegg er vi knyttet til vikingene gjennom historien og historiene. Mange av de populære norske eventyrene hyller jo nettopp viking-attributter som pågangsmot, stå-på-vilje og selvstendighet.

Bare idyll?

Det har siden vikinglagsaktiviteten startet i Norge vært noen konflikter i forskjellige vikinglag, blant annet rundt hvordan laget skulle drives, og hva som skulle være viktige satsingsområder. Dette har jeg hørt fra flere, men ingen har ønsket å gå nærmere inn på det. Delvis fordi det var et tilbakelagt stadium, og delvis fordi det ville innebære å snakke negativt om andre medlemmer. Da jeg var i York delte et vikinglagsmedlem sin frustrasjon med meg angående pågående personkonflikter. Vedkommende var skuffet over usolidarisk oppførsel og personer som drev forskjellsbehandling av medlemmene i laget. Slik skal det *ikke* være i et vikinglag, mente vedkommende. Dette er et eksempel på en underminering av vanlig

vikingslags-ethos. Inkludering av alle er ellers noe alle de jeg har intervjuet og snakket med legger vekt på. Gnisninger av denne typen kan ende opp med å splitte et lag, uansett vil det at ikke alle blir inkludert svekke laget som enhet.

Et eksempel på et konfliktområde som alle er åpne om er bruken av trommer. Her går konfliktene på når, hvor, og om i det hele tatt trommespill er relevant i vikinglagssammenheng. For mange er trommene en viktig del av de stemningsskapende ingrediensene på et marked. Idun skildrer lyden av et marked som lyden av mennesker. For Idun er lyden av mennesker prat, sang, og trommer. For Idun er musikk viktig. Musikk, i dette tilfellet trommer, kan også fungere som en markør, en grense mellom to ulike måter å leve som *viking*. Idun forteller om en kveld på Borre-markedet i 2006: Publikum forlot området, og straks startet trommene. ”Fy flate! Ja, nå endelig er det skikkelig i gang!” (Idun 2008). Da markerte trommene begynnelsen på tiden som bare *vikingene* hadde sammen. Mange deler hennes entusiasme, mens andre mener trommene bør spilles i moderasjon, og ikke for sent på kvelden, for man skal tross alt opp og formidle neste dag. Dessuten er trommespill sent på natten lite familievennlig (Astrid 2009; Eirin 2009). Andre sover aldri bedre enn når de kan sovne til trommer (Bjørn 2008; Andreas 2008). Det er i forbindelse med trommespill de største konfliktene oppstår. Det har til og med hendt at trommespillere fysisk har blitt stoppet fra å spille (Astrid 2009). I følge Astrid er ”overdrevent trommespill” av en eller annen grunn mest vanlig på Borre-markedet. Hvorfor det er slik har hun ingen forklaring på. Dette er en konflikt det er vanskelig å se en løsning på. Bjørn sier det så sterkt at ”Tåler de ikke trommespill kan de like godt holde seg hjemme” (Bjørn 2008).

Det er også et annet potensielt ømt punkt hos *vikingene*, nemlig åsatro. Det vil si, det et tema som blir unngått tatt opp (Eirin 2009). Religion kan jo være et tema som for mange er såpass personlig at de ikke ønsker at det skal være et diskusjonstema. Å unngå å snakke om religion kan også være en måte å bevare harmonien i en gruppe, for alle vet at her er det mange divergerende meninger. Det *vikingene* offisielt er enige om er at vikingtiden var en brytningstid, derfor er både kristendom og åsatro greit. Åsatroens symboler er til tross for dette atskillig mer utbredt enn kristendommens, men man kan også se noen få eksempler på kombinasjonen torshammer/kors. Torshammeren er allestedsnærværende, men er riktignok av enkelte kun regnet som en ”dekorasjon”, og betyr ingenting for bæreren. For andre er torshammeren et symbol for deres tro. Hva som er tilfelle for den enkelte vil vanligvis komme

frem når man blir bedre kjent. Eirin hevder hun absolutt mener dette er et tabuemne, men jeg vet at folk som kjenner hverandre godt har hatt store diskusjoner om religion (Bjørn 2008).

Åsatroere som er organisert (for eksempel Bifrost-medlemmer) vil vanligvis kjenne hverandre fra blot og andre treff. Det blir ofte utført ritualer av åsatroere i forbindelse med markeder, men det er ikke en del av det offisielle programmet (Katarina 2009b). Katarina, som er åsatroer, sier hun ofte blir spurt om å bli med på ritualer når hun er på marked, men det kommer an på dagsformen om hun gidder å være med, det kan jo være andre ting som frister akkurat da. Det som er sikkert er at åsatroere er overrepresentert blant *vikinger* i forholdt til i resten av samfunnet. Ingen har likevel fortalt meg at de har valgt å bli *viking* på grunn av sin tro. At det er helt uten betydning tror jeg likevel ikke. Slik jeg oppfatter det er ikke religion noe stort konfliktområde, men mer et område der gjensidig respekt hersker, og man ønsker at det også skal fortsette å være slik.

Av det foregående fremgår det at vikinglagsaktiviteten stort sett blir beskrevet som idyllisk. Samtidig beskriver mange vikingene som en stor familie, og som i en familie kan konflikter også oppstå i vikingmiljøet. Som jeg har vist er vikinglagsaktivitet såpass omfattende at dette godt kan beskrives som en livsstil, noe vikinglagsmedlemmene også vanligvis beskriver det som. Vikingaktiviteten blir for mange et fokus i livet. Det blir investert mye både økonomisk og tidsmessig. Da er det godt å ha likesinnede, mennesker som også investerer mye i den samme aktiviteten. Dette blir et spesielt miljø, tett og nært selv om det også er internasjonale tilknytninger. Alle har ikke like mye kontakt, her går det både på felles spesialinteresser og på personlighet, men det er et uttalt mål for *vikingene* at alle skal føle at de er inkludert.

Kapittel 5:

Tingene

Tingene er sentrale i vikingtilværelsen. For å skaffe det utstyret som *vikingene* anser som nødvendig, kreves det både tid, penger og innsats. Prosessen det er å skaffe tingene tilveie står for mange, men ikke for alle, sentralt i vikinglivet. Det meste av utstyret til eget bruk lager den enkelte *viking* selv. Siden en god del av klær og gjenstander blir til gjennom tidkrevende prosesser (for eksempel håndsøm), er økonomi en av grunnene til at de fleste lager mye til eget bruk, men kanskje ikke den viktigste. Hvorfor er det viktig å lage ting selv? Blir utøvelse av håndverk sett på som verdifullt i seg selv? Har kanskje denne gjør-det-selv-tradisjonen ideologiske røtter? Dette er noen av spørsmålene jeg ser nærmere på i dette kapittelet. I tillegg til dette har jeg forsøkt å vise at *vikingene* ikke lever i fortiden, men at deres forhold til, og produksjon av ting er knyttet til tendenser i samfunnet av i dag.

I tillegg til objektene jeg går spesielt inn på i det videre, blir det også laget flere andre typer gjenstander. *Vikingene* arbeider for eksempel med tre og bein. Eksempler på trearbeider kan være utstyr til matstell. Bein brukes blant annet til kammer og synåler. Smedarbeider kommer også inn blant annet når det gjelder utstyr til matlaging, i form av gryter og fyrfat³¹. Andre materielle uttrykk som bygninger, er også noe *vikingene* er opptatt av å få satt opp. I løpet av den tiden vikinglagene har vært aktive i Norge, har det kommet opp flere bygninger. Disse er ofte basert på funn, eller de er direkte rekonstruksjoner av funn. Bygningene står på steder der *vikingene* oppholder seg fast, som i Gudvangen, Avaldsnes i Karmøy, og på Borg i Lofoten. Når det gjelder Avaldsnes og Borg i Lofoten er dette steder der det også fantes bebyggelse i vikingtid (Vea; Lofotr Viking Museum 2010). Jeg har valgt å ikke ta opp materielle diskusjoner rundt båter og bygninger. *Vikingene* forholder seg på en rekke måter til tingene som omgir dem, og ved eksemplene jeg kommer inn på i det videre vil jeg illustrere de ulike måtene *vikingene* forholder seg til det materielle og til autentisitet på.

Jeg vil nå se nærmere på noe av det *vikingene* anser som nødvendig å ha for å leve som *viking*. Det er mange ting jeg kunne beskrevet som har en viktig plass i *vikingenes* verden. Jeg har valgt å i hovedsak konsentrere meg om noen kategorier som er veldig synlige på vikingmarkedene. Deretter tar jeg opp viktigheten av autentisitet, og hvordan *vikingene*

³¹ Fyrfat var så vidt man vet ikke vanlig å bruke i vikingtid, men er en av de tingene de moderne *vikingene* nå må ty til noen steder pga. brannregler.

oppfatter dette. Så ser jeg på kjønn og sosial status i forhold til produksjon av tingene. Jeg går også inn på selve skapelsesprosessen, noe som mange av *vikingene* legger stor vekt på. Ideologi blir avslutningsvis presentert som grunnlag for manges tilbøyelighet til å slutte seg til vikinglag og lignende bevegelser. Tingene eksisterer i en sammenheng, og får mening ut fra denne sammenhengen, "surfaces capture, inspire, enhance, modify, or otherwise relate to thoughts and feelings, that is, to interiority" (Kalter 2003:989). I vikingmiljøet er det noen ting som er viktigere enn andre, *noen ting plasser deg der hvor du vil være*.

Telt: en viktig eiendel

Psykologen Mihály Csíkszentmihályi skriver i boken *The meaning of things* at "the things that surround us are inseparable from who we are" (1981:16). For *vikingenes* del er dette utvilsomt tilfelle. Tingene er fylt av sin egen historie som også er eierens historie. Tingene forteller andre om hvem du er, og hva du kan. Tingene plasserer deg. Når det gjelder telt, plasser teltet ditt deg bokstavelig innenfor eller utenfor.

Et autentisk telt er svært viktig for *vikingene*, for det betyr at de kan bo inne på selve markedsområdet, som av *vikinger* flest oppleves som det optimale. De som ikke har et skikkelig vikingtelt (eller saksertelt) får ikke bo inne på markedsområdet, men blir forvist til det *vikingene* kaller plastcampen. I plastcampen bor *vikingene* i vanlige campingtelt av forskjellige typer. Slik jeg oppfatter det anser *vikingene* det som viktig at plastcampen er usynlig, eller så godt skjult som mulig i forhold til den "ekte" vikingleiren. Selv på steder der andre moderne ting kan ses umiddelbart i nærheten av vikingmarkedet, pleier plastcampen å være plassert langt borte fra vikingteltene. En del *vikinger* vil kanskje si at dette er tilfeldig, eller at plastcampen ligger der den gjør av praktiske grunner. I noen tilfeller har jeg imidlertid sett at plastcampen *kunne* hatt flere alternative plasseringer, men at disse plasseringene ville vært synligere. Jeg tenker at dette kan ha noe med uønsket blanding av kategorier å gjøre. At det å se *vikinger* komme ut av moderne telt, eller lete etter noe i ryggsekken sin, vil gjøre *vikingenes* tilknytning til det moderne livet for tydelig for publikum.

Veldig mange av *vikingene* har vikingtelt. Det er som nevnt en av tingene som har stor praktisk betydning for hvordan vikinglivet kan utfolde seg. Vikingtelt er hovedsakelig en moderne oppfinnelse. Man vet lite om hvordan telt i vikingtiden har sett ut, eller hvor utstrakt bruken av telt har vært. Teltene som brukes er variasjoner over teltene fra Oseberg-funnet, og såkalte saksertelt. Det er ellers få kilder når det gjelder bruk av telt. *Vikingene* mener at det er

sannsynlig at handelsfolk har hatt med seg telt på reisene sine. Det finnes ingen avbildninger av vikingmarkeder, og oppslåtte telt etterlater ikke spor tusen år senere. Et vikingmarked slik vi ser det i dag forsøker å gi et bilde av hvordan et vikingmarked *kunne* ha sett ut for tusen år siden, med en kombinasjon av telt og noen permanente bygninger.

Når det gjelder materialbruk til telt er det forskjellig hvor mye vekt det blir lagt på autentisitet. Lin og ull blir regnet som autentiske tekstiler til telt, men det følges ikke hundre prosent. Fordi det også går med store mengder stoff til vikingtelt, ser en del *vikinger* seg nødt til å ta økonomiske hensyn når de kjøper stoff. Enkelte velger å bruke kanvas, noe som vikingene garantert ikke hadde, men på avstand ser det greit ut. Faktisk så sier Katarina at ingen har kommentert hennes kanvastelt (Katarina 2009b). Teltene er ofte håndsydde, men også maskinsøm av telt er vanlig. I forhold til klær kan det virke som om maskinsøm er mer akseptert på telt. I vikingtelt er det også en ramme av tre som må sages og pusses. Enkelte har også utskjæringer og malte dekorasjoner på treverket. Det er også mulig å bestille ferdige telt, men det er dyrt. En annen ting eiere av vikingtelt må ta hensyn til er at teltene tar stor plass også under frakt, for å frakte slike telt trengs en stor bil. Saksertelt er lettere å frakte med seg, og blir nettopp av den grunn foretrukket av enkelte.

Rundt teltet blir det forventet at det ser ryddig og greit ut. Enkelte markedsarrangører forventer at *vikingene* vet dette, mens andre sender ut skriftlige markedsregler der et ryddig markedsområde og autentisk utsende på telt og omgivelser blir nevnt direkte (Borgs markedsregler 2008, se appendiks). Det som er inne i teltene blir regnet som privat her i Norge, likevel er det vanlig at teltåpningene er dradd til side på dagtid når publikum er til stede. Når teltet er åpent må også innsiden se autentisk ut, det vil si at ingen anakronistiske gjenstander må være synlige. Da må moderne ting som toalettsaker og moderne matvarer ligge gjemt i reisekister av tre, kurver, eller lignende. De som bruker luftmadrass eller andre moderne innretninger må skjule dette under pledd og feller. Katarina er blant dem som har med seg seng når hun drar i *viking*. Hun er en av dem som setter komfort foran autentisitet. Det vil si, alt som er synlig skal være autentisk. ”Jeg har seng, men jeg dekker til alt slik at det ikke synes. Skal teltet stå oppe må ingen moderne ting vises, det er jeg streng på” (Katarina 2009b). Noen av dem som bruker moderne madrasser oppgir gode grunner for praksisen sin, som for eksempel fysiske plager. Filip forteller at for hans del, og mange unge fighters del, dreier det seg også om økonomi. De fleste av fighterne i gruppen hans har sovepose og liggeunderlag, om teltet står oppe skjules soveposen av for eksempel et ullpledd. Skinnfeller,

som oppfattes som det som ville vært mest autentisk, er dyrt, og en investering få nye fightere ser seg råd til. Imidlertid har Filips gruppe som mål å samarbeide om å få til *ett* telt som skal være hundre prosent autentisk. Dette blir i så fall et økonomisk og arbeidsmessig fellesprosjekt for medlemmene (Filip 2009).

De fleste *vikinger* har vel den oppfatningen at det viktigste utstyret må være riktig først, for fightersnes del er det nok våpen og personlig utrustning som får første prioritet. Det som oppfattes som viktigst er ofte det som er synlig og i aktiv bruk. For en del av det som ikke er så synlig blir det nok ofte lagt mindre vekt på autentisitet og mer på komfort og hva som er praktisk, men dette er som nevnt en prosess. Moderne utstyr blir skiftet ut gradvis. I følge Tony Horwitz' *Confederates in the attic: dispatches from the unfinished Civil War* er det en god del *confederates* som har fullstendig autentisk utstyr (1998:7), men i sørstats-reenacternes tilfelle er utstyret uhyre sparsomt og enkelt, så det å oppnå autentisitet kan i deres tilfelle være enklere økonomisk enn for *vikingene*. Komfort er dessuten et fyord for *the confederates*, speking av kroppen blir i hardcore-kretser sett på som en viktig del av den autentiske opplevelsen (Horwitz 1998:7, 210, 212, 281). *Hardcore confederate* Rob sier til Tony Horwitz: "Bug bites are spiritual. You're lying there listening to mosquitoes buzz in your ear, trying to sleep, and thinking, 'This is what They experienced. This is the real deal.'" (1998:212). For *vikingene* er selvplaging ikke et tema, å ha det komfortabelt blir heller sett på som positivt og ønskelig.

Klær: uunnværlige og omdiskuterte

For å få lov til å bo og oppholde seg på et vikingmarked som *viking*, kreves det et minimum av utstyr. Vikingtelt er det mulig å klare seg uten, det går an å bo i plastcampen, men riktige klær er helt nødvendig. Klær er ekstremt viktig for *vikingene*. Klesproduksjonen er kreativ og lystfylt, samtidig som det er den ene aktiviteten som er uunngåelig for en moderne *viking*. Det blir forventet at alle *vikinger* er i stand til å sy sine egne klær. Det er fullt ut akseptabelt å kjøpe et klesplagg som andre har lagd, eller bytte klær mot andre selvlagde gjenstander, men om noen ikke er i stand til å sy sine egne klær, blir ikke vedkommende ansett som en skikkelig *viking*. Det er altså sterke normative føringer i forhold til innsatsen som forventes av den enkelte.

Hva innebærer det så å skaffe seg riktig klær og utstyr? Klær er både tekstil- og lærarbeid. Når det gjelder tekstil innebærer det alt fra veving av tøy, noe som er uvanlig fordi det er så

tidkrevende, til mer dekorative elementer som brikkevev og brodering. Ellers er nålebinding en vanlig teknikk som blir brukt for eksempel til luer og sokker. Det meste av klær er håndsydd. Lærarbeid brukes til klær, sko, vesker, belter og så videre.

De første plaggene som må skaffes er for menn en tunika/skjorte og en bukse. Jenter som driver med fighting forventes også vanligvis å stille i skjorte og bukse. Buksene menn og kvinnelige fightere går med ser ofte tilsynelatende ut som moderne lin- eller ullbukser, men ved nærmere ettersyn viser det seg at de ikke er det. Vikingtidens bukser hadde ikke åpning foran, slik moderne bukser har, og av den grunn er de ikke fasongsydde rundt livet, men må holdes oppe med belte. I tillegg til disse buksene med rette ben har det i det siste blitt brukt stadig mer posebukser. Dette er en østlig modell som sikkert har vært brukt her i vikingtid, i alle fall av østlige handelsmenn, men i hvor stor utstrekning er det vanskelig å si. Begge buksefasonger kan sees i avbildinger, men en del *vikinger* er av den oppfatning at dette har utartet vel mye den siste tiden. Enkelte har svært mye imot posebukser, en deltager på diskusjonsforumet Forum på Blankvaapen.org advarer en fra en nyoppstartet kampgruppe med utgangspunkt i 1000-tallet som skal skaffe seg klær: ”Dersom eg ser deg i posebukser, selskinnskjortel, pelslue og 3 cm brett øksehode venter vallhall...”(Forum på Blankvaapen.org 2005a, post nr. 2). Det kan også bemerkes til disse buksene at de er svært materialkrevende. Det vil i praksis si at om man ifører seg slike bukser er det et tegn på rikdom.

Skjorter blir, som andre klær, vanligvis sydd på grunnlag av forskjellige funn, det vil si fasongen er basert på funn. I mange av funnene var skjortene satt sammen av en uhorvelig mengde deler. Viborg-skjorta, som er den best bevarte skjorten funnet fra vikingtid, vil jeg anslå består av rundt 20 deler (Fentz 1987). Ikke alle har tålmodighet eller dyktighet nok til å la en slik rekonstruksjon bli det første prosjektet de starter med. Andre, som Astrid, koser seg med slike utfordringer (Astrid 2009). Et standardmønster å starte med når det skal sys kjortel består av to ermer, en bol og to små firkantede stoffstykker under armener for bevegelighet. Jeg mener å se en tendens til at kjortlene de siste årene har blitt lengre og mer omfangsrike, dette baserer jeg både på bilder fra tiden da Borre vikinglag ble stiftet og fremover, og fra min egen korte erfaring med vikingklær. Jeg har observert at når menn skaffer seg nye skjorter er de ofte mer omfangsrike og lengre enn tidligere. Dette kan henge sammen med økningen i antall posebukser, da lange og omfangsrike kjortler ofte blir brukt sammen med disse. Imidlertid er klesdrakten stadig gjenstand for forhandling og diskusjon. At høvdinger går overdådig kledd blir sett på som helt i orden, imidlertid er det flere *vikinger* som mener at

ikke alle kan gå med like flotte klær hvis vikingmarkedene skal opprettholde et visst inntrykk av autentisitet.

For kvinner er basisplaggene en serk og en selekjole. Andre plagg kan komme til etter hvert, som kapper, hetter, vester, luer, sokker og så videre. For noen år siden hadde det kanskje vært mulig å gi en konkret beskrivelse av hvordan kvinneplaggene vanligvis ser ut, men nå er det såpass mye variasjon at det er vanskelig. Kvinneklær har altså, som mannsklær, hatt en utvikling. For flere år siden var det *en* stil som var dominerende (se bilde s. 99 i kapittelet Historien og kulturarven), en enkel serk³² med en selekjole over. Serken som ble brukt den gangen er fremdeles vanlig og i utstrakt bruk, men selekjolen i den fasongen ser man sjelden. Grunnen til det er at man nå på bakgrunn av arkeologisk tekstilforskning anser fasongen som en feiltolkning (Idun 2008). Om noen møter opp i en slik selekjole i dag vil svært mange anse vedkommende som uvitende, og vedkommende vil straks klassifiseres som nybegynner. Selekjoler som er *ganske like* denne gammeldagse varianten er det likevel en god del av, i form av selekjoler med splitter opp til hoftene. Idun mener dette kan være en tilpasning av de gamle forklekjolene til noe som kunne passere som litt riktigere faglig sett. ”Man oppdaget hvor teite forklekjolene/flappene var - og som man også har gått bort i fra faglig sett - og sydde de sammen så langt man kunne uten å sette i kiler.[...] Historisk sett er det ikke belegg for disse to kjoletypene!” (Idun 2010). Imidlertid har eksistensen av disse kjoletypene med splitt i siden ført til at folk som skal sy *nye* kjoler har valgt å kopiere disse. Som Idun sier, ”i vikingmiljøet blir det like mange trender som i det sivile liv” (Idun 2010).

Selv har jeg to selekjoler som er hele, uten splitter i siden, som nok er den vanligste modellen, og som anses å være autentisk i følge funn (Idun 2010; Glæsel 2008). I tillegg har jeg, som mange nybegynnere, fastsydde seler. Dette er *ikke* basert på arkeologiske funn, men likevel ganske vanlig, et alternativ som ofte brukes av dem som ikke er eier av et par skålspenner. Mange av de som har holdt på en stund har en selekjole som holdes oppe av stropper, noe som er basert på funn. Imidlertid innebærer dette at det trengs skålspenner for å holde stroppene og kjolen sammen. Skålspennene må karakteriseres som en ganske stor investering. Akkurat opphenget av selekjolen er et område for stor uenighet. Enkelte mener et alternativ som hadde vært riktig når man ikke har råd til skålspenner, er seler i form av brikkebånd som knyttes foran, gjennom hull i kjolen, men ikke sys fast. Nille Glæsel som nevner dette i sin artikkel

³² En lang kjole med lange ermer

”Vikingtidens Drakter” (Glæsel 2008), blir ansett som en autoritet blant mange *vikinger*. Andre, som Idun, er uenige i dette, og den kjente arkeologen Inga Hägg avviser dette kontant. Hägg hevder at det eneste funnet av brikkebånd i forbindelse med oppheng av selekjoler er brikkebånd som har ligget på tvers under skåls pennene (Hägg 2009), noe som kan korrespondere med den nå alminnelige skikken med å dekorere overkanten av selekjolen med brikkebånd. Det at stroppene skal være løse spekuleres å ha sammenheng med amming, men da kan det jo også hevdes at det ikke skulle være noe i veien for at kvinner som er ferdige med småbarn kan ha fastsydde stropper/seler? Temaet seler er et område under forhandling. Fremtidig arkeologisk forskning vil nok ha betydning for hva som blir vanlig praksis på dette området i tiden fremover, men *vikingerne* forbeholder seg retten til å diskutere relevansen av funn. Funn fra vikingtid er i første rekke gravfunn, og enkelte vikinger hevder at funnene derfor ikke nødvendigvis representerer den alminnelige klesskikken. Astrid sier det slik: ”Kanskje går vi rundt i likklær alle sammen” (Astrid 2009).

Materialene som blir brukt til serker og selekjoler er ull og lin. Graden av autentisitet i materialene har mest med den enkeltes økonomi å gjøre. Nybegynnere kan bli, som jeg ble, tipset om å kjøpe ”lettlin”³³ på Stoff & Stil. IKEA er også et sted mange drar for å kjøpe rimelig ekte lin. Ullstoff som består av hundre prosent ull er dyrt. *Vikingerne* skaffer seg ull og lin på forskjellige måter: De kjøper det på vikingmarkeder, bestiller det på nettet eller leter etter tilbud i vanlige butikker. Håndvevd ull er mulig å få kjøpt, men kundene vil nok bestå i svært erfarne håndverkere som vet at de er i stand til å bearbeide stoffet slik at resultatet blir som de ønsker. Håndvevd ull er i dag en eksklusiv vare.

Utenom basisplaggene vil mange fort føle behov for kapper og hetter. Sommeren i det nordlige Europa er ikke alltid like varm og tørr. Kapper og hetter blir sydd basert på arkeologiske funn, og på diskusjoner om hva som kan være plausibelt. En del syr seg også kåper basert på funn fra Birka³⁴. Både serker, hengselekjoler, kjortler og hodeplagg kan være dekorert med brikkebånd, silkebånd og broderier. Applikasjon er også en mulighet, men det har jeg sett lite av. Dekorasjonene kan være alt fra overdådige til ikke-eksisterende. Utsmykningen i form av broderier og smykker har, på samme måte som klær, hatt en viss utvikling i retningen ”mer av alt”, mener jeg. Det er tilsynelatende ikke alle som har et like

³³ Hovedsakelig lin med syntetiske innslag

³⁴ Birka var et handelssentrum i Sverige. Funnene derfra er rikholdige, og vitner om luksusforbruk og internasjonale forbindelser (Roesdahl 2001:134ff).

bevisst forhold til hvordan de ønsker å fremstå. Det er naturlig at en slik utstyrsgenererende aktivitet som vikinglivet er fører til stadig mer pynt. De som lærer seg mer om brodering ser ofte ut til å føle en trang til å dekorere klærne de bruker. Resultatet av dette er at en del av de som har vært med en stund fremstår som overdådig utstyrt. De norske *vikingene* er egalitære, alle bestemmer selv langt på vei hva de ønsker å gjøre og hvordan de vil kle seg, selv om det finnes en del underforståtte grunnregler. Enkelte mener denne friheten går ut over autentisiteten (Filip 2009; Andreas 2008), men det er vanskelig å se hvordan denne overvekten av overdådighet kan bli mer balansert. Om det oppstår diskusjoner i miljøet, kan det jo tenkes at flere enn de som allerede gjør det vil ta bevisste valg om å iføre seg klærne til mennesker av enklere byrd.

Sko

Sko underveis i prosessen, og ferdige. Etter Hedeby-mønster sydd av forfatteren
(foto: A. Ytre-Eide)

Veldig mange mangler skikkelige vikingsko. For nybegynnere er det akseptert å ikke ha håndsydde vikingsko, faktisk er anskaffelsen av sko noe som ofte blir utsatt ganske lenge. I forhold til dokumentasjon fra funn må autentisitet sies å være et mindre problem når det gjelder sko enn når det gjelder klær. Det er faktisk funnet ganske mange hele sko, så grunnene til at flere mangler sko må ligge andre steder. Det å sy sko kan være en større utfordring for nybegynneren enn å sy klær, men med veiledning kan de fleste få det til. Til tross for at flere vikinglag tilbyr skokurs, er det mange som ikke tar dette tilbudet. En grunn kan være at det tar lang tid, det koster også en del, men det er jo betydelig billigere å sy sine egne enn å kjøpe ferdigsyde sko på et marked. Da jeg spurte Idun hva hun trodde årsaken til at mange manglet sko var, hadde hun ingen forklaring på det. Hun synes selv at dette er litt merkelig. Når noen

har bestemt seg for å være *viking*, skjønner hun ikke hvorfor skoene blir satt nederst på prioriteringslisten (Idun 2008). Historiker Stephen Gapps skriver at også australske *reenactors* ofte tar lett på det med autentiske sko. I Australia er det vanlig å se *reenactors* i håndsydde middelalderklær som går med motorsykelstøvler. Australske *reenactors* diskuterer om dette dreier seg om sikkerhet (aktuelt for fightere), latskap, eller komfort. Gapps har ikke noe endelig svar på dette (Gapps 2002:75). En teori kan være at det er mange ting som er mer *synlig*. Klær er nødvendig for å bli godtatt som *viking* for eksempel på markeder, derfor er sying av klær vanligvis det første *vikingene* gjør når de blir med i et vikinglag. Det er mulig at en del nøler med å begi seg inn på lær- og skinnarbeid fordi de oppfatter dette som vanskelig. Det å sy klær virker kanskje ikke så skremmende, mange av kvinnene har gjort dette tidligere, og både jenter og gutter som vokser opp nå lærer elementære sting på skolen. For min egen del kan jeg si at jeg så skosyng som et mystisk og nærmest uopnåelig håndverk. Nå da jeg selv har sydd et par sko har det forandret seg, og lærarbeid har kommet inn i min sfære av mulige håndverksaktiviteter. Det er mulig at også andre har en for stor respekt for lærarbeid, eller respekten kan være en av flere årsaker som til sammen fører til manglede skosyng. Jeg tror at skosituasjonen i vikinglagene muligens vil bedre seg etter hvert. Av ulike grunner ser det ut til at sko-anskaffelse har havnet nederst på listen til mange. Tatt i betraktning at vikingaktiviteten for en stor del dreier seg om håndverk, er det grunn til å tro at skoenes tur også med tiden vil komme.

Smykker

Det finnes vel knapt en *viking* som ikke har smykker. Smykkene som er viktigst for kvinner er skålspenne, disse er svært utbredte blant dagens vikingkvinner. Skålspenne blir alltid brukt i par og festes foran på selekjolen. Selene/stroppene og kjolen holdes sammen med spennene. Fra skålspenne festes vanligvis en eller flere rader med perler fra spenne til spenne. Også bruksgjenstander som nålehus og sakser kan festes til kjedene mellom spennene. Slik smykkesetting var i vikingtid forholdsvis utbredt, men nok ikke så utbredt da som det er nå blant dagens *vikinger*. Det finnes utallige varianter av smykker. Mest vanlig ut over skålspenne er vel torshammerne rundt halsen, som brukes både av barn, kvinner og menn, og spenner til å holde kapper sammen. Som tidligere nevnt får alle barn som blir født inn i Borre Vikinglag en torshammer i gave.

Med smykker kan man også vise hvem man er, eller hvem man vil være. Noen er overdådig behengt, andre har kanskje bare en liten torshammer. Mange, både kvinner og menn, har valgt

å bruke mye penger på smykker. Smykker er av tingene det er vanlig å kjøpe, eventuelt bytte til seg, for støping av smykker er en ekspertjobb. Smykker blir for en stor del kjøpt av østlige (polske) handelsmenn på vikingmarkedene. Smykker kan også bestilles på nettet. Så vidt jeg vet er det lite smykkeproduksjon i Norge, men det finnes perlemakere. I Borre ble det på våren 2010 holdt perlekurs, så dette er også et område i utvikling.

Her ses skålspenner behengt med flere rader med kjeder (foto: A. Ytre-Eide)

Utviklingen når det gjelder bruk av smykker har beveget seg i retning av økende overdådighet. Det er mange som har valgt å samle seg stadig flere smykker. Flere mener dette går ut over autentisiteten, eksemplifisert her ved et utdrag av intervjuet med Andreas.

Anett: Sånn visuelt sett, hva legger du spesielt merke til når du kommer til et marked?

Andreas: Altså det er teltene, bålrøyken, menneskene, alle prinsessene...

Anett: Mhm.

Andreas: Folk med alt for mye penger og alle er prinsesser, veldig lite fattigfolk.

Anett: Ja.

Andreas: De legger jeg merke til [utydelig], grunnen til at jeg ser ut som en, hva skal jeg si, relativt fattigslig med hullede klær og sånn, det er ikke *bare* latskap, det er bevisst.

Anett: Det er masse skålspenner rundt om kring...

Andreas: *Veldig* mye skålspenner, som mest sannsynlig de fleste dronningene på den tiden ikke hadde råd til engang.

Andreas har altså valgt, i alle fall tidligere, å gå kledd som en *viking* som ikke så ut til å tilhøre eliten. Imidlertid har han selv blitt høvding i sitt eget lag, og sist jeg så han på et vikingmarked så han ikke spesielt fattigslig ut, noe jeg fortalte ham. Han innrømmet det, men mente at han nesten måtte se ut som en høvding nå da han hadde blitt høvding, noe jeg ga ham rett i. Samtidig er det problematisk å forby folk å gå med det de ønsker, vikingmiljøet i Norge er egalitært, og ingen kan fortelle en norsk *viking* hva han eller hun *skal* gjøre. Det er vanskelig å si om dette i hovedsak er et problem i Norge, eller om man ser denne praksisen som nærmest må betegnes som *conspicuous consumption*³⁵ også i andre land. Jeg vil imidlertid anta at det for eksempel i England ser noe annerledes ut. De forskjellige organisasjonene der, som for eksempel Regia Anglorum, har en mer hierarkisk struktur, med få adelsmenn og mange trelle/bønder. Faktisk står det på Regias sider at man skal ”get advice before purchasing any cloth, jewellery, braid, leather etc. All colours, designs, and materials must be provenanced.” Rådene om kjøp kan fås av en egen *authenticity officer* (Regia Anglorum 2005). Dette er en fullstendig uaktuell praksis for norske vikinger.

Skjold: en forbruksgjenstand

Våpen er svært viktig for fighterne, og de fleste kjøper nok de beste våpnene de har råd til. Mange har sverd kjøpt på nettet, men et *one of a kind* sverd lagd av en dyktig smed er vel en drøm for mange fightere. Eksempler på andre våpen er seax, kniver, økser, spyd, og buer. Skjoldbuler³⁶ har man også bruk for. Skjold derimot er en av de tingene som veldig ofte ikke er lagd på en autentisk måte. Når det gjelder skjold, er det først og fremst utseendet og økonomi som teller. Av praktiske grunner (vekt, lettvinthet, økonomi) brukes ofte såkalte hobbyplater istedenfor planker, slik vikingene pleide. Skjoldene blir ansett som en bruksgjenstand, og faktisk vil de være mer holdbare når de er lagd av hobbyplater. Fighterne prøver likevel ved hjelp av den siste finpussen å få dem til å se autentiske ut for eksempel med påsetting av lærkant. Lærkanten er der også av sikkerhetsmessige årsaker.

Her ser man etter min mening et unntakstilfelle. Økonomi og det praktiske har forrang foran autentisitet. Skjold er bruksgjenstander som stadig får hugg av sverd, spyd og økser. Fighterne ønsker ikke å legge mye arbeid og kjærlighet i et skjold, for det vil bli ødelagt, det er bare et tidsspørsmål. Bortsett fra at trematerialet ikke er autentisk er det viktig at skjoldet *ser*

³⁵ Utrykk som stammer fra økonomen og sosiologen Thorstein Veblens bok fra 1899 *The Theory of the Leisure Class*. Nå brukt om et forbruksmønster der varen velges i første rekke for å vise status, heller enn ut fra varens nytteverdi (“Conspicuous consumption” Wikipedia 2010).

³⁶ Den runde metall-bulen midt på skjoldet. Denne bulen gir plass til å holde skjoldet med lærhanske på.

autentisk ut. Her er det dessverre få funn, valg av farge og utseende på skjoldene er derfor basert på det som er skildret i litteraturen og avbildinger på bildetepper og steiner.

Borreviking i saksertelt uten trerammen som vikingteltene har, ved siden av ses vikingtelt
(Foto: Gorm Rudschinat)

Autentisitet

Er det så bare et ”skinn av autentisitet” som kreves for å passere som kledd i vikingklær? Er klærne og utstyret til *vikingene* noe som bare skal være bra nok til å lure et uvitende publikum? Svaret på det er nei. Som tidligere nevnt må riktige teknikker noen ganger vike på grunn av for eksempel økonomi. Skjold lagd med hobbyplater holder betraktelig lengre enn skjold lagd av planker, og er det som vanligvis brukes i praksis (Filip 2009). *Vikingene* er nøye med å bruke riktige teknikker når de lager ting, men den ferdige gjenstanden eller plagget vil i mange tilfeller være en tolkning av informasjon som er tilgjengelig. Mange av *vikingene* er veldig bevisst på å fortelle om hvilken kunnskap man mangler når det gjelder vikingtid. Autentisitet er viktig for *vikingene*, men alle vektlegger litt ulike ting for å oppnå denne autentisiteten. For enkelte er helhetsinntrykket viktigst, ”slik kunne et vikingmarked sett ut” (Astrid 2009).

Det er imidlertid ikke bare et spørsmål om tid og kunnskaper når det gjelder å ferdigstille autentisk utstyr, men også et spørsmål om økonomi. Et riktig ullstoff kan være dyrt, og det

samme gjelder lin av god kvalitet. Etter det jeg har erfart gjennom feltarbeid og intervjuer er det en forståelse for at nybegynnere ikke kan skaffe alt det riktige utstyret med en gang, men samtidig forventes det at anskaffelse av utstyr står høyt oppe på en nybegynners prioriteringsliste. Før *vikingene* er fullt utstyrt blir det altså akseptert at de ikke har skikkelige vikingsko, og at de pakker seg inn i et gammelt ullteppe om kvelden når de er på vikingmarked (da er det jo som regel heller ikke publikum til stede) istedenfor en sydd ullkappe. Imidlertid er ikke denne vikingtidsatmosfæren noe som kun blir etterstrebet for publikums skyld. *Vikingene* ønsker jo selv denne atmosfæren, så de går vanligvis i vikingklær hele tiden, også når publikum ikke er til stede. Forskjellen er at når publikum er dratt kan *vikingene* dra frem fotoapparatet, og andre gjenstander som ikke er autentiske. Men det er ikke fritt frem for alt.

En gjenstand som finnes over alt i vårt vestlige samfunn er mobiltelefonen. Mobiltelefonen er *ikke* en av de vanlige moderne gjenstandene *vikingene* henter frem når publikum drar fra markedet. Mange *vikinger* slår av mobilen de dagene de er på marked, andre har den på lydløs. De fleste *vikinger* jeg har snakket med foretrekker å legge fra seg mobilen. Jeg har kun snakket med *to* som foretrekker å ha den på. For den ene av dem handler det om at hun føler hun må være tilgjengelig. I Katarinas tilfelle derimot mener jeg at mobilen for henne ikke er knyttet til stress eller forpliktelser som den er for mange andre. Katarina bestemmer over sin egen tid også i dagliglivet (Katarina 2009b). Hun har kanskje av den grunn ikke så stort behov for å ta en pause fra mobilen. ”Musikkmaskiner” av forskjellige typer er også noe den moderne verden er full av, men heller ikke disse hentes frem når publikum går fra markedet. Når *vikingene* skal kose seg med en øl rundt bålet henter de *ikke* en batteridrevet CD-spiller, men lager musikken selv. Dette stammer ikke nødvendigvis fra en aversjon mot moderne ting, men har, mener jeg, en sammenheng med vikingenes ”gjør-det-selv” idealer. Noe som ofte blir hentet frem etter stengetid derimot, er fotoapparatet. Bilder blir tatt for å huske, og for å dele med andre senere.

Når det gjelder hvilke klær og hvilket utstyr som ellers velges, er det ulik bevissthet om valgene som blir tatt. Noen velger det de liker, noen ønsker å fremstille seg selv som rik overklasse, andre ønsker å gå inn i trellerollen. En del mennesker jeg har snakket med har uttrykt at det er alt for mange ”prinsesser” på vikingmarkedene. Jeg kan forstå hvorfor de sier det. Det er en del smykker å se, og en god del flotte klær. Noen få har bevisst valgt å kle seg

fattigslig (Eirin 2009), men vel ikke mange nok til at det man ser er et autentisk tverrsnitt av hvordan forsamlingen på et vikingmarked kunne sett ut for tusen år siden.

Trellkvinna Eirin kler seg alltid i den samme brune kjolen (foto: A. Ytre-Eide)

For en nybegynner kan det være vanskelig å orientere seg i klesjungelen. Mange forskjellige farger er i bruk, og man finner materialer som lin, ull, silke og skinn/pels. Det er også mange forskjellige fasonger å se. I begynnelsen var det nok ikke slik variasjon, men bygd på nye funn, og mer fordypelse i det som alt er kjent, har det blitt mer variasjon. Samtidig er det mulig å se tendenser til *moter* i vikingverdenen. Katarina forteller at den første damen som dukket opp med plissert serk ble uglesett, men nå er det mange som har plissert serk. Den plisserte serken er selvsagt basert på funn. Når det gjelder rutete ullstoffer syns jeg til og med å ha sett at disse har blitt mer vanlige i løpet av den korte tiden jeg har beveget meg i vikingmiljøet. Som Idun nevnte oppstår det også trender i vikingmiljøet (Idun 2010). Katarina sier at det var ingen som hadde rutete serk i Norge før hun troppet opp i det (Katarina 2009b). Selvsagt er det rutete stoffet ikke Katarinas påfunn, men hun er en person som blir lagt merke til. En del tenker nok at det er greit å bruke rutete serk siden Katarina bruker det. Det er jo ikke slik at alle har inngående kjennskap om tekstile arkeologiske funn, og heller ikke er alle i stand til å lese Inga Hägg på tysk. Ny kunnskap som folk måtte få har heller ingen offisielle kanaler for spredning, men kunnskap blir spredd gjennom *word of mouth*.

Kirsti Mathiesen Hjemdahl sier i sin artikkel "History as a Cultural Playground" at "heritage no longer relates to our historical past, but attempts to recreate a mythological past ... a past intended to convince through its credibility rather than its genuineness, to be experienced rather than understood" (2002:106). Jeg vil gi Mathiesen Hjemdahl rett i at opplevelser er noe det blir stadig større fokus på ved formidling av fortid og kulturarv. Bronseplassen og Vikinglandet som hun nevner i sin artikkel, kan fungere som eksempler på det. Når det gjelder *vikingene* vil nok de protestere på at opplevelse for deres del har forrang over forståelse. *Vikingene* legger stor vekt på opplevelsen både for publikum og for sin egen del, men de håper at nettopp denne opplevelsen – for publikum – vil anspreke til videre interesse og søken etter kunnskap, det være seg historisk, arkeologisk, eller håndverksmessig. *Vikingene* mener at opplevelsen er inngangsportalen til forståelse. Jeg opplever også at mange av de besøkende på vikingmarkedene er ivrige etter å lære mer. De spør om materialbruk og teknikker, de kjenner på ulltråd, og studerer *vikinger* som demonstrerer ulike håndverksteknikker. Opplevelse og forståelse er to ulike prosesser. Opplevelse har en umiddelbar karakter, forståelse kan være en prosess som går over lang tid, og som krever egeninnsats. De fleste *vikinger* mener at både tilegnelse av kunnskap og gode opplevelser er viktig. Mange av vikingene elsker selv den magiske stemningen på markedene:

Det er veldig sånn [...] eventyrstemning, spesielt hvis man står ute på steinbrygga på Borre og ser da inn mot markedsplassen, så er det tåke over hele området. Du får en veldig eventyrstemning av det. Og så er det det at... føler man seg som i vikingtida, ja det er historiske ting rundt deg. [...] særlig hvis man har vært på butikken eller lignende og kommer inn i leiren så føler man at man går tilbake til vikingtida da man går inn på markedsområdet (Filip 2009).

Dette er sagt av en historiestudent som er svært bevisst på hva som er riktig og feil når det gjelder praksisen på vikingmarkedene. Selv om han er veldig opptatt av historien og bevisst på hva som er riktig utstyr, setter han veldig pris på det han beskriver som *eventyrstemningen* som kan oppleves på vikingmarkedene (Filip 2009). Han ser ikke det som noen motsetning, selv om han som de fleste andre *vikinger* anser det som sitt ansvar å spre kunnskap om vikingtiden til publikum på markedene. Noen *vikinger* får sin kunnskap fra medvikinger, de leser ikke selv arkeologiske hovedoppgaver. Andre leser både arkeologiske tidsskrifter og fordyper seg i gamle og nye hovedfagsoppgaver og doktoravhandlinger, det gjør for eksempel Eirin, Bjørn og Idun. Det finnes i vikingmiljøet både historiestudenter (jeg kjenner personlig til to), halv- og helstuderte arkeologer (flere), og utdannede innen tradisjonshåndverk. For noen er denne kunnskapsformidlingen til interesserte medvikinger og publikum *hovedgrunnen* til at de er involvert (Eirin 2009).

Mathiesen Hjemdahl er bekymret for "the disneyfication of the past" (Hjemdahl 2002:106) og hevder spesialistene er "concerned with the apparent shortfall of expertise." I forhold til Vikinglandet, som hun har sett på, kan hun nok ha rett.³⁷ Stifterne av Bronseplassen derimot er klare på at dette prosjektets grunnlag er ideologisk. Bronseplassen er et sted å være nær naturen og å oppleve (Hjemdahl 105f; Bronseplassen 2008). Det som foregår på disse to stedene kan imidlertid ikke sies å ha direkte relevans til *vikingenes* praksis. Når det gjelder bygninger tatt i bruk av vikinglag i har ekspertisen i høyeste grad vært involvert, og samarbeidet mellom museer og vikinglag er omfattende på flere felt. Borre vikinglag er for eksempel nær knyttet til Midgard historisk senter som ligger i Borreparken. Borrevikingene var blant annet med på å skape utstillingen "Alt var bedre før: vikingtidens håndverk i et nytt årtusen" i 2009. I sammenheng med den utstillingen var det Borrevikingene som ble oppfattet som ekspertisen, i tillegg til å lage mesteparten av gjenstandene til utstillingen deltok de også med håndverksdemonstrasjoner. Bronseplassen er mer et unikt enn et typisk eksempel, da Bronseplassen nettopp er et sted der opplevelse, og ikke formidling, ser ut til å stå i sentrum (Bronseplassen 2008). Bronseplassen er imidlertid ikke representativ for den generelle aktiviteten i vikingmiljøet. Bronseplassen er et sted der det skjer mye, i år var det også et regulært vikingmarked der som var åpent for publikum. Det bronseplassen er mest kjent for i vikingsammenheng er vikingtreffene uten publikum som har vært holdt der flere ganger, og har blitt beskrevet for meg som en "feriekoloni for *vikinger*" (Idun 2008).

Det området som blir mest diskutert blant *vikinger* i forhold til autentisitet er nok klær. Mye av grunnen til dette er at det er få funn av tilnærmet hele klesplagg. Det kan diskuteres om det er mange plagg sydd på nøyaktig samme måte basert på et konkret funn, eller plagg som er sydd i forskjellige plausible fasonger, med teknikker som var vanlige og farger og materialer som var tilgjengelige den gangen som er mest autentisk. Dette er noe som blir overlatt til hver enkelt å avgjøre selv. Noen velger å holde seg strengt til funn. Andre er mer pragmatiske, de tenker at det som fantes i geografisk nærhet i alle fall må kunne brukes (jfr. posebukser).

Aktiviteten på vikinglagsmøter består for en stor del av det å lage, bruke, og snakke om ting. Selvsagt blir det også snakket om historie under møtene, men historien manifesteres ofte i tingene. Ikke alle tingene er nøyaktige kopier av funn fra vikingtid, men tingene skal i alle fall

³⁷ "Vikinglandet" fungerer ikke lenger slik Mathiesen Hjemdahl beskriver det i sin artikkel. I en periode fungerte "Vikinglandet" som et sted for firmafester og lignende, i den sammenheng kunne nok begrepet disneyfication vært passende. I en telefonsamtale med event-salgssjef Marie Louise Strömberg 26. oktober 2010, forteller hun meg at all aktivitet i forbindelse med "Vikinglandet" nå er avviklet, men at bygningene står igjen.

se ut som om de *kunne* vært det. Det betyr ikke at man i vikinglagene tar lett på detaljer og ”ser stort på det”, men det er en utbredt oppfatning av at anskaffelsen av klær og utstyr er en prosess. Først skaffes det mest nødvendige, og dette skal gjerne skje i en fart. Da blir det akseptert av de som har vært med litt lenger at usynlige sømmer er sydd med maskin, og at enkelte for eksempel bruker ”lett-lin”. De erfarne kan til og med gi råd om hvordan passabelt utstyr kan skaffes i en fart, noe jeg selv har opplevd. Imidlertid forventes det at dette utstyret skal brukes midlertidig til man får ordnet seg med håndsydde klær i riktig stoff. En annen ting er at mye står åpent når det gjelder klær. Forskere diskuterer seg imellom, og da har folk mulighet til å velge den tolkningen de overbevises av. Det eneste som blir ansett som helt feil er å basere seg på utdatert forskning som anses motbevist av forskere generelt.

Kjønn og sosial status i forhold til produksjon av ting

Er alle så i stand til å lage det de trenger? Og blir det forventet at alle skal bli flinke til alt? Det blir forventet at alle gjør en innsats. Noen er flinke og utmerker seg på flere områder, mens andre strever. Andre igjen har *ett* felt der de virkelig perfeksjonerer seg. Dette blir akseptert som tingenes tilstand. De flinke er imidlertid mer enn villige til å dele sin kunnskap både i uformelle og mer formelle former (kurs). Det er disse mekanismene, nevnt over, som utgjør *vikingenes* klasseforskjeller. Når jeg ser på *vikingenes* valg av utstyr ser jeg ikke noe annet enn at interesse og håndverksdyktighet styrer dette. Det finnes folk med universitetsutdannelse som har dårlig utstyr, eller legger liten vekt på det. Jeg ser altså ikke at skillelinjene går mellom universitetsutdannede/arbeidere eller mellom høyt-/lavtlønnede. Når det gjelder valg av aktiviteter og nivå den enkelte ønsker å legge seg på når det gjelder utstyr, ser det ut til at interesser og evner er det som er utslagsgivende. Etter min mening kan ikke redskaper som Bourdieus korrespondanseanalyse brukes til å analysere status i vikingverdenen. Bourdieu plasserer mennesker i forhold til henholdsvis kulturell kapital, økonomisk kapital, og benytter seg også av ansiennitet i borgerskapet (Bourdieu 2002: 53ff). Det kan selvfølgelig ikke ses bort fra at de som for eksempel leser mye faglitteratur har en ballast hjemmefra, men det faller utenfor det jeg har valgt å konsentrere meg om her.

Jeg ser at status i vikingmiljøet har sammenheng med kunnskap kombinert med håndverksdyktighet, i tillegg ser jeg at folk som deltar ofte på vikingevenement og har sterke sosiale bånd til mange ser ut til å ha en ”høyere rang” enn det de skulle hatt ut fra kunnskaper alene. I forhold til status relatert til håndverksdyktighet, er det vanlig at høvdingen i de respektive lagene er en kvinne eller mann som nettopp utmerker seg ved sin dyktighet og

kunnskap innen ulike håndverk. Vikingmiljøet kan derfor til en viss grad beskrives som et meritokrati. Det er ikke nødvendigvis lederegenskaper som er viktigst, selv om det må sies at flere høvdinger har både håndverkskunnskap og lederegenskaper.

Som nevnt finnes det både kvinnelige og mannlige høvdinger. Dette kan ses på både som en gjenspeiling av samfunnet i dag, og den utbredte oppfatningen av at kvinnen hadde en sterkere stilling i samfunnet under vikingtid enn etter kristningen av landet. Altså enda en måte å synliggjøre vikingtidens idealer på. Imidlertid er ikke alt som det var i vikingtiden i den vanlige lagspraksisen. Den mest nødvendige håndverksaktiviteten, søm, blir utført av begge kjønn, noe som nok ikke var det vanlige i vikingtid. Brikkevev ser ut til å være hovedsakelig en kvinnesyssel, mens skinnarbeid ser ut til å være rimelig kjønnsnøytralt, men kanskje med en overvekt av menn som spesialiserer seg på det. Jeg har altså observert at mange håndverksaktiviteter gjøres av begge kjønn. Dette er, vil jeg hevde, en konsekvens av ”gjør-det-selv” idealene. *Vikingene* forventes å klare å lage det de trenger til eget bruk, i alle fall de mest grunnleggende tingene. Når det gjelder mer spesielle ting som smedarbeid og rekonstruksjon av eksklusive brikkebånd med sølvtråder, er dette arbeid som blir gjort av eksperter, vanligvis henholdsvis menn når det gjelder smedarbeid, og kvinner når det gjelder brikkevev.

Hva er så opphavet til denne kjønnsforskjellen, og hvorfor er dette nå under forandring? For dette er tydelig et felt i bevegelse. Flere av de yngre guttene er i ferd med å lære seg brikkevev, og stadig flere damer går på smedkurs.

Det er sant at det smedarbeid er 'ekspertarbeid', men det er fleir og fleir damer som prøver seg på smiing, nå sist var det fleire på Gudvangen på smedkurs. Hadde kanskje sagt at det er flest menn. ;) Likedan er det flest damer som driv med brikkevev, men dei finaste bånda eg har sett er laga av ein kar. (Bjørn 2009b)

Bjørn har altså inntrykk av at smiing er i ferd med å bli en vanligere kvinneaktivitet. Med hensyn til smedarbeid har fysisk styrke helt sikkert vært en viktig faktor, og menn har derfor hatt en fordel. Brikkevev krever ikke fysisk styrke, men tålmodighet, og faktisk er matematikkforståelse en stor fordel om man skal lage mønstre selv (eller gjenskape). Når det gjelder kunnskap om brikkevev så var dette en levende teknikk i det små også før *vikingene* dukket opp, og flere kvinner hadde lært denne teknikken i forbindelse med interesse for husflid. Noen av disse kvinnene ble *vikinger*, som eksempel på dette kan jeg nevne at Lidir

vikinglag har utgått fra, og er klassifisert som en aktivitetsgruppe i Lier husflidslag. Vikinglaget har altså sitt utspring i husflidslaget (Norges husflidslag 2006; Medlem i Lidir Vikinglaug 2010). Nå i vikingmiljøet har brikkevev en mer universell appell. Det er noe alle har et forhold til fordi det er så vanlig. Mange ønsker å dekorere klærne med brikkebånd, og på grunn av at det er såpass dyrt å kjøpe blir dette et aktuelt håndverk for gutter så vel som jenter. Når det gjelder smiing er nok mye av det samme tilfelle. Det har tradisjonelt vært utøvd av menn, men i vikingmiljøet er dette altså i ferd med å forandre seg. Nå kan det vel ikke sies å være mange eksperter på noen av disse områdene, mange kan *litt*, bare få kan mye. Jeg vil hevde at både avansert brikkevev og avansert smedkunst – smykker, kopier av kjente sverd – krever et håndverkstalent, det er ikke noe hvem som helst kan lære i en fart. Enkelte gjenstander fra vikingtid vil sannsynligvis aldri kunne rekonstrueres, for kunnskapen er tapt (Idun 2008). Det jeg har sett er at i vikingmiljøet er det interesse for alle slags teknikker, og at begge kjønn kan velge fritt det de ønsker å fordype seg i.

Prosesen

Eksklusive varer som smykker og våpen kan enten kjøpes for penger eller byttes til seg med produkter eksperten ikke kan eller har tid til å lage selv. En *viking* som for en stor del betaler for utstyret sitt og ikke lager det selv (det er ofte mulig å kjøpe ferdige plagg på vikingmarkeder), vil bli sett på med mistenksomhet. De andre *vikingene* vil stille seg undrende til denne personens beveggrunner for å være med i et vikinglag. Et minimum av håndarbeidsinteresse er det forventet at en *viking* har, selv om for eksempel musikk er spesialfeltet hans eller hennes. I laget til Bjørn må man spikke en skei, og sy pose til å ha skeien i for å vise at man virkelig vil bli medlem. Gjør man ikke dette er medlemskap uaktuelt. Katarinas lag har ikke slike krav, men laget jeg er med i, Gjallarstadir, krever at nye medlemmer syr de nødvendige klærne på møter innen et halvt år. Når tingene finnes der snakker man om dem. ”Hvordan gjorde du?”, ”hvor har du fått tak i den”, gjerne ispedd skryt av tingenes opphavsmann eller kvinne.

De jeg har snakket med uttrykker i ulik grad glede over prosessen skapelsen av en ting innebærer. De gleder seg både over den sanselige delen: følelsen av garnet, det å slite fysisk i lang tid for å oppnå et resultat. Bjørn synes heller ikke alltid det trenger å *bli* noe resultat. Selv om forsøket (hvis han for eksempel eksperimenterer med dårlig dokumenterte teknikker) ikke blir vellykket, kan han ha glede av prosessen. For Bjørn er også rammen rundt utføringen av håndverket viktig, ”innimellom da har jeg på meg fullt utstyr og så jobber jeg på gamlemåten,

og da jobber jeg i de gamle klærne, altså i mine normale klær som viking.[...] Det er bare for å prøve det. Det syns jeg er en viktig del av historien, for det forteller litt mer om handverket og følelsen av å... ” (Bjørn 2008).

Bjørn får problemer med å uttrykke hva det er han egentlig vil si til meg her, ikke fordi han ikke vet hva han mener, men fordi dette er noe som ”sitter i kroppen”. Hans erfaringer eksisterer som taus kunnskap (Frykman 1990:50f). Bjørn kan forsøke å videreformidle sine erfaringer til meg, men ”thinking and communicating through the body precede and to a great extent *always remain beyond speech*” (Jackson 1983:328, min kursivering). Jackson hevder altså at det finnes prosesser mennesker aldri kan klare å beskrive. Jacksons løsning er ekstensivt feltarbeid, at forskeren lærer seg og deltar i teknikkene det dreier seg om. Da vil forskeren befinne seg nærmere ”materien”, og ha større sjanse for forståelse. Imidlertid er det ikke nødvendigvis noe lettere å beskrive sin egen opplevelse, som selvsagt vil være forskerens egen unike opplevelse. Men forskeren vil etter å ha deltatt mye i felten ha en kroppslig forståelse som basis for videre arbeid, og forhåpentlig være i stand til å stille bedre spørsmål. Selv lærte jeg meg noe som på forhånd fortonte seg som et mysterium. Jeg lærte meg å sy sko.

Etter hvert som jeg lærer materialet å kjenne kommer jeg inn i en rytme. Stikke tre hull i underlæret og tre i overlæret, og sy tre sting med den doble tråden. Syr du for sakte må du bruke sylen på nytt, for læret er et levende materiale, er du for treg, lukker hullene seg og blir usynlige (fra feltarbeidet).

Fenomenologisk sett er det å gjøre de samme tingene en annen gjør/har gjort noe som gjør deg i bedre stand til å forstå vedkommende. Kulturhistorikeren Åsne Widskjold Haugsevje har intervjuet kvinner som utdanner seg innen tradisjonshåndverk, nærmere bestemt veving, og funnet at det for mange ikke er hovedsaken at kulturarven bevares, men den personlige tilknytningen de får til fortiden gjennom utøvelsen av gammelt håndverk (Haugsevje 2003:94f). Flere *vikinger* beskriver også følelsen av en tilknytning til fortiden og fortidens mennesker gjennom handling. Denne følelsen av forbindelse med fortiden har enkelte forskere beskrevet som fornuftsstridig (Johansen sitert i Haugsevje 2003:79f), og som bunnet i en forveksling av tid og rom. Selv om det ikke finnes kontinuitet verken i tid eller rom er det ingen tvil om at mennesker kan føle et fellesskap med andre som har gjort lignende erfaringer som dem selv, dette som en naturlig følge av innlevelsessevne. Denne innlevelsen stammer fra kroppslig erfaring. Flere av jentene Haugsevje har snakket med beskriver en ”stolthet over å

sitte å [sic] gjøre noe som formødre har gjort...” (Haugsevje 2003: 91). Haugsevje beskriver prosessen på denne måten:

I det kroppslige møtet mellom veverske og vevstol, møter veverskens livsverden tidligere veverskers livsverdener, og en kontakt til fortiden virkeliggjøres. Denne kontakten får sitt uttrykk i vanskelig formulerbare stemninger eller følelser, for eksempel som en nysgjerrighet på fortida som annerledes eller som en stolt ro over opplevelsen av en flik av likhet med fortidens mennesker. Slik blir veving en personlig fornemmelse av fortid, snarere enn en handling i kulturarvens tjeneste (2003:94).

Det meste av dette kjenner jeg igjen fra mine samtaler med *vikinger*. ”En flik av likhet” er det vikingene beskriver. *Vikingene* vet godt at det de gjør av håndverk er frivillig, i motsetning til livsnødvendig, slik det var for menneskene for 1000 år siden. Men for *vikingerne* i motsetning til jentene Haugsevje snakket med er gammelt håndverk *også* noe som gjøres i kulturarvens tjeneste. *Vikingenes* valg om å utføre og ta vare på gamle håndverksteknikker i dag er altså basert *både* på følelser og ideologi.

Ideologi

Religionshistorikeren Christopher Partridge ser en dramatisk utvikling i hvordan vi ser på forholdet mellom økonomi, samfunn og natur. Noe som har, mener Partridge, ført til en ny kultur (Partridge 2005:42). Han ser både at *mainstream theologies* har blitt ”grønnere”³⁸ og at økologi og naturvern har blitt sakralisert. Dette ”samrøret” mellom religion og naturvern er til og med i mange tilfeller formalisert. Noe som blant annet religionshistorikeren Tarjei Rønnow tar opp i artikkelen “Takk gode Gud for moderjord, hun gjør oss ett med alt som gror: Religiositet og miljøengasjement i Norge” (2004). Rønnow er også av dem som mener den vestlige verden de siste tiårene har vært preget av *reenchantment*, eller resakralisering som han kaller det (2004:19). Partridge mener dette har oppstått gjennom påvirkning fra dypøkologi og paganisme, bevegelser som han karakteriserer som neo-romantiske. Alt dette er deler av den *reenchantment* Partridge finner i vestlig kultur i dag (2005:43).

Også tidligere har enkelte følt at samfunnet de levde i var på vei i feil retning.

Engelskprofessoren Barrett Kalter tar i sin artikkel ”DIY Gothic: Thomas Gray and the Medieval Revival” for seg noen av årsakene til den sterke interessen for det ”gotiske” på

³⁸ Dette så jeg selv et eksempel på da jeg slo på TV og det ble vist en utendørsgudstjeneste (pinsen i år?) som virket nærmere en paganistisk rite i form og innhold enn det jeg forbinder med en gudstjeneste. Salmen om mor jord og søster måne kunne nesten like gjerne vært sunget av paganister. Selv om det var detaljer som avslørte at dette var ”kristne” sanger. Animistiske trekk var det også i disse salmene.

midten av 1700-tallet. Kalter mener *Gothic revival* stammet fra en misfornøydhet med samfunnet, dets rasjonalitet og "irreligion" (2003:991). Menneskene som valgte den "gotiske" stilen så tilbake mot et samfunn som for dem representerte intense opplevelser, frihet(!), og en primitivisme som sto i kontrast til tidens materialisme (Kalter 2003:991).

Kalter kommer med en annen interessant observasjon basert på Thomas Grays etterlatte skrifter. Gray mente at menneskenes ulike valg av arkitektoniske uttrykksmidler fortalte noe om menneskenes syn på seg selv og sin plass i verden (2003:997). Gray besøker Versailles og blir ikke betatt, "(")it is all open to the eye at once"), deceptively affirmed the viewer's sense of superiority. The Gothic, on the other hand, produced partial views that encouraged explorative participation rather than mastery." Dette er en sentral observasjon mener jeg. Den går til kjernen av dikotomien mennesket som universets hersker (moderniteten) kontra mennesket som en del av verden (et mer "romantisk" syn), men i en unik posisjon nettopp i kraft av sin viten om dette. Slik jeg ser det etter feltarbeid og intervjuer er *vikingene* veldig bevisst på at de er en del av verden, og at de har et ansvar for å ta vare på den. Det manifesterer seg i praksisen deres eksempelvis gjennom den nærheten til naturen som vikingmarkedene representerer, de bor i telt i all slags vær. Verdiene de legger vekt på er i liten grad fokusert rundt det som gir status ellers i samfunnet, men desto mer basert på en utøvelse av felles interesser. Det å gjøre og oppleve ting sammen er sett på som sentralt.

Tid blir også ofte i dagens diskurs omtalt som en begrenset ressurs. Mange av vikingene vil nok hevde at tidsbruk handler om valg og prioriteringer. Vikingene bruker den tiden det tar å lage det som behøves. Tiden det tar regnes faktisk av mange som en ekstra bonus. *Heimspikka* er et prosjekt som drives av folk som også er involvert i vikinglagsaktiviteter. *Heimspikka* skal bli et "levende museum" og ta for seg perioden fra steinalder opp til vikingtid. På *Heimspikkas* blogg finner jeg denne betraktningen om tid, som nok er representativ også for forholdet *vikinger* har til tid.

Det å være ute i skogen med venner og barn er en helt egen opplevelse, det er som om tiden stopper opp ett sekund eller fler og stress er noe som andre driver med. Alt tar den tiden det tar, man kan ikke skru opp temperaturen på bålet til 6 for å få maten til å koke, bruke elektriske sager og verktøy, det er biller i do og ikke vann.. Avskrekkende vil kanskje noen si, befriende sier jeg! Etter mange dager på heimspikka i sommer blir man nesten litt sjokkert over det tempo resten av verden beveger seg i til hverdags. Det å måtte dra i butikken eller på bensinstasjon blir en merkelig opplevelse som lett fører med seg latter og spøk om hvordan "resten av verden" fungerer. Vi får gjort masse der ute i skogen, men uten å stresse og presse våre grenser til det ytterste. Vi gjør det vi klarer utifra våre personlige begrensinger og prøver å alltid være flinke til å støtte opp om hverandre (Heimspikka 2009).

I tillegg til betraktningene om tid, tar forfatteren her også indirekte opp prestasjonsjaget som finnes i samfunnet i dag. Hun legger vekt på prosessen, det å trives med arbeidet man gjør, og at alle kan bidra ut fra sine forutsetninger. Det er blant *vikingene* også en utbredt misnøye med ”bruk og kast” mentaliteten som eksisterer i samfunnet for øvrig. Mange er også ivrige gjenbrukere, og de oppsøker loppemarkeder og Fretex for å finne ting som kan brukes i viking (Idun 2008; Eirin 2009).

Jeg vil hevde at selv om *vikingene* har et sterkt og nært forhold til tingene sine, er de ikke materialistiske i den vanlige betydningen av ordet. Det som av mange settes mest pris på er prosessen, det å konsentrere seg dypt, alene, om å få til noe komplisert, å utfordre seg selv, eller det å sitte sammen og arbeide. Begge deler er vanlig i *vikingenes* hverdag. Tingene er også minner. Idun forteller at hun alltid bærer mynten hun slo første dagen, på sitt første vikingmarked i et smykke rundt halsen. Det er det smykket som betyr mest for henne, det minner henne om den dagen da solen var gulere, og gresset var grønnere der enn noen andre steder (Idun 2008).

Kapittel 6:

Stedene

More even than earthlings, we are placelings, and our very perceptual apparatus, our sensing body, reflects the kinds of places we inhabit (Casey 1997: 19).

Vi er *placelings* sier Casey. Vi er knyttet til stedene vi ferdes gjennom kroppens erfaringer og minnene om disse. Vi er knyttet til stedene gjennom habitus. Hva vil så dette si for *vikingene*? Hva karakteriserer så stedene *vikingene* treffes og oppholder seg på, og hvordan oppleves disse stedene?

I sommerhalvåret møtes vikinglagsmedlemmene stort sett utendørs. De møtes på vikingmarkeder i inn- og utland. Det er vanlig at markedene holdes på samme sted år etter år. Ellers i året treffes *vikingene* jevnlig i vikinglagenes møtelokaler, for noen lag inkluderer møtestedet også et utvendig område med faste strukturer.³⁹ Fighterne har også steder de trener fast, både innendørs og utendørs. *Vikingene* treffes også hjemme hos hverandre, både for å omgås sosialt, og for å gjøre håndverk sammen. Hjemme er også et sted som er godt egnet til å utføre kompliserte håndverksgjøremål i enerom, som for eksempel vanskelige brikkebåndsmønstre som krever telling og konsentrasjon. I tillegg til å treffes på disse solide stedene (*thick places*), treffes også *vikingene* som tidligere nevnt på virtuelle møtesteder som Facebook. De ulike stedene *vikingene* møtes kan karakteriseres som enten *thick* eller *thinned-out-places*. Dette er ikke karakteristikk som på generell basis kan knyttes direkte til stedene, men beskriver forholdet mellom det enkelte mennesket og et konkret sted (Casey 1997:17). Et sted som er solid (*thick*), er solid for mennesker som har oppholdt seg der og mottatt inntrykk fra stedet. *Thinned-out-places* kan være mer eller mindre utydelige og porøse i forhold til den enkeltes praksis og erfaringer i forhold til disse stedene. Betegnelsen *thinned-out* brukes gjerne i forhold til Internett, fordi sansene i mindre grad er involvert der (Casey 2001b:719). Jeg vil i det følgende skildre stedene hovedsakelig ut fra ståstedet til *vikinger* jeg har snakket med, men vil også lene meg sterkt på egne erfaringer for å eksemplifisere hvordan habitus styrer menneskers møte med steder. For å beskrive disse stedene benytter jeg meg av filosofen Edward S. Caseys begreper.

³⁹ For eksempel i Gudvangen.

Stedsverdenen

Edward S. Casey skriver om det menneskelige subjektets forhold til sine omgivelser. Casey benytter i tillegg til sine egne betegnelser Bourdieus begrep habitus. Habitus er mediator mellom selv og sted fordi habitus fungerer som:

a figure of the between: above all, between nature and culture, but also between consciousness and body self and other, mechanism and teleology, determinism and freedom, even memory and imagination. Habitus is not mere routine but something improvisational and open to innovation (Casey 2001a:686).

Habitus blir med andre ord dannet av vaner og tilbøyeligheter som er inkorporert og blir ført videre basert på opplevelser av fysisk og psykisk art opplevd på konkrete steder (Casey 2001a:686). Casey opererer som nevnt ikke med kropp og psyke som to adskilte størrelser, men med en *lived body* (2001b:718). Kroppen må til for å gjøre steder til virkelighet.

Stedene man ferdes forbindes gjennom et *habitudinal bond*, gjennom vanen. Selvet og habitus påvirker stedene og omvendt. Casey beskriver steder som er *thinned-out* og perforerte, og andre som er *thick*, sterke og tydelige (Casey 2001a). Han hevder at kroppen og selvet kan møte steds-verdenen aktivt i en bevegelse som karakteriseres som *out-going*, eller selvet kan bli påvirket av verden mer eller mindre frivillig, en bevegelse der påvirkningen er *incoming*. Ved påvirkning fra steder (*incoming*) kan stedene skape varige minner, som sanseintrykk øyeblikkelig bringer tilbake (*tenacity*), og vi kan også bli utsatt for steder (*subjection*). I det siste tilfellet kan det gå så langt som at vi forandrer oss etter å ha blitt påvirket av et sted. Som Casey sier, "a body reflects its region" (2001a: 688). Det er en glidende overgang mellom de ulike størrelsene, og flere prosesser kan foregå samtidig. Casey slår fast at alle subjekter er kroppsliggjorte, og mennesket er og har alltid en *body-in-place* (2001a:689f).

Sosialantropologen Tim Ingold er også opptatt av forholdet mellom mennesker og landskap. I sin artikkel "The Temporality of the Landscape" kommer han med lignende tanker om forholdet mellom mennesker og sted. Han hevder at "through living in it, the landscape becomes a part of us, just as we are a part of it" (Ingold 1993:154). Imidlertid er Ingold hovedsakelig interessert i menneskenes aktiviteter i landskapet, og beskriver "an array of related activities" som et *taskscape* (1993:158). Begrepet *taskscape* er interessant, og tilsvarer forholdet mellom menneske og landskap Casey kaller *outgoing*, altså at menneskenes aktiviteter setter sitt preg på landskapet. Ingold legger dog i tillegg vekt på at menneskenes aktiviteter i landskapet er sosiale (Ingold 1993:159), menneskene *samarbeider*, mens Casey i

sin generelle teori konsentrerer seg om enkeltmennesket. Ingold bringer også inn elementet *rytme*. Natt og dag, årstidene, flo og fjære. Slike rytmer påvirker måten vi lever og handler på i verden. På samme måte som vi blir påvirket av jordens ulike rytmer påvirkes landskapet av menneskene, ”*the landscape as a whole must likewise be understood as the taskscape in its embodied form*” (Ingold 1993:162, kursivert hos Ingold). I tillegg minner Ingold oss på de lange linjene i landskapets liv, som forandring av havnivået og erosjon (1993:166). Han poengterer at naturen ikke er statisk, men i stadig forandring. Landskapet forandres både av naturlige prosesser, og av menneskenes aktivitet. Vikingene for tusen år siden så ikke det samme landskapet på Borrestranda som *vikingene* ser nå når de er på marked der. I vikingtiden var havnivået flere meter høyere enn det er i dag (Schia 2000).

Solide steder

Som Casey slår fast er steder av ulik beskaffenhet. Solide steder (*thick places*) er tydelige steder. Sterke, tydelige steder i *vikingenes* verden kan være: vikinglagenes faste møtesteder, fighternes faste treningssteder, hjemmene til vikinglagsmedlemmene, og stedene der det blir arrangert vikingmarked. Det sistnevnte kan det kanskje stilles spørsmål ved siden vikingmarkedene er temporære, et marked varer kanskje en uke, men de har andre trekk som gjør dem tydelige. En måte disse markedene blir tydelig forankret på er at de forskjellige markedene ofte holdes på samme tid og på samme sted hvert år. Astrid forteller at de som deltok på det første Borre-markedet gjerne ville slå opp teltet på *nøyaktig* samme sted under neste marked (Astrid 2009). Bjørn sier at han alltid er nøye på å få den plassen han vil ha på markedene (Bjørn 2008), og slik jeg tolker ham er dette også snakk om faste plasser. Så bestemt er han på dette at han på et av sine tidlige markeder dro hjem da han ikke fikk plassen han ønsket. Dette skapte problemer for arrangørene, så neste gang fikk han det som han ville (Bjørn 2008). I den grad mange slår opp teltene på faste plasser vil det også bidra til å solidifisere markedene. Dessverre har jeg liten oversikt over i hvor stor grad dette praktiseres. Det som er sikkert er at markedene av mange *vikinger* oppfattes som svært solide og fylt med inntrykk mens de foregår.

Fire markeder

Et vikingmarked er et område som i en avgrenset tidsperiode skal illudere et vikingmarked, en kaupang, slik det så ut for 1000 år siden. På markedsområdet står det telt, både såkalte vikingtelt og saksertelt, og markedsboder. Markedsbodene henger ofte sammen med teltene, men her finnes det mange forskjellige varianter. Rundt i dette landskapet vandrer det

mennesker ikledd vikingklær, kvinner er iført linskerker med hengslekjoler, og menn har på seg bukser og kjortler av lin. Kvinnelige fightere kan man også se i bukse og kjortel. På markedet foregår det på dagtid salg av tidsriktige produkter både til *vikinger* og til det betalende publikumet. Vanligvis er det også en del produksjon som spenner fra ulike tekstile teknikker til glassperlestøping og smiing. Det er også ulike former for underholdning. Vanlig er kampoppvisninger (glima, fighting), musikk, sjonglering og fortelling. Publikum har vanligvis anledning til å delta i aktiviteter som for eksempel skyting med bue og hesteridning. Noen steder, som på Gudvangen og på Borre, arrangeres det også foredrag av ulike sorter, til tross for at dette kan være interessant, må det også sies å være en anakronisme.

Alle vikingmarkeder har litt ulike visuelle uttrykk. De ligger plassert i landskapet på ulike måter, og de nære omgivelsene rundt markedene er forskjellige. Mengden av synlige og hørbare anakronismer varierer fra marked til marked. Markedsområdene er av ulik størrelse, og har sitt unike særpreg. Dette kan jeg illustrere ved å beskrive mine inntrykk fra markedet i Gudvangen (Njardar vikinglag), Borgs marked, Yddirs marked, og Borre-markedet.

Markedet i Gudvangen var det første vikingmarkedet jeg deltok på. Strekningen fra Voss til Gudvangen skulle foregå med buss. Da jeg fortalte bussjåføren på Voss at jeg skulle til Gudvangen, skjønnte han straks hva jeg skulle der. På veien til Gudvangen kjører vi ned Stalheimskleivene, som av mange oppfattes som noe av det norske som finnes. Da vi nærmer oss Gudvangen beveger vi oss gjennom et landskap der fjellene dominerer. Gudvangen er omgitt av majestetiske vestlandsfjell, med fosser stytende ut og ned mot fjorden. Fjorden er Nærøyfjorden, en fjord som står på Unescos verdensarvliste. For meg som er oppvokst innerst i en vestlandsfjord, var min første tanke at her kom solen til å forsvinne fort. Selve landskapet der markedet ligger er dramatisk, samtidig er de nære omgivelsene prosaiske. Like ved markedsområdet finner man på den ene siden en kombinert bensinstasjon og butikk med en diger parkeringsplass. Det er alltid en del trafikk der, og det er et vanlig stoppested for turistbusser. Ellers er det flere vanlige hus i umiddelbar nærhet. Det inngjerdede markedsområdet er likevel stort, og mange sier de ikke legger merke til disse nære omgivelsene rett på utsiden når de er der. Bjørn mener han mentalt er i år 1000, og derfor "ikke ser" bensinstasjonen og bussene, men at han iblant kan kaste et blikk opp på fossene og fjellene, for eksempel om han hører et steinras. Hans fokus er på det som foregår inne på markedsområdet (Bjørn 2008). For min del følte jeg *ikke* at jeg var i år 1000 da jeg var i Gudvangen. I motsetning til de fleste andre hadde jeg ikke noe å gjøre, ingen oppgaver

eller prosjekter av håndgripelig art, jeg skulle jo feltarbeide. Jeg drev omkring og visste ikke helt hva jeg skulle ta meg til. Heldigvis traff jeg en jeg kjente fra nettet i en annen sammenheng, og ble presentert for venninnen hennes. De var travelt opptatt med å selge garnet de hadde farget med plantefarger, og av å demonstrere hvordan man laget bånd med slyngestokker. Jeg kunne ikke stå å henge hos dem hele tiden. Klokkeren 18:30 skriver jeg i feltdagboken at jeg er fortvilet, og ikke aner hvordan jeg skal gripe situasjonen an, jeg kunne jo ikke bare snakke med henne jeg kjente fra før.” Dette går aldri... Jeg må bare prøve å egle meg innpå dem, litt fortvila nå...”

Imidlertid kom naturen i Gudvangen meg til hjelp. På grunn av kulden i den nordvendte trange fjorden, ble det lille trehuset med ljore og alltid brennende bål møtested for mange av *vikingene*. I det mørke huset var det en lun stemning. En liten stund etter at jeg hadde nedtegnet min fortvilelse i feltdagboken, gikk jeg tilbake til det lille huset med bålet, og der satt hun jeg kjente sammen med noen andre. Hun ropte meg over, og forklarte hvem de andre var. Det endte med en veldig morsom kveld. Imidlertid er noe av det jeg husker best fra Gudvangen *kulden*. Nettene var grusomt kalde, og det var ikke lett å sove når man lå der og hakkete tenner. For mange er naturen i Gudvangen noe som gir en viktig tilleggsdimensjon, men for meg var det vanskelig å se den som noe annet enn en av flere vestlandsfjorder. Jeg tenkte der jeg lå og frøs, ”hvem i alle dager bosetter seg i en trang nordvendt fjord når det finnes fjorder med mer sollys like i nærheten?” Imidlertid er det andre som har en helt annen oppfatning. Adrian Spendlow, Jorvik Viking Centres *poet in residence* skriver følgende på bloggen sin om sitt møte med Vestlandet:

I was brought to tears by the wonder of this country and expressed myself in gasps and sighs (as I was journeying alone this brought undue attention from others travelling the same route). I can only be grateful for the many tunnels along the route, forty seven by my count, for they gave me a respite from the power affecting me. My Chieftain brought me to my new home to even more wonder from me; the Gudvangen valley is so very beautiful and has a power of the earth that reaches right into your heart. I must confess to being dizzy and unsteady in those first days there from all the looking up in amazement. The faces in the rocks looked down at me, not through my imagination but from my core and I reacted as if Njord himself was indeed looking down at me from his valley by the sea (Spendlow 2010).

Spendlow ble utsatt for Vestlandet i den grad at reisen ser ut til å ha påvirket ham til hans indre kjerne, han har blitt ”a subject to” Gudvangen.

Det neste markedet jeg besøkte var Borg Vikinglags marked. Markedet ligger midt i et skogsområde i Sarpsborg kommune. Jeg tok buss til et sted i nærheten, men måtte ta taxi for å komme helt frem. Den erfarne sjåføren strevde fælt, skiltene til markedet var ikke satt opp

ennå, og informasjonen jeg hadde var ikke nok. Ingen av dem som ble spurt visste heller noe, men til slutt fant vi det. Borgs marked lå i landlige omgivelser ved et vann. Det ligger noen gamle hus rett utenfor området, men hovedinntrykket er et sted i skogen som er avskåret fra resten av verden. Det var så lite at jeg følte at jeg hadde en viss oversikt over hvem som var der, og hvem som ”hørte sammen”. Det var også mye lettere å komme i snakk med folk når jeg så dem flere ganger i løpet av dagen, og det var en felles bål plass der alle samles.

Markedet på Borg ga meg den sterkeste følelsen av tilhørighet til stedet. Jeg var hjemme i landskapet, og ble kjent med forskjellige steder der. Jeg lærte hvor det var godt å slå seg ned, og hvor jeg *ikke* burde sette seg fordi det gikk en maursti der. Været var rekordvarmt da jeg var der, og stemningen føltes likedan. Etter at jeg hadde vært på Borgs marked var jeg lykkelig og fornøyd. Jeg tenkte at *nå* hadde jeg knekt *koden*. Men det hadde jeg ikke. Det var Borgs marked på Eidet jeg lærte å kjenne, og det neste markedet var et annet sted.

Året etter deltok jeg på Yddir Vikinglags marked. Dette markedet arrangeres på bygdetunet i Aurskog-Høland, også i landlige omgivelser, men stedet bidro til at, i alle fall jeg, fikk en følelsen av å være på museum. I tillegg fikk jeg en sterk fornemmelse av at stedet egentlig tilhørte bygdetunet. På den måten har kanskje Yddirs marked det mest midlertidige preget, til tross for at det er mange faste strukturer inne på området. Disse strukturene tilhører imidlertid en annen tid enn tiden vikingmarkedet ”handler om”. I utlandet blir flere markeder arrangert på store, flate sletter uten trær. Slike steder kan fremstå nærmest som et blankt lerret. De norske markedene arrangeres på steder som ligger nærmere det som de fleste nordmenn anser som natur. Mange av *vikingene* jeg har snakket med ser på omgivelsene som viktig, noe som er med på å skape den store, gode opplevelsen.

Mitt neste vikingmarked var Borremarkedet. Borremarkedet blir arrangert på et naturskjønt sted, blant store gamle trær. De gamle Borrehaugene ligger rett ved leiområdet, men fra de fleste steder på leiområdet ser man dem ikke. Området er omkranset av sjøen på den ene siden og en gammel steinmur på en side. Det er en følelse av at leiren ”har nok med seg selv”. I 2010 var det omtrent 700 deltagende *vikinger*, og når jeg gikk rundt i leiren fikk jeg inntrykk av at dette var en landsby av en viss størrelse. Jeg møtte en jeg kjente på lørdag, da hadde hun, som jeg, vært der siden torsdag, og vi hadde ikke sett hverandre. Leiren var så stor at jeg ikke følte jeg var helt orientert i den, og det var så mange mennesker at jeg på ingen måte følte jeg hadde oversikt over hvem som var der. Det var travel aktivitet på markedet. I en så stor leir blir det ofte ikke noe felles samlingssted, noe som jeg fant problematisk siden jeg

bodde i plastcampen. Mange som bor i vikingteltene sitter ved teltet sitt, og holder seg der. Jeg synes det var vanskelig å gå bort til mennesker som satt ved sitt eget telt og lagde mat. Det kan være vanskeligere å komme i snakk med folk når ting er organisert på denne måten. Størrelsen kan virke negativt inn i forhold til å føle seg hjemme. På Borre forble jeg en fremmed i landskapet.

Casey beskriver hvordan kroppen og selvet kan påvirkes av et sted gjennom enten *tenacity* eller *subjection*. Da jeg besøkte Borre-markedet følte jeg tydelig at jeg ikke var stedets mester, men heller dets bytte, jeg var underkastet stedet (*subject to place*) (Casey 2001a:688). Jeg følte at jeg var på feil sted. Det var et misforhold mellom mine forventninger og virkeligheten jeg opplevde. Jeg hadde hatt flere positive opplevelser av vikingmarkeder fra før, og samtidig hadde jeg hørt mange historier om hvor fantastisk Borremarkedet var. Fra jeg ankom kjente jeg at det var vanskelig å gå ut og møte stedet. Jeg ble overveldet av størrelsen og mengden av mennesker. Jeg følte meg underkastet stedet, og selv om jeg gikk mye rundt på området snudde dette aldri. Jeg snakket med en som ga uttrykk for lignende følelser, selv om hun nok ikke følte det så sterkt som meg. Andre igjen gikk ut og møtte stedet med hele seg. Jeg kunne observere at flere mennesker så ut som de koste seg og hadde det veldig hyggelig. Hvorfor opplevde vi markedet så forskjellig? For meg tror jeg størrelsen hadde en del å si. Jeg klarte ikke å få et klart bilde av området i hodet, og blandet sammen flere av de små gatene, så stort var markedet. Selve stedet var vanskelig å få tak på. For Borrevikinger som hadde vært på dugnad i mange dager før markedet åpnet, og i tillegg hadde bodd i leiren og gått på kurs en uke før markedet, var det selvsagt annerledes. For disse menneskene var området kjent, og menneskene som hadde gått på kurs i en uke sammen, ville jo også være kjenninger. Kanskje hadde jeg følt det annerledes om jeg hadde vært der lenger. Det er vanskelig å si, men når steder tar overhånd og du blir *subject to place*, vil disse følelsene legge seg som spor i kroppen. Om jeg hadde dratt tilbake til Borremarkedet senere en gang, vil stedet fremkalle følelsene jeg hadde av å være bortkommet og på helt feil sted. Slike følelser kan forandres, men det første møtet med stedet vil likevel være en del av den du er.

Markedene er fulle av mennesker, ting, og sanseinntrykk av ulike slag. Medlemmene i vikinglaget som arrangerer marked opplever også denne *happeningen* av sanseinntrykk, men de er i tillegg blitt knyttet til området gjennom dugnadsarbeid. Markedsområdet er lagets *taskscape*. Mye må ordnes, både før og etter at markedene finner sted. Noen markedssteder er ”tomme” når vikingmarkedet ikke er der, mens andre har varige strukturer som hele tiden

understreker hva slags sted dette er. Et eksempel på de siste er Gudvangen. På Gudvangen står det flere bygninger. Målet til Nærøy Kulturhistoriske Anlegg AS i samarbeid med Njardar Vikinglag er å bygge en permanent vikinglandsby der (Nærøy Kulturhistoriske Anlegg AS 2008). Stedet Borremarkedet arrangeres har strukturer som knytter stedet til nettopp vikingtid – syv gravhauger. Snorre mente det var ynglingeættens konger som var gravlagd der, noe forskere i dag ikke mener er tilfelle, men uansett er dette håndfaste minner fra vikingtid (Midgard Historisk Senter 2010). Imidlertid ser man ikke disse fra vikingmarkedet på grunn av tett vegetasjon. Gravhaugene blir synlige først i det man *forlater* markedet.

Andre møtesteder

Vikingene ferdes på ulike typer steder. De har faste møtesteder, og de reiser til ulike markeder i forskjellige land. De omgås på nettet, et virtuelt sted. Stedet *vikingene* møtes oftest fysisk er, lokalet der lagsmøtene holdes. Vikinglaget jeg er medlem av møtes i et treningslokale, det vil si treningslokalet har flere rom, og de som holder på med håndverk sitter i et stort åpent rom ved et bord med stoler rundt. Inne i selve treningssalen trener fighterne, men om været er bra trener fighterne ute. I rommet man kommer først inn i, der håndverksfolkene møtes, kan det sees vikingspor over alt. Det står mange skjold stablet ved veggen, og våpen av ulike typer er spredt rundt i rommet. Et sted ligger store stabler med skinn og lær som skal bearbeides til sko, vester, og andre gjenstander. På en vegg henger et monumentalt bilde av en viking malt av høvdingen i laget. Noen ganger er også lydene man hører med på å forsterke vikingtilhørigheten. Fra treningssalen kan man høre rop og sverdgn, og kanskje ligger det en CD i CD-spillere med ”vikingmusikk”⁴⁰. I rommet der håndarbeidet foregår kan man, når folk er samlet se ulike tradisjonshåndverk bli utført. En sitter kanskje og brikkevever, andre gjør ferdig sko, noen syr klær, og andre igjen nålebinder. Noen ganger holder alle på med den samme aktiviteten, som da det ble arrangert skokurs. Andre ganger arbeider folk med forskjellige prosjekter som skal ferdiggjøres. Stedet blir knyttet til det som vanligvis skjer der, bordet som er solid, bærer merker av redskaper og knivmerker. Det å ha et fast sted gjør alt mye mer praktisk, og folk får ro til å arbeide med ting over lang tid.

Fighterne trener både i gymsaler og på historisk grunn. Borrefylkingen har fått tillatelse til å trene i Borreparken. De løper rundt blant gravhaugene. Noe som i følge Filip både er veldig

⁴⁰ Dette er en moderne kategori som inkluderer musikktyper som: ”folkemusikk, keltisk, rock og metall”. Ulike typer av ”vikingmusikk” kunne høres og oppleves sommeren 2010 da ”Vikingrock 2010” ble arrangert i Gudvangen (Vikingrock 2010).

bra trening, og tilfører en ekstra dimensjon til aktiviteten som han setter pris på. Ofte får han anledning til å snakke med nysgjerrige turgjengere. Da benytter han anledningen til å formidle litt historie til dem (Filip 2009). At Borrefylkingen møtes i Borreparken fast gjør at området er *hjemme* for dem, og Borremarkedet arrangeres altså rett ved deres faste treningssted.

Hjemme

Stedet der man oppholder seg til daglig blir selvsagt integrert i en persons habitus. Flere *vikinger* omgir seg også med viking-parafernalier hjemme. Svært vanlig, slik jeg har erfart det, er prosjekter under arbeid, men også gjenstander som vedlikeholdes og ordnes. Hos Idun sto to par vikingsko til tørk i stuen, der sto også en oppstadvev lent mot veggen, så vidt påbegynt. I bokhyllene var det bøker: både om arkeologi og om tekstiler. Hos Filip sto det skjold i gangen, og han hadde alle våpnene sine der, om enn ikke til utstilling. Hos Eirin kunne man se forskjellige håndverksprodukter rundt om i stuen. Hjemmemiljøet er altså i høy grad noe *vikingen* påvirker med aktiviteten sin. I denne sammenhengen synes jeg Tim Ingolds *dwelling perspective* kan være interessant å bruke. I landskaper kan man se spor etter menneskers *dwelling* gjennom generasjoner, sporene i landskapet viser menneskers og dyrs tilstedeværelse og aktivitet over tid. Menneskene har levd i landskapet og "left there something of themselves" (Ingold 1993:152). Ingold bruker det om landskap, men man kan si det samme om folks boliger. I folks boliger ser man spor etter aktivitet, og ferdige produkter av denne aktiviteten.

Thinned-out-places

Casey mener som tidligere nevnt at desto vanligere det blir at steder er *leveled down*, desto mer vil menneskene søke etter sterke og tydelige steder der de kan utfolde seg (2001a:685). At *vikingen* ofte velger å oppholde seg på plasser som er solide og tydelige, og som har betydning for dem personlig er det ingen tvil om. Imidlertid er det også mange *vikinger* som tilbringer en del tid på Internett. Casey beskriver *thinned-out-places*, som for eksempel Internett, som perforerte og åpne for kontinuerlig forandring og stadig nye koblinger til andre steder (2001a:684). "[P]rograms on television or items on the Web melt away into each other as we switch channels or surf at leisure" (Casey 2001a:684f). Denne labiliteten korresponderer med et *fickle self*⁴¹ på utkikk etter underholdning fremholder Casey (2001a:685). Riktignok mener Casey at til tross for menneskenes tiltrekning til sterke og

⁴¹ I følge Casey det samme som Kierkegaards "aesthetic self". Altså et selv som lar seg drive av sted i tilfeldig søken etter det som gir tilfredsstillelse i nuet (Hawi).

tydelige steder, kan selvet også blomstre i *spaces* (rom) som er virtuelle og tynne og perforerte, nettopp på grunn av at selvet også får næring fra *thick places* (Casey 2001a:686). Imidlertid kan aktivitet på nettet være av forskjellig karakter. Når det gjelder vanlig tilfeldig nettsurfing, kan Caseys beskrivelse korrespondere med dette. Det som derimot kjennetegner *vikingenes* nettbruk er at disse tynne virtuelle stedene knyttes til sterke geografiske steder gjennom kommunikasjonen som foregår på nettet.

Internett

For å eksemplifisere hvordan virtuelle og solide steder knyttes sammen, kan jeg vise til flere eksempler fra Facebook. På facebook blir det varslet om eventer og hendelser som skal skje, og disse blir også kommentert i etterkant. Påmelding til markeder gjøres per e-post, men informasjon og nødvendige e-postadresser ligger alltid på Facebook. De forskjellige markedene har egne sider som eksempel ”Viking market in Gudvangen 13th – 18th of July 2010”. På siden finner man informasjon som kontaktdetaljer og program. Det legges også ut bilder, og på veggen legger folk inn kommentarer som: ”Wish I could be there”, og ”really looking forward to coming to Gudvangen this year! ☺”.⁴² Det legges også inn kommentarer når markedet er avsluttet der besøkende *vikinger* vanligvis roser arrangøren, og forteller hvor fint de har hatt det.

På Facebook har også alle personer som er registrert sin egen side. Det er svært vanlig at folk etter at de har deltatt på et marked, legger ut bilder på sine egne sider. Bildene blir etter hvert *tagget*, det vil si menneskene på bildene blir knyttet til en Facebook-profil. Bildet vil deretter dukke opp på siden til personen som har blitt tagget. Slik knyttes ulike sider på Facebook sammen, og Facebooks sider blir også gjennom denne aktiviteten knyttet til stedene som blir avbildet.

Hvor tilfeldig er egentlig *vikingenes* bruk av nettet? Som nevnt er Facebook et virtuelt sted med mye aktivitet, det er også et sted hvis bruk inngår i folks vaner, og blir en del av deres habitus. Mange har for eksempel faste vaner angående når og hvor ofte de logger på Facebook. Andre nettstedet kan også inngå i folks vaner. Filip nevner for eksempel at han vanligvis er daglig innom Forum på Blankvaapen.org. Hans tilknytning til Blankvaapen.org. kan ikke sies å være svak eller utydelig. Han kjenner en stor del av de andre som er registrert

⁴² Dette er typiske kommentarer jeg har hentet fra Facebook.

på forumet personlig, og omgås mange av dem regelmessig, andre møter han sjeldnere, på ulike samlinger for fightere. Jeg vil altså hevde at nettstedet for mange mennesker ikke nødvendigvis er spesielt porøse og utydelige. Riktignok er stedene på nettet direkte knyttet hovedsakelig til synssansen (hørselssansen kan også ha en rolle), og de erfares derfor på en mindre fullstendig måte enn geografiske steder. Imidlertid er stedene jeg har nevnt her både knyttet til habitus gjennom vanen, til andre personer som er virkelige, og til virkelige steder og hendelser. Imidlertid kan andre nettsider som ikke har så sterk tilknytning til konkrete deler av personens liv absolutt karakteriseres som porøse. Det er også nettsteder som er enda mer direkte knyttet til sted, nemlig hjemmesidene til de forskjellige vikinglagene. På disse sidene dreier det seg mye om stedstilknytning, og i mange tilfeller tilknytning til stedets historie. Imidlertid ser det ut til at vikinglagenes Facebook-sider er mer besøkt. Noe som kan komme av at hjemmesidene til vikinglagene ofte har en statisk karakter. Fra en måned til den neste ser hjemmesiden identisk ut, i motsetning til Facebook-sidene der det kan skje forandringer daglig.

Historiske steder, og steders historie

Edward Casey hevder at steder samler og holder fast på historier, erfaringer og tanker. Et sted kan holde på menneskers minner for så å frigjøre minnene når menneskene ankommer stedet (1997:24f). Hva som presenteres eller representeres på et gitt sted er avhengig av hva stedet holder av ideer eller mennesker. Steder kan likevel ikke sees som beholdere, men som konfigurasjoner, der stedets fullstendige innhold inngår i forskjellige mønstre som enten kan være i harmoni eller kolliderer med hverandre (Casey 1997:25).

Borreparken der Borrefylkingen (fightere) trener og Borremarkedet arrangeres, har en lang historie. Som Casey sier kan steder holde fast på sin historie. Når et menneske vet noe om et steds historie, vil ofte et fysisk møte med stedet bringe denne historien frem i dette menneskets bevissthet. Borre har en stolt historie fra vikingtid. Borre har til og med gitt navn til en av vikingtidens dekorative stiler – Borre-stilen. Borrevikingene er stolte av sin historie, og føler en tilknytning til stedet. De oppholder seg der både i forbindelse med at de arrangerer marked, i forbindelse med trening (fighterne), og i forbindelse med at de samarbeider med Midgard historisk senter som ligger i utkanten av parken.

Idun har fortalt at dette ikke var uproblematisk i begynnelsen. Parken ble nemlig brukt til hirdmøter under andre verdenskrig. Mange eldre mennesker husket dette og fant det

problematisk at *vikinger* skulle bruke dette stedet til noe som hadde med formidling av historie å gjøre. De eldre menneskene synes å ha et ønske om at Borreparken skulle være et slags nøytralt ikke-sted. Å påkalle historien der, brakte tilbake minner om hirdmøtene. Hirde brukte stedet nettopp fordi det var ladet med norsk historie. Hirde ønsket med sitt nærvær å påkalle sammenhengen bakover til vikingtid. For de eldre som husket krigen kunne det virke som *vikingenes* nærvær kalte nasjonalsosialistene fra krigen frem igjen. Etter det Idun sier har dette etter hvert snudd. Også mange eldre er nå svært positive til vikingmarkedene. *Vikingenes* lange og tydelige tilstedeværelse i parken har gjort andre negative minner knyttet til parken mindre tydelige. Og parken blir i folks bevissthet stadig sterkere knyttet sammen med det som skjer der nå.

We are placelings

Vikingene er, som vi alle, knyttet til ulike steder gjennom sin habitus. Stedene *vikingene* ferdes varierer fra skogsletter til Internett, men alle disse stedene henger sammen gjennom menneskenes hukommelse og praksis. Vikingmarkeder blir ofte holdt på samme sted år etter år. Det bidrar til å gjøre stedene stadig mer solide. Menneskene som fortsetter å besøke de samme markedene knytter stadig sterkere bånd til disse. Flere har også *sin* faste teltplass, og faste rutiner knyttet til konkrete markeder (Bjørn 2008). Ikke alle stedene bringer frem like sterke følelser, men også *thinned-out-places* brukes til å huske stedene der det *virkelig* skjedde. Internett brukes hyppig til å dele bilder, og kommentere hverandres bilder. Etter et marked legger *vikingene* ut hundrevis av bilder på Facebook. Denne aktiviteten bidrar til å gjøre Facebook mer solid, og knytter Facebook og de geografiske stedene sammen i et nettverk. *Vikingene* er *placelings*, og de har et sterkt forhold til stedene de ferdes, og de setter merke på stedene de oppholder seg. Som Ingold sier er landskapet en del av menneskene som lever i det, samtidig som menneskene blir en del av landskapet (1993:154).

Kapittel 7:

Historien og kulturarven

Når mennesker driver med re-presentering av fortiden ved bruk av klær, gjenstander, og gamle håndverksteknikker, kan det være nærliggende å tro at disse menneskene er svært opptatt av historie. Men er de det? Og hva er i tilfelle historie for *dem*? Det som etter min oppfatning først og fremst kjennetegner *vikingenes* forhold til historien er hvordan de aktivt forholder seg til den på ulike måter.

Historikeren David Lowenthal mener historie og kulturarv (*heritage*) ikke er statiske størrelser, men at det kan være en glidende overgang mellom dem. Etter Lowenthals definisjon er *heritage* ikke en undersøkelse av fortiden, men en feiring av den (2008:x). Arkeologen og kulturarvsforskeren Laurajane Smith derimot, definerer *heritage* som ”a process of engagement, an act of communication and an act of making meaning in and for the present” (Smith 2006:1). *Heritage* er også å videreføre minner og kunnskap, og *heritage* beskrives av Laurajane Smith som en kulturell og sosial prosess (2006:2). Vikinglag kan sies, etter Smiths definisjon, å være en kulturarvsaktivitet. Imidlertid velger *vikingene* selv som regel å omtale fortiden de forholder seg til som historie, og ikke kulturarv. Historie oppfattes kanskje av dem som et mer nøytralt begrep enn kulturarv. Som Laurajane Smith påpeker er det konsensus i heritage- og museums litteraturen om at kulturarven skal betraktes på avstand og være lærerik (2006:34). De norske *vikingene* holder ikke denne ønskede avstanden. Historien og fortiden er for dem ikke stengt, men åpen, ikke stivnet, men flytende. De norske *vikingene* er svært interessert i nye funn fra fortiden og ny forskning, *vikingene* forholder seg aktivt til den skrevne historieforskningen. De leser ny forskning, og de diskuterer. De forbeholder seg retten til å si at noen av teoriene ikke virker sannsynlige. Noen teorier blir fort videreført via *word of mouth* eller lenker som legges ut på nettet⁴³, mens andre teorier får en kaldere mottagelse. Mange *vikinger* hevder også at formidling av historie er formålet med aktiviteten deres. For enkelte er historien svært viktig, for andre innebærer kanskje vikinglagsaktiviteten mer en følelse av å videreføre en kulturarv. For norske vikinglag som helhet kan deres form for levende historie sies å befinne seg i en bevegelse mellom historiarbeid og kulturarvsarbeid.

⁴³ På diskusjonsforumet Forum for Blankvaapen.org refereres det stadig til masteroppgaver og lignende.

I ulike land praktiseres levende historie fra forskjellige perioder. Etnologen Erika Sandström mener at det kan være slik at det ikke er tilfeldig hvilke historiske perioder som blir gjenstand for aktiv bruk, ”olika epoker inbjuder till olika associationer och också motiverar skilda bruk av historia” (Sandström 2005:20). Lowenthal mener som nevnt at representering av fortiden ofte er feiring av fortiden, men det er ikke alltid tilfelle. *Reenactments* fra den amerikanske borgerkrigen kan kanskje være noe deltagerne koser seg med når det foregår i Australia (Gapps 2002:302f), men i de amerikanske sørstatene er det mer alvorlig. For enkelte er det bearbeiding av traumer knyttet til fortiden, samtidig som det kan være en reaksjon på hendelser i nåtiden (Horwitz 1996). I løpet av feltarbeidet, har tre måter å forholde seg til historien på blant *vikinger* skilt seg ut. Noen forholder seg dialogisk til historien, noen føler seg knyttet til historien gjennom landskapet, andre igjen føler de er knyttet til fortiden gjennom handling. Disse ulike måtene å forholde seg til fortiden på kan både gli over i hverandre og foregå samtidig. Jeg velger derfor å gå nærmere inn på disse tre tilnæringsmåtene, og i tillegg vil jeg se på forholdet mellom historieformidling og autentisitet.

Å forholde seg dialogisk til historien

Ikke alle *vikinger* er like interessert i historie, men alle forholder de seg til den på en eller annen måte. Flere jeg har snakket med sier de *ikke* er spesielt opptatt av historie, dette til tross for at nesten alle sier at formidling av historie er vikingaktivitetens viktigste formål. At historieformidling er viktig synes ikke på noen måte å være åpent for diskusjon. Imidlertid viser det seg at enkelte har et snevert syn på hva historie er, eksempelvis ”kongerekker”. Andre er virkelig ikke så interessert, men kan være opptatt av å rehabilitere historien, i form av ”den store fortellingen om vikingtiden”, slik at den kan løsrives fra for eksempel nyere politiske tilknytninger. Sistnevnte siste ønsker å ha en stolthet over det de betegner som en gullalder⁴⁴, uten å feilaktig bli slått i hartkorn med nynazistiske grupper som Vigrid. Enkelte føler et *sinne* mot disse gruppene som prøver å ”stjele” fortida. Lowenthal hevder at historisk praksis av typen vikinglag er påvirket av ideologi, og preget av selektiv hukommelse (Lowenthal 2008:78). At aktiviteten i vikinglagene er påvirket av ideologi, argumenterer jeg selv for i tidligere kapitler, men den selektive hukommelsen må jeg si meg uenig i. De fleste aktive *vikinger* har kunnskap om vikingtidens mørkere sider. At disse sidene i vikinglagenes praksis blir tillagt lite vekt, er en annen sak.

⁴⁴ Denne posisjonen kan vel nærmest sies å være en kombinasjon av Lowenthal og Smiths syn på hva *heritage* er.

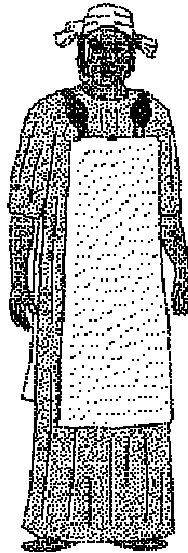
Fortellingene om fortiden er i dialog med dagens situasjon. Det finnes også flere som sier de er *veldig* opptatt av historie, for eksempel at de leser Snorre, moderne historieverk om vikingtiden, og også arkeologi. Det som imidlertid fort blir klart er at de som leser historie forholder seg aktivt til det de leser. Det er dessuten også en utbredt bevissthet blant *vikingene* om at historie er skrevet av seierherrene (Lowenthal 2008:78), eller av mennesker som av forskjellige grunner har vinklet historien på sin måte. Dermed mener *vikingene* at for eksempel Snorre som var kristen, og Ibn Fadlan som var muslim (men dog samtidig med vikingene), ikke nødvendigvis fremstilte hedenske vikinger på en helt objektiv måte, Snorre og Fadlan hadde en agenda. Lowenthal hevder det er liten bevissthet blant ikke-historikere om at historien aldri er endelig, og at historien hele tiden revideres (Lowenthal 2008:112). Dette kan godt være riktig, men når det gjelder *vikingene*, vil jeg si at bevisstheten om historiens ufullstendighet og stadige revisjon er utbredt. Selvsagt er dette tilfelle for *vikinger* som har utdannelse innen historie og arkeologi, men flere andre *vikinger* har også uttrykt denne bevisstheten tydelig til meg. De går inn i dialog med stoffet, i form av det skrevne og talte ord, og i form av praksiser. Det foregår også en dialog om historien *vikinger* i mellom, der praksiser og det talte og skrevne ord tas i bruk. Det å engasjere seg i historiefremstilling, kan oppfattes som en avstandstaking til internasjonalisering og globalisering (Selberg 2002:15). Imidlertid er *viking* et internasjonalt fenomen, og det blir sett på som naturlig at det er slik. Det er nok likevel slik at det som blir kommunisert av historieforståelse gjennom ord og gjerning ikke er løsrevet, men nettopp har sammenheng med, og fortelles om dagens situasjon (Selberg 2002:18). Det som blir sett på som viktig i *viking* er, som tidligere nevnt, ofte andre ting enn det som har status i samfunnet ellers.

Som nevnt mener jeg levende historie befinner seg et sted mellom historie og *heritage*. Noen ganger nærmere historie, andre ganger nærmere *heritage*. Når Lowenthal skriver at "to celebrate what is ours and exclude others, is what heritage is all about" (2008:239), så stemmer det ikke med vikingaktiviteten. De fleste *vikingene* legger stor vekt på kontakten mellom ulike folk i vikingtiden, og at vikingmarkeder var møtesteder. Samtidig kan vikingmarkeder ligne på *heritage* på den måten at de viser en skjønnmalt forestilt fortid, ikke en faktisk fortid (Lowenthal 2008:165). Bevisstheten om mindre idylliske deler av vikingtiden er likevel til stede, og selv om ikke publikum får del i tøffere deler av historien, hender det at vikingene selv utsetter seg for den. Et eksempel på dette er Bjørn som noen ganger vasker klær i elva, også når det er iskaldt. Han vil prøve hvordan det føles å gjøre det (Bjørn 2008).

Viktigheten av historieformidling er *vikingene* enige om, men de enkelte forholder seg til dette på forskjellige måter, og forskjellig til historie generelt. Her syns jeg det kan være fruktbart å bringe inn Bakhtins teori om talegenrene. ”All forståing er svanger med eit svar og føder alltid eit svar, - lyttaren vert talar”(Bakhtin 2005:11). Oppfatningen av historien, de delene subjektet forholder seg til på et gitt tidspunkt, vil komme frem i form av muntlige eller skriftlige ytringer, eller *handling*. Samtidig er alle ytringer ”ledd i ei svært komplekst organisert ytringskjede” (Bakhtin 2005:11), og ”alle ytringar er fulle av gjenklanger og gjenlydar av andre ytringar” (Bakhtin 2005:35). Dette gir seg utslag på ulike måter, måter *vikingene* forholder seg til forskningsresultater på, og måter de møter meg som intervjuer. Når noen kommer med en ytring, enten i form av ord eller handling, er ytringen ”ikkje berre knytt til føregåande, men også til etterfølgande ledd i talekommunikasjonen” (Bakhtin 2005:38). Det vil i praksis si at *vikingene* foregriper mitt svar, både det jeg vil komme med direkte under samtale/intervju, og det jeg kan komme til å skrive. Hvordan kan så eksempler på denne dialogen sees i praksis?

Da jeg snakket med Andreas sa han at han var av dem som ikke var så interessert i historie, men han var likevel opptatt av at folk flest skulle ha den *riktige* oppfatningen av vikingenes historie (Andreas 2008). Det virket som om Andreas internaliserte historien ved å snakke med andre *vikinger* om hva som var riktig og hvordan det i alle fall *ikke* var. Resultatet av denne kommunikasjonen var blant annet at han med vilje kledde seg enkelt.⁴⁵ Han hadde en klar oppfatning om at vikingtid var en gullalder, og at samfunnet var et overskuddssamfunn, likevel mente han at det var en stor overrepresentasjon av ”prinsesser” på vikingmarkedene. Andreas svar på en kombinasjon av det han vet om historien og det han ser på markedene er å kle seg ”relativt fattigslig med hullede klær og sånn.” Han hevder at, ”det er ikke *bare* latskap, det er bevisst” (Andreas 2008). Når det gjelder klær sees det også i vikinglagenes praksis en tilpassning til nye arkeologiske funn. I begynnelsen var det mange damer som gikk med ”forklær” over serken basert på eldre arkeologiske funn, nå ser man dette uhyre sjelden (Idun 2008).

⁴⁵ Dette var før han selv ble høvding for et vikinglag.

Eksempel på hvordan en vikingvinne kunne gå kledd på midten av 1990-tallet
Bilde fra: Karmøy kommunes websider

Svaret på denne nyere forskningen manifesterer seg altså som en generell konsensus i form av visse fasonger på for eksempel selekjoler som blir regnet som plausible av *vikingene* selv. På den andre siden ser man også at visse arkeologiske teorier blir møtt med taushet i form av at *ingen* ifører seg drakten slik arkeologen mener den *kan* ha blitt båret, dette til tross for at "alle" vet om den nye teorien. For eksempel har arkeologen Annika Larssons teori om skålspenneenes plassering og bruk av slep (Splide 2008) ikke funnet noen gjenklang i praksis, selv om det er utbredt bevissthet om hennes teori.

At alle ytringer er ledd i en kjede kan belyses ved hjelp av for eksempel selekjolen (se bilde over). Nå vet "alle" at vikingkvinnenes selekjoler, som de bar over serken, var sydd sammen i sidene. Det er en viten som har spredd seg fra ekspertene til andre *vikinger* som *ikke* følger med på de siste arkeologiske doktoravhandlingene og den nyeste forskningen. Det samme kan sies om andre deler av praksisen, det foregår hele tiden en forhandling om hva som er historisk riktig, og om hva man kan gjøre selv om det *ikke* er historisk riktig.

Damer med *riktig* selekjole på Bronseplassen
(Foto: Gorm Rudschinat)

Foregripelse av svar på den egne ytringen kan man for eksempel se på websidene til vikinglagene, altså at de fremstiller sin aktivitet i et positivt lys. Et eksempel er at vikinglagene på websidene foregriper, og dels svarer på, beskyldninger om tilknytning til nynazisme. På mange sider blir det gjort klart at nazister er uønsket i laget. Et representativt sitat er: "Borre Vikinglag er uten religiøs eller politisk tilknytning. Vi tar sterk avstand fra ethvert misbruk av norrøne symboler eller mytologi" (Borre Vikinglag 2009). Dette er et sårt punkt for mange norske *vikinger*. I feltsamtaler legger flere vekt på nettopp vikingenes store utferdstrang og kontakt med andre nasjoner. Ja, riktignok var en del av det i form av plyndringstokter, men de drev også med handel både i det som nå er Europa og i deler av Asia. Den store byen den gangen var jo Miklagard (Istanbul). Da passer ikke rasisme og nazisme inn, fremholder vikingene. Vikinglagene ønsker derimot å være en arena for kreativitet og et sted for meningsfullt sosialt samvær på tvers av alder, kjønn, og sosial status. Som det står på sidene til Agder Vikinglag ønsker de både å spre kunnskap og "skape et miljø som kombinerer gode verdier fra fortiden, bygger bro mellom generasjoner og stimulerer til aktivitet og kreativitet" (Agder Vikinglag 2010). Hva disse gode verdiene er lar man stå åpent, men det mye som tyder på at verdiene det siktes til er verdier som man mener det er mangel på i dagens samfunn, som for eksempel *tid*, nærhet til naturen, og generell kreativ utfoldelse. På Bronseplassens sider (som er nær knyttet til Agder Vikinglag) blir det sagt litt om hva som blir ansett som viktig.

Agder Vikinglag - A V L er åpen for alle som søker tilbake til røttene. På Bronseplassen står leken i sentrum, uten den mister vi evnen til å fantasere. Vi lærer gamle håndverksteknikker, utveksler erfaringer, besøker andre vikingmarkeder og svinger drikkehornene rundt bålet i sene sommernetter. Ofte får vi også besøk av andre vikingfrender fra fjern og nær (Bronseplassen 2008).

Her ser vi det blir lagt vekt på lek, fantasi, og sosialt samvær, men dette er også et av de få stedene det blir direkte henvist til *røttene*. Grunnen til at det sjelden blir henvist til røttene kan være at dette er så opplagt at det blir sett på som unødvendig, men det kan også være en motvilje mot at en søken mot røtter skal bli tolket som en søken mot det nasjonale, og at dette da feiltolkes som nasjonalisme. En tilknytning til det gamle norske landskapet kan være sterkt fordi om egen slekt ikke har bodd i Norge i tusen år. Tilknytningen kan handle om at landskapet er ladet med gammel historie som har personlig betydning for den enkelte, i kraft av hva man *nå* anser denne historien å handle om. For noen kan også forgripelsen av svar fra meg kanskje føre til en type selvsensur og skjønnmaling, men akkurat det har jeg av forskjellige grunner ikke følelsen av å ha opplevd ennå. Dette kan komme av at i løpet av intervjuet har det oppstått en forståelse mellom oss, og det at jeg har deltatt på vikingmarkeder og har meldt meg inn i et vikinglag kan vel også gi en følelse av en felles plattform.

Landskapet og historien

”Each people supposes their newly inflated heritage concerns to be unique, reflecting some trait of character or circumstance, some spirit of veneration or revenge that is peculiarly their own” (Lowenthal 2008:4). Hvert folk føler seg utvalgt, og at nettopp deres historie er unik, hevder Lowenthal (2008:11). Jeg har ikke inntrykk av at dette er en påstand verken *vikingene* eller nordmenn flest har noe forhold til, men at *nordmenn* er noe for seg selv, er det derimot utbredt enighet om. Oppfatningene om nordmenns annerledeshet knyttes ofte til landskapet nordmennene har levd i, og landskapet og historien kobles sammen på flere måter. ”Ideen om nasjonen danner et bånd mellom fortidens og nåtidens nordmenn – de er av samme sort, de hører sammen” (Eriksen 1999:45). Gjennom vårt slektskap med fortidens nordmenn deler også vi i deres helledåder, og områder der *de* ferdes ”bærer noe av vår nasjonalitet” (Eriksen 1999:45). Landskapet forklarer hvorfor ting skjedde slik det gjorde, og hvordan vi ble som vi ble. Landskapet knytter fortid og nåtid sammen.

Kulturhistoriker Line Esborg viser i sin artikkel ”Mellom bakkar og berg. Om den norske EU-motstandens retoriske sted” til egenskaper som blir oppfattet som typisk norske, og som gjerne knyttes til det norske landskapet. Vår annerledeshet, det vil si at nordmenn sies å være mer selvstendige og mindre autoritetstro, har sammenheng med spredt norsk bosetning i barskt klima, mener flere av de hun har intervjuet (2002:246ff). Kulturhistoriker Anne Eriksen nevner også som typiske norske egenskaper ”nøkternheten, likhetstankegangen, det

nære forholdet til naturen, individuell oppfinnsomhet og en viss barsk humor” (1999:103). Videre påpeker hun at vikingene ”symboliserer egenskaper vi liker å tenke på som norske – utferdstrang, pågangsmot, styrke” (1999:101ff). ”[S]tedet/landskapet har gjort ’oss’ motstandsdyktige, samtidig som tiden/historien har vist at og på hvilken måte ’vi’ er det også i dag” (Esborg 2002:251). At nordmenn er frihetselskende og lite autoritetstro er i følge flere *vikinger* forklaringen på blant annet kvinnelige høvdinger i de norske vikinglagene (en selvfølge), og at vikinglagene i Norge ikke er oppbygd på en hierarkisk måte, i motsetning til for eksempel hvordan slike grupper er organisert i England.

Land, folk og historie er altså innehavere av en slags nasjonal essens som knytter dem sammen (Eriksen 1999:49). På grunn av vårt slektskap med fortidens nordmenn, knyttes vi til steder der de oppholdt seg. Wollin, York, og Dublin er nettopp av den grunn steder *vikingene* anser å ha en naturlig tilknytning til på grunn av historien. På samme måte er mennesker fra disse stedene mennesker det er selvsagt å omgås. Men selv om visse historiske bånd oppfattes som selvsagte, betyr ikke det at folk fra andre steder blir ekskludert. *Vikinger* fra for eksempel Italia og Tsjeckia blir tatt godt imot og inkludert, men jeg mener likevel det er en utbredt bevissthet om hvilke områder som *virkelig* er knyttet sammen gjennom historiske bånd.

Her i Norge har vi en grunnleggende tilknytning til historien gjennom landskapet og stedene. Anne Eriksen skriver at historien har ”funnet sted i det nasjonale landskapet”, og ”stedliggjøring bidrar til å konkretisere historien”. Avstanden tidsdimensjonen skaper blir kompensert av egen kroppslig erfaring av stedet (1999:49). Ikke alle vikingmarkeder i Norge blir arrangert på steder som direkte kan knyttes til vikingtidens historie, men alle arrangement skjer i et norsk landskap. I de tilfellene der steder ikke har permanente menneskeskapte strukturer fra før kan landskapet fungere som et tomt lerret som kan fylles av vikingtidshistorie.

I noen tilfeller har *vikingene* valgt seg steder som kan knyttes direkte tilbake til vikingtiden, for eksempel Borrestranda der landskapet fremdeles er forankret i fortiden gjennom de mange gravhaugene som finnes der. Gravhaugenes betydning blir også markert ved at det under Borremarkedet arrangeres et fakkeltog på området lørdag kveld. Fakkeltog er bare for *vikinger*, og foregår etter at markedet er stengt for publikum (Idun 2010). Vikingklubben Karmøy har valgt seg Avaldsnes, der det både finnes konkrete strukturer som Olavskirka (fra 1250) og gamle gravhauger som fysiske spor fra fortiden. Man vet også at Avaldsnes har vært

en av Harald Hårfagres viktigste kongsgårder ("Avaldsnes" 2008). Både Avaldsnes og Borrestranda kan karakteriseres som det filosofen Edward S. Casey kaller *thick places*, de er sterke og tydelige steder som ikke er tomme og åpne for å bli fylt med tilfeldig innhold (Casey 2001:685). Stedene har alt en historie. Forbindelsen mellom historie og sted eller landskap, fører til en gjensidig forsterkning av den nasjonale betydningen ved dem begge (Eriksen 1999:50). Disse stedene blir så den fysiske, historiske, sosiale, og kulturelle kroppens arena for handling (Casey 2001:683). Som Casey og andre forskere som er fenomenologisk orientert hevder, bærer kroppen spor av tidligere møter med stedet i seg, og sporene ligger lagret som sedimenter i kroppen. Disse møtene mellom sted og kropp legger altså igjen permanente (men samtidig foranderlige) avtrykk i kroppen. Stedene bidrar til å konstituere oss (Casey 2001:688).

Gravhaug ved Borrestranda (Foto: A. Ytre-Eide)

For Borrestranda og Avaldsnes sin del kan man kanskje beskrive dette som en prosess der den enkelte forholder seg både til historien fra vikingtid og enda eldre historie, og til den nyere personlige historien med egne opplevelser fra stedet. "Steders fortid [er] ikke et avsluttet kapittel, men fortidens hendelser strekker seg inn i nuet og fremtiden og antar stadig ny betydning og nytt innhold" (Selberg 2002:10). Iduns egen personlige historie handler om en tilknytning til landskapet der hun vokste opp, en tilknytning som har vokst frem gjennom historier fortalt om dette landskapet. I barndomslandskapet fantes det ikke konkrete synlige spor som kunne beskues til daglig, men det hadde vært *funnet* spor etter fortiden der. Dette

var noe hun hadde en stolthet over og bevissthet om. Da jeg spør Idun om hun kan fortelle hvordan hun ble med i vikinglag, vil Idun starte med det hun oppfatter som begynnelsen:

Jeg har alltid vært interessert i historie, det vil jeg ha som bakteppe, for det er faktisk sant. Jeg kom til Vestbygda⁴⁶ når jeg var ti år. Min mor gifta seg med [...] en bonde, og jeg var ganske ensom og annerledes enn barna her ute på bondelandet liksom. Og så forteller han da ... han forteller historier, han begynte å lese fra Snorre, begynte å fortelle historier. [...] Rundt 1800-1900 tallet, altså hundreårsskiftet så fant de en skålspenne på jordet, så det hadde bodd en vikingprinsesse der før, på gården. Da var jeg... siden jeg var hans prinsesse nå, som han kalte meg, så er jo det en ganske søt bakhistorie, men den er faktisk *sann*. Og han var veldig interessert i historie, og han leste Snorre for meg, han fortalte masse lokalhistorie, opprinnelsen til navn rundt om kring på skauen osv, så jeg var veldig interessert, og hadde veldig lyst til å gjøre noe med det. Og snakket allerede den gangen om å bli arkeolog da, men ting ender ikke alt sånn som man tenker [...]. Så levde jeg litt sånn A4 liv i noen år, og så var jeg fremdeles interessert i historie, og leste bøker om historie.[...] Så var vi noen jenter som lagde en gruppe da, også begynte vi å tenke at vi kunne lage noe for barn.[...] Og så hadde vi lyst til å bygge et bronsealder hus da, det var sånn, for å ta i liksom. Hvilket vi gjorde.[...] Så bygde vi da fysisk et hus på 16 X 8 meter med hjelp fra en arkeolog fra Vitlycke museum på Tanumshede i Sverige, Lasse Bengtsson.

I denne forholdsvis korte skildringen ser man mange forskjellige måter å forholde seg til historie og fortid på. For Idun startet det med at hun tilfeldigvis havnet et sted der historien ”lå i jorden”, var forankret i landskapet. Det gamle kulturlandskapet kunne også ha fortalt andre historier enn historien om vikingprinsessen, men det konkrete funnet av en skålspenne forankret landskapet bakover mot akkurat denne tiden. For en ti år gammel jente var selvsagt historien om at hun var den *andre* prinsessen som bodde der på gården sikkert viktig. Men for Idun utvikler dette seg til å bli mer enn koselige fortellinger om fortiden, hun utviklet et engasjement som konkretiserer seg i prosjekter, og nå endelig i en utdanning der hun bruker sine anlegg til å arbeide med og ta vare på gamle håndverksteknikker.

Lowenthal hevder at de fleste ikke oppfatter fortiden som et fremmed sted, men tvert imot mener de kan forstå menneskene som levde før, noe han *ikke* mener er mulig (Lowenthal 2008:xv). Jeg tror han har rett i at folk flest, og flertallet av *vikingene* også, tenker at mennesker fra tidligere tider hadde de samme tanker og følelser som dagens mennesker. Dette har med menneskenes naturlig empati å gjøre mener jeg. Empatien får mennesker til å tenke, med utgangspunkt i egen habitus: ”Hvis jeg hadde levd da under slike forhold, hadde jeg følt slik eller slik”. Dette er en prosess det er vanskelig å forhindre. Samtidig er det mulig å forstå intellektuelt at man aldri helt kan sette seg i en annens situasjon. Men er det en illusjon at å leve under lignende forhold, og å utføre mange av de samme gjøremålene ikke kan, i det minste, bringe oss *nærmere* forståelsen av deler av fortiden?

⁴⁶ Ikke det virkelige navnet på stedet

Å være knyttet til fortiden gjennom handling

Som etnologen Jonas Frykman bemerker i sin artikkel "What People Do But Seldom Say" har etnologer hatt en tendens til å basere sin kunnskap om hva folk gjør på *fortellinger* om disse aktivitetene (1990:51). Dette kan slå uheldig ut på flere måter. En del kunnskap kan være *taus kunnskap*, ikke bare kan den være vanskelig å beskrive, men det kan være kunnskap man verken reflekterer over å ha, eller forskeren tenker på å spørre om. Her kommer viktigheten av feltarbeid inn. Å delta i vanlige aktiviteter vil gi forskeren en dypere forståelse av feltet. Selvsagt er det vanskelig å lære teknikker som kan være ervervet gjennom mange års praksis, men selv klossete forsøk gir en helt annen følelse av hva forskjellige teknikker innebærer enn fortellinger om de samme teknikkene.

Det spesielle med håndverksteknikkene som *vikingene* utfører, er at mange av dem er gamle teknikker som er svært lite utbredt blant vanlige håndarbeidsentusiaster. Det kan dreie seg om teknikker som for eksempel å spinne på håndtein, brikkevev, sprang (vevteknikk), bein- og hornarbeid, men selvsagt er helt alminnelig håndsum også en viktig og vanlig del av håndverksaktiviteten. Da jeg spurte Katarina om hun tenkte på at dette er noe folk har gjort før, langt tilbake i tid, svarte hun at det gjorde hun. Hun tenker at "dette her *må* jeg egentlig ikke gjøre, men tenk på dem som *måtte* gjøre det, det tok tid! ... Ydmykhet føler jeg for dem, jeg ser virkelig opp til dem på den måten, det er utrolig hva de har klart" (Katarina 2009b). Åsne Widskjold Haugsevje skriver om veving som en kroppslig erfaring, at i utøvelsen av vevingen "møter veverskens livsverden tidligere veverskers livsverdener, og en kontakt til fortiden virkeliggjøres." Kontakten kan få sitt uttrykk i stemninger eller følelser som er vanskelig å formulere, eller "en stolt ro over opplevelsen av en flik av likhet med fortidens mennesker. Slik blir vevingen er personlig fornemmelse av fortid" (2003:94). David Lowenthal hevder at dagens mennesker umulig kan vite hvordan fortiden var for menneskene som levde den gang, selv ikke når fortidens mennesker hevder at de forteller om sin virkelighet (2008:113). Det de forteller må ha betydd noe annet for *dem* enn det betyr for oss i dag hevder Lowenthal. Han har et poeng. Når en person forteller sin historie utelater hun ofte alle de små tingene hun ser på som selvfølgeligheter, så bildet vil alltid være ufullstendig. Kunsthistorikeren Michael Baxandel hevder at vi i dag aldri kan gjenskape eller oppleve tidligere kulturer umiddelbart og spontant, men at vi hele tiden vil forholde oss til regler for hva som er riktig for tidsperioden (Baxandel sitert i Lowenthal 2008:113). Jeg er ikke sikker på om det er riktig. Jeg ser mennesker i vikingmiljøet som nettopp beveger seg i vikingtiden med umiddelbarhet og spontanitet. Vikingaktiviteten er en del av deres habitus. Imidlertid har

disse menneskene med seg mental bagasje fra nåtiden, så det som da kan oppstå er forskjellige former for hybrider, for eksempel ”vikingmoter” (se underkapittelet Klær i kapittelet Tingene).

Historikeren Bernard Bailyn mener at det er mye som er ukjent for oss, og som vi heller ikke kan finne ut. Han spør for eksempel om middelalderbyer stinket, og om 1600-talls klær klødde. Dette kan vi ikke vite, hevder Bailyn, fordi ingen på den tiden fant det verdt å notere (Bailyn sitert i Lowenthal 2008:114). Dette er jeg uenig i. Mye av dette *kan* man finne ut av, og mange er opptatt av slike ting. Utøvere av levende historie og eksperimentell arkeologi jobber nettopp med å finne ut av blant annet hvordan fortiden kunne oppleves med sansene. I den grad det er mulig å finne opplysninger om hva som ble gjort (og når det gjelder middelalder og 1600-tall har vi ganske mye informasjon), kan vi finne ut mye om disse tingene ved rekonstruksjon. Viktig ved slike rekonstruksjoner er at de må foregå over lang tid, først da er det mulig å få en følelse for hverdagen i en annen tid. Ikke alt vil være mulig å rekonstruere, men nettopp de sanselige erfaringene er det som er lettest å gjenskape.⁴⁷

Nå er det ikke slik at all handling består av teknikker som er vanskelig å tilegne seg. I vikingsammenheng kan det dreie seg om kjente handlinger i nye omgivelser og sammenhenger. Frykman siterer etnologen Asbjørn Klepp som hevder at ”the meaning of a dance is discovered not when the dancer talks about it, but when one participates in it oneself, body and soul“ (Klepp sitert i Frykman 1990:50). Når man danser eller synger omfatter også opplevelsen omgivelsene og hvem man synger og danser med. Jeg kan nevne et eksempel fra mitt feltarbeid: En av mine sterkeste opplevelser på vikingmarked var på Eidet da Maria ledet oss alle i diverse gamle, hovedsakelig færøyske, folkesanger. Det var så mørkt som det kan bli i Norge i slutten av juli, og selv om det hadde vært en dag med tropevarme, var det godt å sitte rundt bålet. Dette var et godt stykke ut på kvelden, og fellesskapet følte som et stammefellesskap. Vi var en enhet, og vi delte denne opplevelsen sammen. Selvsagt kan slik stammefølelse oppstå også i moderne sammenhenger, men bål, sang, og tromming er noe primært som er vanskelig å beskrive, opplevelsen glir unna. Folkloristen Jay Mechling beskriver i sin artikkel ”The Magic of the Boy Scout Campfire” samling rundt leirbålet ved hjelp av folkloristen Dan Ben-Amos’ formulering som *a multifocal communicative event* (Mechling 1980:35f). Det Mechling først og fremst finner verdt å nevne er symbolbruken som

⁴⁷ Vi vil selvsagt gå inn i slike erfaringer med våre moderne kropper. Likevel mener jeg at for eksempel forsøk ved hjelp av eksperimentell arkeologi som strekker seg over lang tid, kan fortelle oss mye.

blir kommunisert ved sang og oppførsel rundt leirbålet. Imidlertid finner jeg de sanselige sidene ved bålbreningen mer fremtredende. Jeg kan ikke se at Mechling i sin artikkel, til tross for at han feltarbeidet, noe sted nevner *varmen* fra bålet. Jeg mener den fysiske siden ved å sitte ved et bål, varmen, det å stirre inn i flammene, det å kjenne lukten fra bjørkeved, er det som først og fremst oppleves, og som kjennes beroligende for moderne travle mennesker, og som samtidig kan oppleves som å ha et bånd til fortiden.

Det som skaper en følelse av fortid på et sted er både det som er der, og det som er fraværende. Mange vikinglag velger steder som er skjermet fra den moderne verden. På Borgs sted Eidet i Østfold hører man ikke biltrafikk, og jeg kan heller ikke huske å ha hørt eller sett fly. ”Moderne” lyder var fraværende, men mange andre, litt uvante lyder, kunne høres. Peter forteller om en reporter på et marked han deltok: ”Han bare holdt i mikrofonen, altså han var virkelig helt inne i lydene, for det var så enormt mange forskjellige lyder. Musikere som står og spiller på det ene hjørnet og en smed på det andre og en treskjærer som dunker med noe annet, og en steinhugger som liksom, så det blir masse rytmer, masse forskjellige lyder, og prating og latter og...” (Peter 2008). Dette er noe som kom frem etter at jeg direkte spurte: ”Hvordan høres det ut på et vikingmarked?” Andre har gitt meg mer overflatiske skildringer, sannsynligvis på grunn at dette var noe de aldri hadde tenkt på før. Peter som er en slags ”evig musikkstudent” (han drar ofte utenlands for å lære seg ulike typer sangteknikk og tradisjonelle musikkformer) var overrasket over spørsmålet, men klarte med en gang å mentalt hensette seg til en situasjon der lyd var fokuset.

Enkelte handlinger og opplevelser, som bålbrening og lyder, kan knyttes til en litt ubestemt fortid. Andre praksiser er derimot svært tidsspesifikke, for eksempel produksjon av tidsriktige klær, sko og annet utstyr. Mange vikinger har god oversikt over forskjellige perioder og stiler. Den sene Urnesstilen som var fremherskende i overgangen mellom vikingtid og middelalder er populær blant enkelte, mens andre ikke ville drømme om å bruke den, fordi de nærmest ser den som litt degenerert. Dette kan jeg eksemplifisere med en samtale jeg hadde under feltarbeidet: Eskil kunne aldri tenkt seg å bruke en ”kristen” stil på broderiene sine, men bruker heller tidligere stiler som for eksempel Borrestil. Han mener at ekte vikinger var hedninger, *han* er hedning, og altså er da Urnes en ubrukelig stil han nærmest blir provosert av å se folk operere med på smykker og broderier. Han knytter altså egen praksis til den delen av vikingtiden han ønsker å identifisere seg med. Likeledes er det en profilert viking som stadig benytter Urnesstilen og som beskriver seg som personlig kristen. En som hørte på

samtalen mellom Eskil og meg om valg av stiler syns dette var bare tull, det viktigste var hvordan stilene *så ut*. Dette kan kanskje tolkes som uvitenhet eller manglete interesse for distinksjoner fra hans side, men jeg tolker dette som et utsagn fra en som legger størst vekt på det visuelle og estetiske. Vedkommende er tatovør av yrke, og ser kanskje av den grunn estetiske hensyn som viktigere enn religiøs symbolbruk. En persons habitus vil altså påvirke hans eller hennes habitus i *viking*.

Ingen har foreløpig sagt at de kjenner seg knyttet til historien gjennom det å bære klesplagg lagd etter historiske forelegg. Det henger kanskje sammen med at skapelsesprosessen kan være lang, og at de underveis gjør valg basert på egen smak. På denne måten blir plaggene deres egne, og ikke noe som nødvendigvis knytter dem direkte til fortiden. På den andre siden er nettopp den selvsagte måten å bære plaggene på også et signal om tilknytning til tiden da *alle* brukte slike plagg. Sosiologen Paul Connerton skriver i boken *How Societies Remember* blant annet om kroppslige praksiser. Vikingenes selvfølgelige omgang med klær og redskaper kan sies å være resultatet av det Connerton har valgt å kalle *inscribing practice*, altså at kunnskapen har blitt internalisert i kroppen (Connerton 1989:73f). *Vikingene* har gått med slike klær stadig vekk, og det føles like naturlig som å gå i ”vanlige” klær. Katarina fortalte meg at hun har flere vikingklær enn vanlige klær (Katarina 2009b).

For *vikingene* er, som de selv stadig understreker, det å leve som *viking* en livsstil. Historien er viktig for dem, men for de forskjellige er det ulike sider som blir lagt vekt på. Alle understreker at formidling er viktig, men hva som skal formidles og hvordan har de fleste sin egen oppfatning av. For mange er det en stolthet over den gamle norske kulturen som er viktig å formidle, og de håper at publikum etter å ha vært på marked vil fordype seg videre gjennom å lese, eller å bli med på opprettholding av gammelt håndverk. Andre igjen har et veldig aktivt forhold til historie og arkeologi, de følger med på ny forskning, og prøver selv ut nye teorier om hvordan ting har blitt gjort. Det å diskutere historie seg imellom er også noe mange *vikinger* bruker mye tid på, ofte til langt på natt (Bjørn 2008). Historie er en viktig del av vikingkulturen på ulik måte for de forskjellige *vikingene*.

Historieformidling og autentisitet

De norske *vikingene* forholder seg som tidligere nevnt annerledes til historien enn utenlandske *vikinger* på enkelte punkter. Blant annet er de norske vikinglagene ikke hierarkisk organisert slik som for eksempel den engelske Regia Anglorum er. De norske *vikingene* er ikke høvdingens undersåtter, og i flere tilfeller er høvdingen en kvinne. Grupper som driver med levende historie eller reenactment legger ulik vekt på autentisitet. I flere miljøer i utlandet og i Norge har det vært diskusjoner om kvinner i typiske mannlige roller, som fightere (Stanton 1997). Det har også vært diskusjon om menn som ikke kan sies å leve opp til fortidens krav, de er for gamle, eller veier for mye. Imidlertid kan det se ut til at kvinner på slagmarken sees som mer inautentisk enn gamle overvektige menn. I alle fall er kvinners nærvær på slagmarken hyppigere diskutert enn menn med ”for dårlig fysikk”. Det finnes et skille mellom de som hevder de ønsker mest mulig autentisitet, hovedsakelig for publikums del, og de som krever deltagelse for alle som har lyst til å bli med – så fremt de sloss bra nok. I diskusjonen under representerer trådstarter og hennes støttespillere den vanligste holdningen i vikingmiljøet, ”alle kan bli med”, mens representanten for arrangørene av kampshowet fungerer som en representant for dem som setter autentisitet foran deltagerens trivsel og glede av aktiviteten. I debatten ”Kvinner i reenactment” anslår en av debattantene (Forum på Blankvaapen.org 2005c) antallet kvinner til rundt en tredjedel av fighterne (post nr. 7). I etterkant av et arrangement, et middelalder-kampshow, på Hamar oppsto det en diskusjon på bakgrunn av at en del jenter hadde følt at de ble diskriminert. Jeg siterer fra første innlegg i diskusjonen:⁴⁸

Jeg fikk selv kjenne på kroppen på Hamar hvor kjønnsfiksert Oslohirten var da jeg ble bedt om å snøre inn brystene mine og gjemme hår og ansikt i hette, og holde kjeft når jeg sloss (noe som jeg ikke gjorde). Jeg følte meg diskriminert og at kroppen min ikke strakk til, siden gutta med langt hår, eller ”kontor- kropp” ikke ble bedt om å ta noen forholdsregler (post nr. 1).

Hun lurte også på om den ansvarlige gruppen skal få lov til å prakke sine ideer, som hun oppfatter som ”kjønnsdiskriminerende etter vår moderne tid”, på andre grupper. En av de ansvarlige mener det er trist hun følte det slik, men:

Jeg kan ikke helt se hva dette har med kjønnsdiskriminering å gjøre. Kvinner blir ikke nektet å delta, slik de blir i mange grupper i utlandet, men blir bedt om å legge seg på en linje der de skal forestille menn på kampplassen, der vi jo ikke forsøker å fremstille vår moderne tid, men en middelalder der de stridende kvinner i hvert fall etter min oppfatning, og åpenbart andres oppfatning, var meget uvanlige. Dette er grunnet i et ønske om historieformidling, ikke noe annet (post nr. 2).

⁴⁸ Åpenbare skrivefeil har blitt rettet på i innleggene.

Konflikten går altså mellom den som ønsker at alle skal få delta på lik linje og de som ønsker en korrekt historiefremføring. I denne tråden dukker det opp stadig flere menn og kvinner som støtter trådstarter.⁴⁹ Arrangøren står på sitt og mener de *ikke* diskriminerer kvinner. Han henviser blant annet til at om hun hadde prøvd å delta på enkelte utenlandske arrangementer, hadde hun ikke fått vært med nettopp ”FORDI du er kvinne” (post nr. 4, opprinnelige versaler). En av de som diskuterer bringer også opp hudfarge. ”Er dette også tilfelle dersom ein alternativt kolorert person skal være med på våre blankvåpenshow?” (post nr. 7). Noe arrangøren bekrefter, vedkommende bør i så fall skjule ansiktet sitt (post nr. 8). Det ser for meg ut som representanten fra Kongshirten i Oslo her representerer et mindretall. Han ønsker mest mulig historisk korrekthet, mens de andre ønsker å holde på med noe de liker, å sloss, uten å føle seg diskriminert på grunn av kjønn eller andre faktorer.

Det er også et annet element som må tas i betraktning i forhold til det historisk korrekte, eller autentiske: Allmennhetens kunnskap om historie. En del *reenactors* på Blankvaapen.orgs sider argumenterer som om allmennheten skulle ha god kunnskap om historie, kanskje på bakgrunn av at historiekunnskap for dem personlig er så selvsagt. Men slik er det nødvendigvis ikke. En debattant i tråden ”Kvinnelige krigere i historien” (Forum på Blankvaapen.org 2005b) sier det slik: ”Husk det er de samme folka som kom og ga oss gullkommentaren: ’men hadde de vann i middelalderen?’ og ’men nåler hadde de ikke!’” (post nr. 25). Han har med andre ord ikke stor tro på publikums kunnskap eller dømmekraft. Av den grunn mener han at kvinner i kampshow vil være misvisende. Han føler det som sin oppgave å gi publikum et riktig bilde av historien, for han mener publikum tror det de ser.

I tillegg til at levende historie og *reenactment* i Norge stort sett praktiserer likestilling mellom menn og kvinner, er det på den andre siden ting som fantes i vikingtiden vi i liten grad ser i dag. Som nevnt i kapitlet Menneskene, fører ikke dagens norske *vikinger* videre skikker fra vikingtid de ikke ser på som positive. Men det finnes også problematiske områder *vikingene* føler de må holde seg unna for å unngå å bli misforstått. Tirsdag 28. september 2010 kunne man lese med krigstyper på forsiden av VG: ”Norsk major i Afghanistan fordømmes for VIKINGADFERD” (opprinnelige versaler). På side to fortsetter det: ”Å ta et oppgjør med ukulturen i en del av Telemarkbataljonen, betyr ikke at man er sofakriger. Mange norske soldater i Afghanistan er også kritiske til hodeskallemerker, hevnprat og Valhallrop. Historien

⁴⁹ Hun som startet diskusjonstråden om ”Kvinner i reenactment” på forumet.

viser at det er god grunn til det” (Jacobsen 2010:2). Historien journalist Frithjof Jacobsen her antyder til, går jeg ut fra er 2. verdenskrig. Koblingen mellom nazisme og vikinger, er nærliggende for mange, og noe de norske *vikingerne* føler er svært urettferdig. Som nevnt går de fleste vikinglag tydelig ut med meldinger om at nynazister ikke må prøve å bli medlem. Også åsatroforeningen Bifrost tar helt klart avstand til nazisme på sine nettsider (Åsatrufellesskapet Bifrost 2010).

Snartemobåndet. Vevd av en viking fra Borre vikinglag til Utstillingen ”Alt var bedre før” på Midgard Historisk Senter. (Foto: Anett Ytre-Eide)

Denne hangen til å knytte nazisme og det som har med vikingtid sammen, har også gjort at *vikingerne* på et felt føler de må (ufrivillig) drive med en type historieforfalskning. Dette gjelder bruk av symboler, eller rettere, manglende bruk av symboler. Jeg vil nevne et eksempel på dette, nemlig Snartemobåndet⁵⁰. Snartemobåndet er et brikkevevsbånd som mange vikinger som har litt erfaring med brikkevev liker å veve. Det er ikke et enkelt bånd, derfor er det en interessant utfordring. Om alt blir gjort riktig blir resultatet et nydelig bånd. Men Snartemobåndet brukes aldri, det bare veves. Mønsteret på Snartemobåndet består nemlig for en stor del av svastikaer, og svastikaer bæres ikke av norske *vikinger* i noen form. Likevel mener alle *vikinger* jeg har snakket med om dette, at det er riktig å veve båndet, og at det er riktig å vise frem båndet. Da må publikum forklares at svastikaen var et alminnelig symbol i vikingenes håndverk. Et symbol som senere ble misbrukt av nazistene, og derfor havner i en spesiell kategori. *Vikingerne* er ikke glad for at de må redigere på denne måten,

⁵⁰ Båndet ble funnet på Hægebostad i Agder og er fra 500-tallet (Haugen og Brox 2007:11).

men det er også en måte å foregripe innvendinger og misforståelser angående symbolbruk som potensielt kunne ha oppstått. En del symboler kan rett og slett ikke brukes, selv om de var vanlige i vikingtiden.

Som det fremgår av det foregående har *vikingene* et aktivt forhold til historie og kulturarv. De diskuterer ny og gammel historieforskning, og de diskuterer hvordan historien kan formidles best mulig til publikum. Noen deler av historien blir sett på som mindre viktig å formidle, særlig fordi vikingene mener de negative delene av vikingtiden har fått for stor plass i litteratur og media allerede. Enkelte deler av vikingtidens kultur, som dens symbolbruk, må behandles ekstra forsiktig for å unngå å bli misforstått eller feiltolket. *Vikingene* er svært bevisst i forhold til denne problemstillingen, som de er i forhold til historie og kulturarv generelt. Store deler av vikinglagsaktiviteten er historie- eller kulturarvsarbeid i en eller annen form.

Vikinglivet i det moderne Norge

Jeg startet arbeidet med denne avhandlingen med en nysgjerrighet på *vikinger* og vikinglag. Hva var egentlig et vikinglag, og hvorfor ønsket noen å holde på med dette? Svarene jeg fikk overrasket meg. Jeg har funnet at vikinglivet som leves i dagens moderne Norge må sees i sammenheng med resten av samfunnet. Flere bevegelser som har dukket opp de siste årene er påvirket av refortrylling og dypøkologi, jeg mener å se tegn til at dette også gjelder vikinglag. Det som også tidlig ble klart var at å være *viking* ikke ble sett på som en hobby, men en livsstil. Aktiviteten som er knyttet til vikinglaget innebærer en investering av tid og penger, men også en ideologisk og følelsesmessig investering. Jeg har beskrevet vikinglagene som *emotional communities*. Det som kjennetegner *emotional communities*, moderne stammer, er at disse knyttes sammen av følelser og felles ideologi. Til tross for *vikingenes* fokusering på formidling av historie og materiell kultur fra vikingtiden, er dette ikke det som fremheves som mest betydningsfullt på det personlige plan av *vikingenes*. Det *vikingenes* stadig fremhever som sentrale verdier i vikingmiljøet er samholdet og de unike omgangsformene. Flere *vikinger* omtaler vikingsamfunnet som en familie, og forteller om dype følelsesmessige tilknytninger. Idun uttrykker det slik: ”Og alle er så glade i hverandre, så det er liksom, du føler at folk er glad i deg og setter pris på deg for den du er.”

Vikinglag har ikke vært gjenstand for forskning tidligere. Jeg har derfor vært avhengig av å skape min egen empiri. Riktig nok fantes det en del litteratur om levende historie og *reenactment* i utlandet, av denne litteraturen fremgår det at slike aktiviteter gjenspeiler forhold i det enkelte land. Det var derfor klart at jeg var avhengig av å skape min egen empiri. Det var åpenbart for meg at for å kunne forstå vikinglagenes vesen, og hvorfor folk valgte vikinglivet, måtte jeg erfare hvordan *vikingenes* levde og arbeidet sammen. Jeg måtte nærme meg feltet med hele meg for virkelig å få visshet om hva det innebar å leve som *viking*. Fra et fenomenologisk ståsted er det avgjørende å selv ha erfart fysisk i alle fall deler av det man forsker på. Ved at forskeren deler felles erfaringer med menneskene i feltet er det lettere å kommunisere, og det blir færre misforståelser, man har en felles plattform. Når så forskeren og subjektene i feltet har felles erfaringer er det mulig ved hjelp av språket å bygge opp en felles verden av mening (Cassirer 2008:68). For å oppnå dette var jeg på fire vikingmarkeder, lå i telt og gikk i vikingklær, jeg var også på vikingfestival i York, og deltok på lagsmøter i et vikinglag i en periode som strakk seg over to år, så ofte jeg hadde tid. På møtene gjorde jeg

det de andre gjorde. Sydde klær og sko, lagde skjold, og trente blankvåpenkamp (i en periode). Uten denne tilnærmingen hadde jeg ikke klart å få svar på spørsmålene mine. Nettopp det at jeg for en tid var medlem i et vikinglag gjorde det mulig for meg å få bekreftet det jeg hadde hørt. At å leve som *viking* var en livsstil, en livsstil som ga *vikingene* mye på flere plan. Feltarbeidet bidro til at jeg fikk leve hverdagslivet som *viking*. Jeg lyttet til samtaler, og ble venner med *vikinger* på Facebook. En del ting og sammenhenger ble fortalt meg, mens andre ting ble kommunisert i form av praksiser. Det hadde ikke vært mulig for meg å kunne blitt kjent med alle aspekter ved vikinglag kun ut fra intervjuer. Særlig viktig har feltarbeidet vært i forhold til å ikke låse meg for raskt i hypoteser og spørsmålsstillinger. En fenomenologisk tilnærming, det å ha en egen kroppslig referanse i bunn, er også nødvendig for innlevelse og forståelse. De felles erfaringene har vært uvurderlige når jeg har samtalt med og intervjuet *vikingene*. Jeg har forsøkt å ta utgangspunkt i *vikingenes* emiske perspektiv, noe feltarbeidet har bidratt sterkt til å muliggjøre. Jeg mente at *vikingenes* emiske perspektiv på hvordan det opplevdes å leve som viking ville gi meg deler av svarene på hva vikinglag egentlig er og hvorfor *vikingene* holder på med dette. En kombinasjon av emisk og etisk perspektiv har så blitt anlagt i etterkant ved analyse av de forskjellige temaene. Særlig interessant var det for meg å se helheten i den enkelte *vikings* liv.

Vikinglagsaktiviteten er svært omfattende. Den tar mye tid, og blir heller ikke avgrenset til lagsmøter og vikingmarkeder. *Vikingene* treffes også utenom dette. De drar på besøk til hverandre, går på loppemarkeder sammen for å finne ting de kan bruke i aktiviteten sin, og de holder kontakt med vikinger fra andre lag via nettsamfunn som Facebook. Vikingene har gjerne håndarbeidsprosjekt gående, og de leser faglitteratur og skjønnlitteratur som omhandler vikingtid. Vikinglivet blir en livsstil. Å leve som *viking* vil si at veldig mange av vennene dine også er *vikinger*, og familien din vil også i de fleste tilfeller leve som *viking*. Sommeren blir tilbrakt på ulike vikingmarkeder, og resten av året består i forberedelser til markedene. *Vikingene* er delt inn i flere *emotional communities* (vikinglagene), men følelsesmessige bånd kan også finnes til *vikinger* i andre lag. Flere omtaler *alle vikinger* som en familie.

Tingene er tilsynelatende navet i vikingaktiviteten. Det meste av aktiviteten i vikinglagene er tradisjonelt håndverk fra vikingtid. Det blir forventet at alle er i stand til å lage sine egne klær og det mest nødvendige av annet utstyr. De norske *vikingene* er svært likestilte i denne aktiviteten, menn og kvinner både syr og smir, men kjønnsfordelingen er likevel ikke helt jevn innen alle aktiviteter. Hva som anses å være autentisk innen gjenstander, klær, og utstyr,

blir diskutert ut fra funn og egen erfaring og praksis. Imidlertid viste det seg at tingene kanskje var av mindre sentral betydning enn jeg først antok. Tingene er navet i aktiviteten, men det betyr ikke at det er tingene som blir satt høyest av *vikingene*. Tingene er viktige, *vikingene* skal ha riktige klær og gjenstander rundt seg på markedene. De bruker mye innsats og krefter for å få alt utstyr mest mulig autentisk. Den materielle kulturen skal presenteres for markedets publikum, men det er ikke den høyest verdsatte delen av vikinglivet. Det viktigste er menneskene man arbeider sammen med.

Vikingene treffes både hjemme hos hverandre, i vikinglagenes lokaler, og på markeder og lignende arrangementer. De har som nevnt også mye kontakt på nettet. Stedene markedene arrangeres har jeg ved hjelp av Caseys begreper betegnet som solide steder (*thick places*). Stedene representerer den typiske norske naturen i form av dramatisk fjell og fjord, eller simpelthen et skogslandskap fjernt fra annen bebyggelse. Solide steder er steder sansene i stor grad blir involvert, og stedenes historie bidrar også til å gjøre dem mer solide. Denne historien kan være enten knyttet til at markedet har blitt arrangert på samme sted mange år på rad, eller historien kan knyttes tilbake til vikingtid, slik tilfellet er for eksempel på Borrestranda.

Vikingenes kropp og hukommelse blir knyttet til stedene, og stedene bringer også frem minner fra tidligere opplevelser. Opplevelsene fra stedsverdenen blir også diskutert og kommentert på et sted som med Caseys ord beskrives som *thinned-out*, nettstedet som Facebook. Imidlertid vil jeg hevde at også disse stedene kan anta en viss form av soliditet ved hjelp av at bruken av den knyttes til daglige rutiner, og at Facebook fungerer som bindeledd mellom mer solide steder og menneskene som har ferdes der. Bildene fra sommerens vikingmarkeder knytter menneskene sammen, og de husker opplevelsen de hadde sammen.

Vikingene forholder seg aktivt til kulturarv og historie. Historieformidling er en sentral del av vikinglagenes aktivitet. Likevel fungerer Laurajane Smiths definisjon av heritage (kulturarv) best til å beskrive det som foregår i vikinglagene, hun beskriver kulturarv og kulturarvsarbeid som en kulturell og sosial praksis. For *vikingenes* del er historie og historieformidling en del av denne praksisen. Historien er for *vikingene* ikke stengt, men åpen. De tar til seg nye teorier de finner plausible, men andre teorier blir satt til siden. Nåtidens aktiviteter innen levende historie og *reenactment* kan være både feiring av fortiden og bearbeiding av smertefull fortid. Enkelte deler av fortiden kan være så problematisk å re-presentere at disse delene av fortiden simpelthen blir utelatt. Likeledes kan deler av historien være vanskelig å formidle til

publikum, fordi den rører ved tabuemner i samfunnet, et eksempel på det er ulike symboler som *vikingene* lar være med å bruke i utsykning av klær og utstyr. Men de ønsker likevel å fortelle folk om hvordan det egentlig var – disse symbolene ble brukt.

Jeg håper denne avhandlingen kan bidra til økt kunnskap rundt utøvere av levende historie, spesifikt når det gjelder hvor omfattende aktiviteten er, og hvordan aktiviteten er med på å forme deltagernes liv. Jeg har også vist at ideologi spiller en rolle for norske *vikinger*. Det vil si: De har sine idealer der både likestilling, økologi og tanker om samværsformer er med på å forme måten *vikingene* lever med hverandre på.

Jeg har i avhandlingen presentert ulike sider ved fenomenet vikinglag, spesifikt sider ved vikinglivet *vikingene* selv legger stor vekt på. En del temaer har det innenfor rammen av en masteravhandling ikke vært mulig å gå i dybden på. Eksempler på dette er forholdet til åsatro og problematikken rundt koblingen mellom nazisme og vikinger. Vikinglagsaktiviteten er omfattende og det er mange mulige innganger til ytterligere forskning på dette feltet.

Litteratur

- Agder Vikinglag 2010. "Om Agder Vikinglag". [online]. Tilgjengelig fra: http://www.agderviking.org/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=55 [17.10.2010]
- Anderson, Jay 1982. "Simulating Life in Living Museums". I: *American Quarterly*, vol. 34, nr 3, s. 290-306. Tilgjengelig fra: JSTOR <http://www.jstor.org/stable/> [1.8.2010]
- Anderson, Jay 1984. *Time Machines*. Nashville: American Association for State and Local History.
- Argyle, Katie og Shields, Rob 1996. "Is there a Body in the Net?", I: Shields, Rob 1996 (red.) *cultures of Internet. Virtual Spaces, Real Histories, Living Bodies*, s. 58-69. London: SAGE Publications.
- Aukrust, Knut 2005. "Det informerte samtykke og andre kategoriske imperativ". I: Gustavsson, A. 2005 (red.) *Kulturvitenskap i felt: Metodiske og pedagogiske erfaringer*, s. 219-242. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS – Nordic Academic Press.
- "Avaldsnes", 2008, *lokalhistoriewiki.no*. [online], Norsk lokalhistorisk institutt. Tilgjengelig fra: <http://lokalhistoriewiki.no/index.php/lokalhistoriewiki.no:Hovedside> [14.03.2009]
- Bakhtin, Mikhail M. 2005. *Spørsmålet om talegenrane*. Oslo: Pensumtjeneste A/S.
- Bey, Hakim 1985. "The temporary autonomous zone". [online]. Tilgjengelig fra: <http://hermetic.com/bey/taz3.html#labelTAZ> [22.10.2010]
- Birkeland, Inger J., Å. W. Haugsevje, P. Mangset, og S. Røyseng. "Kulturelt entreprenørskap. En studie av gjenfortryllingsprosesser som livsprosjekt" (vedlegg 2 delprosjekt a). [online] Tilgjengelig fra: <http://www.hum.au.dk/ckultur/f/pages/activities/abstracts/papers/aasneHaugsevje.pdf> [06.11.2008]
- Borre Vikinglag 2009. "Litt om Borre Vikinglag". [online]. Tilgjengelig fra: <http://www.borrevikinglag.com/omoss.htm> [18.10.20020]
- Bourdieu, Pierre 2002. *Distinksjonen: En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oslo: De norske Bokklubbene.
- Bronseplassen 2008. [online]. Tilgjengelig fra: <http://www.bronseplassen.no/web-content/index.html> [17.10.2020]
- Brottveit, Ånund 1996. "Skallet og bløtdyret". I: Nielsen, F. S. med Brottveit et al 1996 *Nærmere kommer du ikke... Håndbok i antropologisk feltarbeid*, s. 201-209. Bergen: Fagbokforlaget

- Casey, Edward S. 2001a. "Between Geography and Philosophy: What Does It Mean to Be in the Place-world?" I: *Annals of the Association of American Geographers*, vol. 91, nr. 4, s. 683-693. Tilgjengelig fra: JSTOR <http://www.jstor.org/> [15.09.2008]
- Casey, Edward S. 1997. "How to get from Space to Place in a Fairly Short Stretch of Time: Phenomenological Prolegomena". *Senses of Place*. Santa Fe: School of American Research Press.
- Casey, Edward S. 2001b. "On Habitus and Place: Responding to My Critics". I: *Annals of the Association of American Geographers*, vol. 91, nr. 4, s. 716-723. Tilgjengelig fra: JSTOR <http://www.jstor.org/> [15.09.2008]
- Cassirer, Ernst 2008. *Kulturvitenskapenes logikk. Fem studier*. Oslo: Bokklubbens kulturbibliotek.
- Christensen, Olav, 2005. "Feltarbeid og metodemangfold i studiet av en subkultur". I: Gustavsson, A. 2005 (red.) *Kulturvitenskap i felt: Metodiske og pedagogiske erfaringer*, s. 73-90. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS – Nordic Academic Press.
- Connerton, Paul 1989. *How Societies Remember*. Cambridge: Cambridge University Press.
- "Conspicuous consumption", 2010, Wikipedia.org. [online]. Tilgjengelig fra: http://en.wikipedia.org/wiki/Conspicuous_consumption [14.06.2010]
- Csíksszentmihályi, Mihály 2004. "Stalking a New World Order". I: *New Literary History*, vol. 35, nr. 2, s. 339-348. Tilgjengelig fra: JSTOR <http://www.jstor.org/> [24.03.2010]
- Csíksszentmihályi, Mihály 1981. *The meaning of things*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Eliade, Mircea 2003. *Det hellige og det profane: og andre skrifter*. Oslo: De norske bokklubbene.
- Eriksen, Anne 1999. *Historie, minne og myte*. Oslo: Pax Forlag A/S
- Eriksen, Garnert, Selberg 2002. *Historien in på livet*. Lund: Nordic Academic Press.
- Eriksson, Karin 2007. "Ljudets etnologi". I: *Kulturella perspektiv* 2007:4, s. 25-33.
- Esborg, Line 2002. "Mellom bakkar og berg: Om den norske EU-motstandens retoriske sted". I: Eriksen, Anne, Garnert, Jan og Selberg, Torunn 2002 (red.) *Historien in på livet: Diskussjoner om kulturarv och minnespolitik*, s. 239-257. Lund: Nordic Academic Press.

- Eriksen, Garnert, Selberg 2002. *Historien in på livet*. Lund: Nordic Academic Press
- Esborg, Line 2005. "Feltarbeidets mange samtaleformer". I: Gustavsson, A. 2005 (red.) *Kulturvitenskap i felt: Metodiske og pedagogiske erfaringer*, s. 91-107. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS – Nordic Academic Press.
- Ewing, Thor 2007. *Viking clothing*. Stroud: Tempus Publishing.
- Fentz, Mytte 1987. "An 11th century linen shirt from Viborg". Oversatt av Maggie Mulvaney. I: *KUML 1987; Årbog for Jysk Arkæologisk Selskab*. [online]. Tilgjengelig fra: <http://www.forest.gen.nz/Medieval/articles/Viborg/VIBORG.HTM> [10.06.2010]
- Forum på Blankvaapen.org. 2005a. "Kilder på vikingdrakt". [online]. Tilgjengelig fra: <http://forum.blankvaapen.org/showthread.php?t=129> [10.06.2010]
- 2005b. "Kvinnelige krigere i historien". [online]. Tilgjengelig fra: <http://forum.blankvaapen.org/showthread.php?t=81> [11.4.2010]
- 2005c. "Kvinner i reenactment". [online]. Tilgjengelig fra: <http://forum.blankvaapen.org/showthread.php?t=85> [11.4.2010]
- Frydenlund, Iselin 2005. "Hør her! Du som er fra Norge". I: Gustavsson, A. 2005 (red.) *Kulturvitenskap i felt: Metodiske og pedagogiske erfaringer*, s. 163-184. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS – Nordic Academic Press.
- Frykman, Jonas 1990. "What People Do But Seldom Say". I: *Ethnologia Scandinavica*, vol. 20, s. 50-62.
- Gapps, Stephen 2002. "Performing the Past: A Cultural History of Historical Reenactments", doktoravhandling, University of Technology, Sidney.
- Gelder, Ken 2007. *Subcultures: Cultural histories and social practice*. London: Routledge.
- Gilhus, Ingvild Sælid og Lisbeth Mikaelsson 2005. *kulturens refortrylling. Nyreligiøsitet i moderne samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Glæsel, Nille 2008. "Vikingtidens drakter". Tilgjengelig fra: <http://www.lofotr.no/pdf/Rapporter/Lofotr%2005.08.pdf> [10.06.2010]
- Goffman, Erving 1992. *Vårt rollespill til daglig*. Oslo: Pax Forlag.

- Gustavsson, Anders 2005. "Innledning". I: Gustavsson, A. 2005 (red.) *Kulturvitenskap i felt: Metodiske og pedagogiske erfaringer*, s. 11-17. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS – Nordic Academic Press.
- Gustavsson, Lotten 2002. *Den förtrollade zonen: Lekar med tid, rum och identitet under Medeltidsveckan på Gotland*. Nora: Bokförlaget Nya Doxa.
- Hauge, Arild 2002. "Vikingenes brettspill". [online]. Tilgjengelig fra: <http://www.arild-hauge.com/vikingspill.htm> [2.10.2010]
- Haugen, Sigrid Brox, med Brox, Hans 2007. *Festbånd: Brikkevev med ny vri*. Oslo: Norges Husflidslag.
- Haugsevje, Åsne Widskjold 2003. "Kulturarv og fortidsfølelse". I: *Nord Nytt*, nr. 88, s. 77-97.
- Hawi, Sami. "The Aesthetic Self in Kieerkegaard: A Phenomenological Perspective". [online]. Tilgjengelig fra: <http://www.allamaiqbal.com/publications/journals/review/apr99/6.htm> [18.10.2010]
- Heimspikka 2009. "Rinas Urfestival opplevelse". [online]. Tilgjengelig fra: <http://www.ghozm.org/heimspikka/wordpress/page/2?s=rina> [07.10.2010]
- Heimspikka 2008. "Om heimspikka". [online]. Tilgjengelig fra: <http://www.ghozm.org/heimspikka/wordpress/about> [10.06.2010]
- Hjemdahl, Kirsti Mathiesen 2002. "History as a Cultural Playground". I: *Ethnologia Europaea*, vol. 32:2, s. 105-124.
- Hjemdahl, Kirsti Mathiesen 2003. "When Theme Parks Happen". I: Frykman, J. og Gilje, N. 2003 (red.) *Being There. New Perspectives on Phenomenology and the Analysis of Culture*, s. 129-148. Lund: Nordic Academic Press.
- Holter, Harriet 2007. "Fra kvalitative metoder til kvalitativ samfunnsforskning". I: Holter, H. og Kalleberg, R. (red.) *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*, s. 9-25. Oslo: Universitetsforlaget.
- Horwitz, Tony 1998. *Confederates in the attic: dispatches from the unfinished Civil War*. New York: Pantheon Books.
- Hvinden, Bjørn og Leiulfsrud, Håkon 2007. "Analyse av kvalitative data: Fiksérbilde eller puslespill?". I: Holter, H. og Kalleberg, R. (red.) *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*, s. 220-239. Oslo: Universitetsforlaget

- Hägg, Inga 2009. "Populärvetenskap en samvetsfråga?". [online]. Tilgjengelig fra: http://ingahagg.cybersite.se/text_108109.html [10.06.2010]
- Ingold, Tim 1993. "The Temporality of the Landscape". I: *World Archaeology*, vol. 25, nr. 2. Tilgjengelig fra: JSTOR <http://www.jstor.org/> [12.07.2010]
- Jackson, Michael 1983. "Knowledge of the Body". I: *Man New Series*, vol. 18, nr. 2, s. 327-345. Tilgjengelig fra: JSTOR <http://www.jstor.org/> [1.3.2008]
- Jacobsen, Frithjof 2010. "Odin bør bli hjemme". I: *Verdens Gang*, 28.9.2010, s. 2.
- Jakobsen, Kjetil 2002. "Innledende essay". I: Bourdieu, P. *Distinksjonen. En sosiologisk kritikk av dømmekraften*, s. IX-LXXIX. Oslo: De norske bokklubbene
- Kalter, Barrett 2003. "DIY Gothic: Thomas Gray and the Medieval Revival". I: *ELH*, vol. 70, no. 4, s. 989-1019.
- Kautz, Pete 2000. "The Grippin History of Glima". I: *Journal of Western Martial Art*. [online] Tilgjengelig fra: http://ejmas.com/jwma/articles/2000/jwmaart_kautz_0100.htm [1.9.2010]
- Letcher, Andy 2001. "The Scouring of the Shire: Faires, Trolls and Pixies in Eco-Protest Culture". I: *Folklore* 112, s. 147-161. Tilgjengelig fra: JSTOR <http://www.jstor.org/> [01.10.2008]
- Lofotr Viking Museum 2010. "Velkommen til Lofotr Viking Museum!". [online]. Tilgjengelig fra: <http://www.lofotr.no/> [22.10.2010]
- Lowenthal, David 2008. *The Heritage Crusade and the Spoils of History*, 6. utgave. Cambridge: Cambridge University Press.
- Maffesoli, Michel 1988. "Jeux de Masques: Postmodern Tribalism". I: *Design Issues*, vol. 4, nr. 1/2, s. 141-151. Tilgjengelig fra: <http://www.jstor.org/> [22.10.2010]
- Maffesoli, Michel 1996. *The Time of the Tribes: The Decline og Individualism in Mass Society*. London: SAGE Publications.
- Matthews, Eric 2007. *Merleau-Ponty: A Guide for the Perplexed*. London: Continuum International Publishing Group.
- Mechling, Jay 1980. "The Magic of the Boy Scout Campfire". I: *The Journal of American Folklore*, vol. 93, nr. 367, s. 35-56. Tilgjengelig fra: JSTOR <http://www.jstor.org/> [15.03.2009]

- Mejlænder, Petter og Næss, Arne 2007. "Framtidas tenkemåte". *Dagbladet* 22.01.2007, del 1:46. Tilgjengelig fra: Retriever <http://www.retriever-info.com/no/>
- Merleau-Ponty, Maurice 2007. *Phenomenology of Perception*. New York: Routledge.
- Mesch, Gustavo S. og Talmud, Ilan 2010. *Wired Youth. The Social world of Adolescence in the Information Age*. London: Routledge.
- Midgard Historisk Senter 2010. "Borrehaugene". [online]. Tilgjengelig fra: <http://www.midgardsenteret.no/Turist/Borrehaugene.aspx> [18.10.2010]
- Nielsen, Finn Sivert 1996. *Nærmere kommer du ikke...Håndbok i antropologisk feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Njardar vikinglag/Hansen 2009. "Markedsregler for markedet i Gudvangen 2009". [online]. Tilgjengelig fra: <http://njardar-vikinglag.no/pages/vikingmarked-2009.php> [12.04.2010]
- Norges husflidslag 2006. "Aktivitetsgrupper". [online]. Tilgjengelig fra: http://husflid.no/husflid/husflidsnett/fylkeslag/buskerud_husflidslag/lokallagene/lier_husflidslag/aktivitetsgrupper [14.06.2010]
- Nærøy Kulturhistoriske Anlegg AS 2008. "Our project". [online]. Tilgjengelig fra: <http://vikingvalley.no/wb/pages/home/our-project.php>
- Partridge, Christopher 2005. *The Re-Enchantment of the West*. London: T & T Clark International.
- Petersson, Bodil 2003. *Föreställningar om det förflutna*. Lund: Nordic Academic Press.
- Planke, Terje, 2005. "Feltarbeid i fortiden". I: Gustavsson, Anders 2005 (red.) *Kulturvitenskap I felt. Metodiske og pedagogiske erfaringer*. Kristiansand S: Høyskoleforlaget AS – Norwegian Academic Press, s. 203-218.
- Planke, Terje 1999. "Feltarbeid og redselen for nærhet". I: *Dugnad* nr. 2, vol. 25, s. 39-61
- Plimoth Plantation 2008a. "1627 English Village". [online] Tilgjengelig fra: <http://www.plimoth.org.features/village.php> [28.8.2010]
- 2008b. "Wampanoag Homesite". [online] Tilgjengelig fra: <http://www.plimoth.org/features/homesite.php> [28.8.2010]
- Proust, Marcel 1913 (1984). *Veien til Swann* (bind 1 av *På sporet av den tapte tid*). Oversatt av Anne-Lisa Amadou. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag A/S.

- Regia Anglorum 2005. "Membership - Live the Life". [online]. Tilgjengelig fra: <http://join.regia.org/newlife.htm> [10.06.2010]
- Regler for besøkende vikinger i "Borg i Viken" år 2008 (vedlegg i e-post sendt til påmeldte til markedet i 2008)
- Roesdahl, Else 2001. *Vikingerne verden: Vikingerne hjemme og ude*. 7. utg. København: Gyldendal.
- Rosmer, Tilde 2005. "Bedre føre var... Om det å forberede seg til feltarbeid". I: Gustavsson, A. 2005 (red.) *Kulturvitenskap i felt: Metodiske og pedagogiske erfaringer*, s. 49-72. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS – Nordic Academic Press.
- Rønnow, Tarjei 2004. "Takk gode Gud for moderjord, hun gjør oss ett med alt som gror. Religiøsitet og miljøengasjement i Norge". I: *Norsk antropologisk tidsskrift*, nr. 01-02, s. 18-31. Tilgjengelig fra: Idun <http://idunn.no> [12.11.2008]
- Sandström, Erika 2005. *På den tiden, i dessa dagar : Föreställningar om och bruk av historia vid Medeltidsveckan på Gotland och Jamtli historieland*. Östersund: Jamtli.
- Schatzki, Theodore R. 2001. "Subject, body, Place". I: *Annals of the Association of American Geographers*, vol. 91, nr. 4, s. 698-702. Tilgjengelig fra: JSTOR <http://www.jstor.org/> [15.07.2010]
- Schia, Erik 2000. "Den første urbaniseringen i Oslofjord-regionen". [online]. Tilgjengelig fra: <http://www.uib.no/bmu/publ/onsdagskvelder/bind7/del2.html> [18.10.2010]
- Selberg, Torunn 2002. "Tradisjon, kulturarv og minnepolitikk: Å iscenesette, vandre i og fortelle om fortiden". I: Eriksen, Anne, Garnert, Jan og Selberg, Torunn 2002 (red.) *Historien in på livet: Diskussjoner om kulturarv og minnespolitikk*, s. 9-28. Lund: Nordic Academic Press.
- Seremetakis, C. Nadia 1994. "Memory of the Senses, Part II: Still Acts". I: Seremetakis, C. Nadia 1994 (red.) *The Senses Still. Perception and Memory as Material Culture in Modernity*, 23-44. Boulder: Westview Press
- Shields, Rob 1996. "Foreword: Masses or tribes?". I: Maffesoli, Michel 1996. *The Time of the Tribes: The Decline of Individualism in Mass Society*, s. ix-xii. London: SAGE Publications.
- Smith, Laura Jane 2006. *Uses of heritage*. London: Routledge.
- Spendlow, Adrian 2010. "Web-log". [online]. Tilgjengelig fra: <http://www.adrianspendlow.co.uk/weblog.html> [18.10.2010]

- Splide, Ingrid 2008. "Vikingklær – raffere enn ventet". [online]. Tilgjengelig fra: <http://www.forskning.no/artikler/2008/februar/1204029671.22> [07.11.2010]
- Stanton, Cathy 1997. "Being the elephant: The American Civil War reenacted", masteroppgave, Vermont College of Norwich University.
- Starhawk 1997. *Dreaming the Dark: Magic, Sex and Politics*. Boston: Beacon Press.
- St John, Graham 2003. "Post-Rave Technotribalism and the Carnival of Protest". I: Muggelton, David og Weinzierl, Rupert 2003 (red.) *The Post-Subcultures Reader*, s. 65-82. New York: Berg.
- Skattum, Ingse 2008. "Noen betraktninger omkring kvalitative og kvantitative metoder, og om spørreskjema og observasjon som redskap i felten". Kopi utdelt på forelesning i KOS4002. Brukt med tillatelse fra forfatteren.
- Thorbjørnsrud, Berit 2005. "Feltarbeid: En personlig reise til økt innsikt". I: Gustavsson, A. 2005 (red.) *Kulturvitenskap i felt: Metodiske og pedagogiske erfaringer*, s. 19-48. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS – Nordic Academic Press
- Tufte, Kirsten M. 2005. "Borre vikinglags historie i tekst og bilder". [online] Tilgjengelig fra: <http://www.borrevikinglag.com/historikk.htm> [15.9.2010]
- Valentine, Gill 2006. "Globalizing Intimacy: The Role of Information and Communication Technologies in Maintaining and Creating Relationships". I: *Woman's Studies Quarterly*, vol. 34, nr. 1/2, s. 365-393. Tilgjengelig fra: JSTOR <http://www.jstor.org/> [3.10.2010]
- Vea, Marit S. "Vikingtid (ca. 800 - 1050 e. Kr)". [online]. Tilgjengelig fra: <http://no.vikingkings.com/PortalDefault.aspx?portalID=115&activeTabID=792&parentActiveTabID=757> [22.10.2010]
- Vestel, Viggo 1996. "Peak experience". I: Nielsen, F. S. med Brottveit et al 1996 *Nærmere kommer du ikke... Håndbok i antropologisk feltarbeid*, s. 129-138. Bergen: Fagbokforlaget
- Vikingrock 2010. "Vikingrock open air folk & rock festival" (program). [online]. Tilgjengelig fra: <http://www.vikingrock.no/> [18.10.2010]
- Zackariasson, Maria 2005. "Vän eller fiende? Positioner och relationer i fält". I: Gustavsson, A. 2005 (red.) *Kulturvitenskap i felt: Metodiske og pedagogiske erfaringer*, s. 135-161. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS – Nordic Academic Press.
- Öhlander, Magnus 1999a. "Deltagande observation". I: Kaijser, L. og Öhlander, M. 1999 *Etnologisk fältarbete*, s. 73-88. Lund: Studentlitteratur
- 1999b. "Utgångspunkter". I: Kaijser, L. og Öhlander, M. 1999 *Etnologisk fältarbete*, s. 9-23. Lund: Studentlitteratur.

Åsatrufellesskapet Bifrost 2010. "Velkommen til Åsatrufellesskapet Bifrost". [online].
Tilgjengelig fra: <http://www.bifrost.no/> [17.10.2010]

Intervjuer og kilder:

Intervju med Andreas, 9.10.2008

Intervju med Astrid, 19.1.2009

Intervju med Bjørn, 18.10.2008

Intervju med Filip, 23.3.2009

Intervju med Eirin 3.9.2009

Intervju med Idun, 5.10. 2008

Intervju med Katarina, 7.3.2009, referert til som Katarina 2009b

Intervju med Peter, 8.9.2008

Feltdagbok

Idun, Facebook-melding 14.6.2010

Bjørn, Facebook-melding 14.1.2009, referert til som Bjørn 2009a

Bjørn, Facebook-melding 31.8.2009, referert til som Bjørn 2009b

Siv, Facebook-melding 7.3.2010

Georg Hansen, Facebook-melding 2.10.2008

Georg Hansen, e-post 26.1.2009

Katarina, e-post 8.1.2009, referert til som Katarina 2009a

Medlem i Lidir Vikinglaug, to e-poster 13.10.2010 og 15.10.2010

Siv, e-post 6.4.2008

Appendiks:

Regler for besøkende vikinger i ”Borg i Viken” år 2008

Idun 2010, Facebook-melding

Gorm Rudschinat: Tillatelse til å bruke bilder

Ingse Skattum: Tillatelse til å bruke upublisert materiale

Spørreguide til større feltarbeid

Forespørsel om deltakelse i masteroppgaveprosjektet ”Å leve som viking”

Regler for besøkende vikinger i "Borg i Viken" år 2008

1. Booking og registrering.

- a. Alle grupper og enkeltpersoner må sende inn påmeldingsskjemaet i forkant av markedet.
- b. Dette gjelder også medlemmer av Borg Vikinglag.
- c. Alle registrerte vikinger og vikinggrupper har tilgang til å bo i leiren under forutsetning at nedenstående regler følges.

2. Åpningstider for publikum.

- a. Nattmarked på fredag: kl 19.00 – 24.00
- b. Lørdag og søndag: kl 12.00 – 18.00

3. For vikinger forventer vi følgende:

- a. At du går kledd i vikingklær.
- b. At du ikke har på deg solbriller, klokke eller moderne smykker
- c. At du ikke har moderne, fargeglade sko på.
- d. At du som kvinne har diskret eller ingen sminke.
- e. At du ikke røyker åpenlyst slik at publikum kan se deg.
- f. At du ikke har plastposer, sigaretter/tobakk, eller flasker/bokser i hendene når du oppholder deg i leiren.
- g. At du ikke går med eller snakker i mobiltelefon åpenlyst slik at publikum kan se deg. Hvis du absolutt må ha mobiltelefonen på, skal den stå på lydløs!

4. Salgsboder

- a. Alle salgsboder/telt skal ha et tidsriktig utseende.
- b. Varer som frambyes for salg inne i leiren skal være tidsriktige.
- c. Markedsledelsen forbeholder seg retten til å godkjenne markedsdeltakernes vareutvalg.

5. Boende

- a. Plasttelt kan settes opp på anvist område utenfor leiren.
- b. Campingvogn eller bil kan kun plasseres på anvist område utenfor leiren.
- c. Eget vikingtelt eller gapahuk kan plasseres inne i leiren etter anvisning fra leirledelsen.
- d. Rydd opp etter deg, så blir det hyggeligere for alle! Sjøppelkasser er plassert rundt omkring i leiren.
- e. Husk at leiren skal være i "vikingtid" under markedets åpningstid, fjern derfor all "plast" og effekter som ikke er "vikingtid". Dette gjelder spesielt telt som står åpne.
- f. Et lukket telt er som en låst dør – Privat område! Respekter dette.

6. Biler

- a. Biler får kjøre inn i leiren for av- og pålasting, men alle biler skal være ute av leiren minimum én time før og én time etter markedets åpningstid.
- b. Ingen biler får kjøre inn på leirområdet når marken er våt og risikoen for skade på miljøet er åpenbar.

- c. Biler kan kun parkeres på parkeringsplass. Dette gjelder også hengere.

7. Sekretariat/leirledelse

- a. Sekretariatet er i det største/høyeste hvite teltet på det innerste området i leiren. Henvend deg her hvis du har spørsmål under markedshelgen.

8. Alkohol og andre rusmidler

- a. Alkohol får benyttes på et respektabelt sett. Dette skal inntas diskret og man får ikke lov til å gå omkring med bokser eller flasker i hånden. Spesielt gjelder dette da området er åpent for publikum, vi skal ikke gi vikingene et dårlig rykte!
- b. Overstadige berusede personer kan bli vist bort fra leirområdet.
- c. All bruk av andre former for rusmidler er totalt forbudt og medfører bortvisning fra området.

9. Røyking

- a. Det er totalt røykeforbud i samtlige bygninger og telt på området, pga brannfaren.
- b. Røyking kan gjøres diskret på bortgjemte plasser, helst utenfor markedsområdet.
- c. Kast ikke sneiper i området, det finnes egne krukker utplassert for dette formålet.

10. Lys og ild

- a. Ingen ildsteder får anlegges uten godkjenning fra markedsledelsen.
- b. Vær varsom ved bruk av ildsteder og lys/lykter. Husk at telt og gjerder er brannfarlige. Ta hensyn til vinden før du tenner ild.
- c. Ildsteder og annen åpen flamme må ikke forlates uten oppsikt.

11. Brannberedskap

- a. Alle telt skal ha et brannslukningsapparat tilgjengelig.
- b. Sekretariatet har ekstra brannslukningsapparater til utlån for de som ikke har.
- c. Ha alltid en bøtte med vann i nærheten av ildstedet.
- d. Ved overnatting i hus skal dører være ulåste.
- e. Ved evt. brann skal sekretariatet/leirledelsen varsles.
- f. **Brann: 110**
Politi: 112
Ambulanse: 113

12. Førstehjelp

- a. Førstehjelpsutstyr er plassert i sekretariatet og i inngangsteltet ved porten. Disse stedene er markert med et skilt med et rødt kors.
- b. Ved alvorlige hendelser som for eksempel større personskader, skal sekretariatet varsles.

13. Toaletter

- a. Det er 3 stk toaletter ved de røde husene utenfor leirområdet og 3 stk utedasser inne på området, ved kamparenaen.
- b. Det er også 1 stk urinal ved kamparenaen.
- c. Det er forbudt å lette på trykket andre steder i området!
- d. For alles trivsel – gjør rent etter deg!

14. Skip og båter

- a. Skip eller båter som ligger ved våre brygger eller strender får ikke brukes eller på annen måte håndteres uten at den som er ansvarlig for respektive båt har godkjent dette.

15. Ved

- a. Ved kan hentes på angitt plass.
- b. Hugging av ved skjer fortrinnsvis på huggestabber ved vedskjulene.
- c. Sørg for å holde veden tørr slik at våre naboer ikke blir røykforgiftet.

16. Religion

- a. Vi lever i en brytningstid, kristendommen har kommet. Her finnes plass for alle religioner, både kristne og hedninger. Her har man tilgang til alle guder og det skal respekteres.

17. Strøm

- a. Det strømnettet som er lagt opp i leiren er kun til bruk av markedsledelsen.
- b. Bøiler og campingvogner får ikke tilknytte seg til strøm.

- **Anett Y-e**
Edit My Profile
- News Feed
- Messages** 32
- Updates 35
- Sent
- Events 4
- Friends
- Game requests 6
- Application requests 1
- More - 11

- Friends online**
-
 -
 -
 -
 -
- [View All](#)

Search

[Home](#)
[Profile](#)
[Account](#)

Klesspørsmål

Back to Messages
Mark as unread
Report spam
Delete

Between and You

Anett Y-e 13 June at 18:43

Hei! De selekjolene med sidesplitt, hvor kommer egentlig de fra? Finner ikke noe på nettet om det.
mvh Anett

 14 June at 09:36 Report

Ehhh det vet jeg ikke...tror ikke dt er historisk belegg for de heller. Har noen tanker om hvordan de dukket opp i miljøet... Man oppdaget hvor teite forklekjolene/flappene var - og som man også har gått bort i fra faglig sett - og sydde de sammen så langt man kunne uten å sette i kiler. og i vikingmiljøet blir det like mange trender som i det sivile liv.
Historisk sett er det ikke belegg for disse to kjoletypene!

Hvordn går det med mastern?
>

Anett Y-e 14 June at 15:26

Tusen takk! Det høres ut som en god forklaring. Kan jeg få sitere deg på det? Mastern jobbes det med, skal levere et kapittel i dag! Skal være ferdig skrevet tidlig i høst. :)

 jeg siterer deg på dette, og så kan jeg heller stryke det etterpå, OK? Hvis du ikke vil bli sitert altså. Jeg siterer deg selvsagt via ditt alias Idun. :)

Anett Y-e 14 June at 15:41

...men selekjolen i den fasongen ser man sjelden. Grunnen til det er at man på bakgrunn av arkeologisk tekstilforskning anser fasongen som en feiltolkning (Glæsel 2008). Om noen møter opp i en slik selekjole i dag vil svært mange anse vedkommende som uvitende, og vedkommende vil straks klassifiseres som nybegynner. Selekjoler som er ganske like denne gammeldagse varianten er det likevel en god del av, i form av selekjoler med splitt opp til hoftene. Idun mener dette kan være en tilpasning av de gamle forklekjolene til noe som kunne passere som litt riktigere faglig sett. "Man oppdaget hvor teite forklekjolene/flappene var - og som man også har gått bort i fra faglig sett - og sydde de sammen så langt man kunne uten å sette i kiler. [...] Historisk sett er det ikke belegg for disse to kjoletypene!" (Idun, Facebook-melding 14.06.2010). Imidlertid har eksistensen av disse kjoletypene med splitt i siden ført til at folk som skal sy nye kjoler har valgt å kopiere disse. Som Idun sier, [...] i vikingmiljøet blir det like mange trender som i det sivile liv." (Idun, Facebook-melding 14.06.2010).

Anett Y-e 14 June at 15:43

altså: jeg bruker ikke Nille som en autoritet når det gjelder klær som sådan, men skriver at hun blant mange i vikingmiljøet blir oppfattet som en autoritet, ikke helt feil vel? Vanskelig å få fatt i serios info på nettet, men plutselig fant jeg Inga Häggs side, og har brukt et sitat fra henne i diskusjonen min. Men siden hennes var selvsagt ganske mager, stort sett en lang liste over det hun har skrevet på tysk og slikt som man må på et større bibliotek for å finne. ;)

 14 June at 16:00 Report

Så fint at jeg heter Idun :)
Du kan også skrive først at denne forklekjolen/flappene har sitt utgangspunkt i det norske re-enactment-miljøet i dens tidlige begynnelse på midten av -90-tallet pga av boken Vikingene årstall ikke skrevet (-70-tallet ?) - J.W.Cappelen Forlag Oslo med diverse redaktører Bertil Almgren, Charlotte Blindheim, Michel De Boüard, Torsten Capelle og Arne Emil Christensen jr. (han fra vikingskipshuset) + andre medarbeidere, som et resultat av internasjonalt samarbeid. ISBN 82-02-03555-4 -du finner den biblioteket. Da jeg startet med "viking" i -95 var dette en av "bibelene". Her det tegnet mer jernalderklær og flipp/flapp kjolen. Det er ikke tegnet sidene på kjolene for det var ikke funnet..... og belte var forbudt for kvinner! ? Jeg syntes dette var merkelig og snuste litt på hva de gjorde i Danmark og Sverige og jeg personlig falt for forskningen i Sverige fra Birka-utgravningene. Og startet med hele selekjoler: 2 rette stykker, foran og bak og kiler hele veien i sidene som svenskene brukte og etterhvert kom flere norske "vikinger" etter.... Nå er det som du sier nybegynnerne som ikke har noe miljø å lære i som ofte har disse flipp/flap-kjolene...

Forskningen har jo også undret og lekt mer med form av klær...noe mange vikinger henger seg på, selvfølgelig. Men det er viktig å være i et miljø for å bli "opplært" til å være så autentiske vi kan.

Chat (5)

Search messages New message

Unread messages See all

Vikingclothingbook!

Nille Glæsel sent you a message.
[View message](#) · [Mark as read](#)

Ei lita omrokering i programmet

Geir Ove Gråbein Nordby sent you a message.
[View message](#) · [Mark as read](#)

Sponsored Create an advert

Fall sale hos La Redoute!
aredoute.no

Fyll garderoben med høstfavoritter fra La Redoute.

Spill online Kalaha
spigo.no

Spill Kalaha - Et morsomt strategisk spill, hvor det gjelder å kunne tenke langsiktig. Prøv det nå.

Navnelapper
nordicprint.no

Enkel bestilling - rask levering fra Nordic print

Ugg boots, ugg, uggs sale
discountuggbootsa.com

ugg boots sale, cheap ugg boots on sale, save 60% free shipping, non-tax, 100% australia sheepskin

E-post 229 av 294 (Besvart)   Svar Svar til alle Videresend Slett Flytt

Fra: [redacted]

Til: anetty@student.ikos.uio.no

Tittel: VS: Bilder til masteroppgave om vikinglag

Dato: 2010-10-31 23:30

Hei Anett
Her kommer svaret fra Helge, se under.
Lykke til
[redacted]

-----Opprinnelig melding-----

Fra: Gorm Rudschinat Groenli [<mailto:gormjarl@online.no>]

Sendt: 31. oktober 2010 23:17

Til: [redacted]

Emne: SV: Bilder til masteroppgave om vikinglag

Hei [redacted] står til?
Helt greit at hun bruker mine bilder, hun skriver selvsagt hvem som er fotograf, jeg vil også gjerne ha et eks av det ferdige resultatet
mvh
Gorm Rudschinat
Bronseplassen
4770 Høvåg

E-post 221 av 290 (Besvart)   Svar Svar til alle Videre send Slett Flytt

Fra: ingse.skattum@ikos.uio.no

Til: [Anett Ytre-Eide](#)

Tittel: Re: Forespørsel om bruk av materiale

Dato: 2010-10-24 23:03

> Hei,

Det er bare hyggelig! Lykke til.

Førørig ser du sikkert av notatene at jeg selv siterer andre. Men har du det travelt, kan du gjerne gjøre som du foreslår.

Hilsen Ingse

>

> Hei!

>

> Da jeg tok KOS 4002 i 2008, fikk vi en kopi fra deg som var titulert: "Noen
> betraktninger omkring kvalitative og kvantitative metoder, og om spørreskjema
> og observasjon som redskap i felten". Er det OK for deg om jeg siterer fra
> denne i masteroppgaven min? Skal levere den om et par uker. Fant nettopp ut at
> når man bruker slikt skal man helst ha godkjenning fra forfatter. Det jeg har
> skrevet er følgende:

>

> Kvalitativ metode er derimot svært godt egnet til å studere prosesser og
> samhandling (Skattum 2008:3ff). Når man bruker kvalitative metoder kan iblant
> etterprøvnbarheten lide (Skattum 2008:4),

>

>

>

> Med hilsen,

>

> Anett Ytre-Eide, masterprogrammet, IKOS

—

Ingse Skattum
Professor i frankofon kultur
Institutt for kulturstudier og orientalske språk
Universitetet i Oslo
P.B. 1010 Blindern
N-0315 Oslo
Tlf. (47) 22.85.47.90, fax (47) 33.85.48.28

Tittel

Størrelse

 [Kilde](#)

3.0 kB

Last ned Kopier

Spørreguide til større feltarbeid

Spørsmålene er delt i to kategorier, en generell, og en som går spesifikt på den intervjuedes spesialområde (spesielle interesseområde eller kompetansefelt). Den generelle delen går på vikinglagsaktiviteten og markedsaktiviteten. Den spesielle delen går på håndverk, dette fordi jeg skal intervju mennesker som er svært aktive på det feltet.

Generelle spørsmål

Vikinglag:

- Fortell om hvordan du ble medlem?
- Fortell litt om laget, hvordan ble det dannet, hvem tok initiativet?
- Er dere mange i laget? Hvordan er alders/kjønnsfordelingen?
- Kan alle som vil bli medlem?
- Er hele familien din medlem? Hvorfor/hvorfor ikke?
- **Vikinglagsaktiviteten:** Fortell om den vanlige aktiviteten der.
- Er det noe spesielt dere i laget har kunnskaper om, jeg tenker da på brikkeveving, nålebinding, osv?
- Hvordan blir kunnskapen om disse teknikkene formidlet innad i laget?
- Hvor stor del av hverdagen er denne aktiviteten?
- Hva kreves det for å være medlem i deres lag? Er det et minstemål av aktivitet?
- Har du blitt kjent med nye mennesker gjennom vikinglaget?
- Hvordan er samholdet i laget?
- Omgås dere utenom de regulære vikinglagsmøtene?
- Har dere en felles leirplass på markeder?
- Hvor mye kontakt har dere med andre vikinglag?
- Hvor mye kontakt har dere med lokalmiljøet?
- Er lokalpressen interessert i hva dere gjør?
- Hva slags lokaler har dere? Er lokalet/beliggenheten viktig?
- Hvor stor vekt legger dere på historie? Er det noe dere snakker om?
- Blir det forventet at medlemmene skal "lese seg opp" på historie?
- Er det annen litteratur som også bør leses?
- Hva er det som er så spesielt verdifullt ved vikinglagsaktiviteten?

- Ser du noen sammenheng mellom denne aktiviteten og andre aktiviteter du driver med, finnes det en ”rød tråd”?

Inntrykk fra markeder:

- Kan du fortelle om dine **inntrykk** fra ditt første vikingmarked?
- Hva er annerledes nå når du har vært med en del ganger?
- Kan du beskrive **det visuelle**; hvordan ser det ut på marked, hva legger du spesielt merke til?
- Hvordan føles det å være på marked?: Kan du beskrive det fra ankomst, til du har vært der en stund?
- Hva slags aktiviteter er viktige på markedet?
- Hvor viktig er det sosiale? Hvem omgås du med på markeder?
- Beskriv livet på kvelden etter at publikum har gått, hva endrer seg da?
- Hvordan virker de **fysiske omgivelsene** inn på opplevelsen? Kan du gi noen eksempler?
- Hvordan føles det å gå med vikingklær? Hvordan er det å legge fra seg klokke og mobil?
- Ligger du i telt? Hva slags telt? Hvordan opplever du det?
- **Hygiene:** Hvordan er holdningen til hygiene? Ingen forventer vel at alle skal ta en morgendusj (som det mange steder er forventet ellers i samfunnet)?
- **Lukter:** Hva legger du merke til i den forbindelse? Er det andre ”regler” for lukter enn ellers si samfunnet på et vikingmarked? Har du noen mening om hva dette ”betyr”?
- Kan du fortelle om **måltidet** i vikingmarkedssammenheng? Har det noen spesiell betydning?
- **LYDER:** Hvordan høres et vikingmarked ut?
- Hvor viktig er musikk? Må det være en spesiell type musikk? Er noen typer musikk ”feil”?
- Hva slags samtaler har man? Hvem snakker sammen?
- Historiefortelling: Blir det fortalt andre historier enn det som blir fortalt til daglig? Er det temaer man unngår?

Håndverk:

- Kan du fortelle litt om hva du interesserer deg mest for og hvorfor?
- Har disse gamle teknikkene noen verdi i dagens samfunn? Hvorfor har de verdi?
- Er det viktig at teknikkene ikke dør ut?
- Er de yngre medlemmene i vikinglaget interessert i å lære gamle teknikker?
- Har teknikkene noen verdi/nytte i seg selv?
- Setter du deg inn i arkeologiske funn og forskning på ditt interesseområde?
- Hvor viktig er i det i så fall å sette seg inn i forskning?
- Hvordan har du lært deg det du kan?
- Hva er den beste måten å lære seg slike teknikker på?
- Legger du vekt på at materialet skal være "autentisk", bruker du plantefarget garn, 100 % lin i stedet for lettlín osv.?
- Lager du noen produkter helt fra grunnen av (f.eks. eget garn)?
- Har du noen tanker rundt bruk av det "autentiske"/det som er lettvint? Hva er det viktigste her synes du?
- Hvordan kjennes det å arbeide med hendene?
- Hva føler du at du får ut av det?
- Hvor viktig er resultatet av arbeidet?
- Kan du fortelle meg litt om hva du pleier å gjøre innen håndarbeid, og hvor ofte?
- Er det en viktig del av livet ditt?
- Betyr det noe at du gjør noe som mange har gjort før deg, ser du for deg en kontinuitet?
- Kan du vise meg noe av det du lager nå/forklare litt?

Forespørsel om deltakelse i masteroppgaveprosjektet "Å leve som viking"

Jeg er student på masterprogrammet i kulturhistorie på Universitetet i Oslo. Masteroppgaven jeg jobber med har fått tittelen "Å leve som viking", og vil ta for seg vikinglag i Sør-Norge.

Årsaken til at jeg valgte vikinglag som tema var at det er et fascinerende og interessant tema, i tillegg til at jeg i utgangspunktet synes det dere gjør er svært positivt. Som kulturhistoriestudent er jeg selvsagt opptatt av formidling av kultur, som dere bidrar til, jeg er også veldig glad for at det finnes folk som ivaretar gamle håndverkstradisjoner!

Ønsket er å formidle medlemmenes tanker rundt vikinglagaktiviteten. Jeg er interessert både i de "vanlige" aktivitetene og i markedsaktiviteten. For å komme videre med prosjektet trenger jeg noen mennesker å snakke med (intervjuobjekter). Ved intervjuene vil det bli benyttet lydbåndopptaker. Deltagelse er selvsagt frivillig, og du kan trekke deg når som helst uten å begrunne det. Alle opplysninger vil bli behandlet konfidensielt, og deltagerne vil bli anonymisert i den endelig fremstillingen. Prosjektet er beregnet ferdigstilt høsten 2010. Veileder for prosjektet er universitetslektor Line Esborg ved Institutt for Institutt for kulturstudier og orientalske språk ved Universitetet i Oslo.

Om det er noe **du/dere** ønsker at jeg skal forklare nærmere, så gjør jeg gjerne det.

Med vennlig hilsen

Anett Ytre-Eide, masterstudent kulturhistorie,
Institutt for kulturstudier og orientalske språk, Universitetet i Oslo

Tlf: 97 67 13 56
anetty@student.uio.no

Sammendrag

I denne oppgaven undersøker jeg hvordan det oppleves ”å leve som viking” i dagens Norge. Jeg har sett på fenomenet vikinglag og undersøkt hvorfor noen ønsker å holde på med en slik type kulturell praksis. For å være i stand til å svare på disse spørsmålene har jeg i stor grad benyttet meg av egen empiri fra feltarbeid og intervjuer.

Fenomenet vikinglag må sees i sammenheng med impulser og strømninger som finnes i dagens norske samfunn. Jeg hevder at vikinglagenes fremvekst kan sees i sammenheng med refortrylling og økt interesse for dypøkologi. Det ”å leve som viking” blir av vikinglagsmedlemmene betegnet som en livsstil. Vikingaktiviteten er svært omfattende og tidkrevende, og ofte blir de andre vikinglagsmedlemmene etter hvert også den nærmeste omgangskretsen. Vikingaktiviteten er i tillegg til at den er svært omfattende også veldig variert. Alt fra brodering og søm til sverdkamp og klima-bryting er vanlige aktiviteter i vikinglagene. For å finne ut hvordan det oppleves ”å leve som viking” har jeg valgt å ta utgangspunkt i vikingenes egne skildringer, et emisk perspektiv. Samtidig har jeg ut fra en fenomenologisk tankegang selv beveget meg i feltet og vært med på vanlige vikinglagsaktiviteter som vikinglagsmedlem. Dette ut i fra antropologen Michael Jacksons maksime ”thinking with one’s feet”. I den endelige fremstillingen har jeg så kommet med en tolkning basert på en kombinasjon av emisk og etisk perspektiv.

Feltarbeidet førte til konkretisering av fire områder vikingene så på som de mest betydningsfulle i vikinglivsstilen sin: Forholdet menneskene imellom, det å skaffe seg og lage ting, forholdet til *stedene* de ferdes, og forholdet til historie og kulturarv. Jeg fant også at disse forskjellige interesseområdene ikke var løsrevet fra hverandre, men hadde en sammenheng basert på idealer og ideologi.

Jeg har i denne avhandlingen beskrevet en aktivitet som på mange måter former deltagernes liv. Samtidig er vikingenes moderne idealer når det gjelder for eksempel likestilling og økologi med på å forme denne ”moderne” livsstilen. Vikinglagene er *emotional communities* der både følelser og ideologi er viktig for hvordan de lever sammen.